

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

**PŘEVOD A ZASTAVENÍ OBCHODNÍHO PODÍLU VE
SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM**

TRANSFER AND PAWN OF THE SHARE

Konzultant: doc. JUDr. Stanislav Plíva, CSc.
Autor práce: Mgr. Pavla Nahodilová
Datum vyhotovení: duben 2011

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených práce a dále, že nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 4. 2011

Mgr. Pavla Nahodilová

Děkuji doc. JUDr. Stanislavu Plívovi, CSc. za veškerou pozornost, s níž sledoval moji rigorózní práci, a za odborné pokyny a rady, které mi poskytl při její přípravě a zpracování.

Dále bych ráda poděkovala svým rodičům za veškerou podporu během mého vysokoškolského studia.

V Praze dne 13. 4. 2011

Mgr. Pavla Nahodilová

Obsah

ÚVOD	6
1. POJEM OBCHODNÍ PODÍL	8
1.1. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným	10
1.1.1. Kvantitativní stránka obchodního podílu	11
1.1.2. Kvalitativní stránka obchodního podílu	12
2. PŘEVOD OBCHODNÍHO PODÍLU	13
2.1. Historie převodu obchodního podílu	13
2.2. Časové vymezení možnosti převádět obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným	17
2.3. Druhy převodu obchodního podílu	19
2.3.1. Smlouva o převodu obchodního podílu	19
2.3.2. Směna obchodního podílu	41
2.3.3. Převod obchodního podílu jakožto součásti podniku	42
2.3.4. Uvolněný obchodní podíl	44
2.4. Úprava převodu obchodního podílu ve společenské smlouvě nebo zakladatelské listině	47
2.4.1. Souhlas valné hromady	48
2.5. Další zákonné předpoklady k převodu obchodního podílu	50
2.5.1. Souhlas jiného orgánu	50
2.5.2. Převod obchodního podílu a ustanovení § 196a ObchZ	51
2.6. Převod společného obchodního podílu	54
2.6.1. Majitelství obchodního podílu	54
2.6.2. Převod společného obchodního podílu	56
2.7. Ručení při převodu obchodního podílu	60
2.8. Předkupní právo	62
2.9. Zajištění závazku převodem obchodního podílu	63
2.10. Nabytí obchodního podílu od nevlastníka	65
2.10.1. Vydržení obchodního podílu	66
2.11. Postup před rejstříkovým soudem	69
2.11.1. Návrh na zápis převodu obchodního podílu v obchodním rejstříku	71
2.11.2. Řízení o zápisu změn v obchodním rejstříku	72
2.12. Následek převodu obchodního podílu - spojení obchodního podílu v ruce jednoho společníka	75
3. ZÁSTAVNÍ PRÁVO	77
3.1. Subjekty zástavního práva	81

4. ZASTAVENÍ OBCHODNÍHO PODÍLU	83
4.1. Zastavení cizího obchodního podílu	84
4.2. Zastavení vlastního obchodního podílu obchodní společností.....	85
4.3. Vespolečné zástavní právo.....	87
4.4. Vznik zástavního práva	87
4.4.1. Zástavní smlouva.....	87
4.4.2. Rozhodnutí soudu o schválení dohody dědiců.....	89
4.4.3. Rozhodnutí soudu nebo správního úřadu	89
4.4.4. Vznik zástavního práva k obchodnímu podílu ze zákona	90
4.4.5. Další podmínky vzniku zástavního práva k obchodnímu podílu	91
4.5. Zápis v obchodním rejstříku.....	94
4.6. Práva a povinnosti zástavního věřitele a dlužníka	96
4.7. Realizace zástavního práva	97
4.8. Zánik zástavního práva.....	103
ZÁVĚR.....	105
SEZNAM ZKRATEK.....	107
POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	108
Literatura	108
Právní předpisy.....	110
Judikatura	111
SEZNAM PŘÍLOH.....	114
PŘÍLOHA č. 1	115
PŘÍLOHA č. 2.....	119
RESUMÉ.....	123

ÚVOD

Má rigorózní práce se zabývá převodem a zastavením obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Společnost s ručením omezeným je v České republice velmi rozšířeným typem obchodní společnosti, neboť k jejímu vzniku postačuje nízký počáteční vklad a vyznačuje se omezeným osobním ručením společníka. Obchodní podíl společnosti s ručením omezeným můžeme označit za její základní institut, neboť s ním úzce souvisí veškerá práva a povinnosti, které společníkovi plynou z účasti na této obchodní společnosti.

Převod obchodního podílu je v rámci práva obchodních společností velmi frekventovaný a pro společnost s ručením omezeným i pro její společníky je zejména z hlediska jistoty právních vztahů velmi důležité, aby proběhl v pořádku a v souladu s právními předpisy, čímž může dojít k zamezení jeho případného zneplatnění a problémů s tím spojených.

Zastavení obchodního podílu je také stále využívanějším institutem, a to zejména s ohledem na skutečnosti, že zástavní právo je jedním z nejúčinnějších zajišťovacích prostředků a že novela obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. výslovně umožnila zastavit obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným.

Cílem mé rigorózní práce je proto výstižně obsáhnout veškerou českou právní úpravu převodu a zastavení obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Vzhledem ke skutečnosti, že současná právní úprava převodu a zastavení obchodního podílu je velmi stručná, chtěla bych se také zaměřit na rozhodnutí českých soudů, která jsou pro tuto problematiku relevantní, a začlenit je v rámci jednotlivých kapitol, čímž by měl být vytvořen jejich komplexní souhrn. Dále bych ráda do rigorózní práce také začlenila historický vývoj institutů spadajících pod téma mé rigorózní práce. Současně bych také chtěla upozornit na sporné otázky vznikající v této oblasti v praxi.

Členění mé rigorózní práce bude následující. Nejprve bude obsahovat stručnou charakteristiku obchodního podílu. Další kapitoly mé rigorózní práce se již budou zabývat možnostmi nakládání s obchodním podílem, konkrétně převodem a zastavením obchodního podílu. Dále bych do své rigorózní práce chtěla umístit také přílohy, a to smlouvu o převodu obchodního podílu a smlouvu o zastavení obchodního podílu. Moji práci zakončí závěr, anglické resumé a přehled použité literatury.

V rigorózní práci budu užívat následující metody výzkumu, analýzu právního textu, metodu systematickou, popisnou a také metodu historickou

Rigorózní práci jsem zpracovala k datu 13. dubna 2011 včetně použitých a v dané době aktuálních právních předpisů, právní literatury a judikatury.

1. POJEM OBCHODNÍ PODÍL

Obchodní podíl, jakožto obecný pojem práva obchodních společností, je jeho významným institutem, neboť „představuje účast společníka ve společnosti a z ní plynoucí práva a povinnosti“¹. Z uvedeného je zřejmé, že veškerá účast společníka v obchodní společnosti se odvíjí právě z jeho obchodního podílu.

Obecná úprava obchodního podílu je upravena v ustanovení § 61 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „ObchZ“ nebo „obchodní zákoník“). Úpravě obchodního podílu přímo ve společnosti s ručením omezeným bude věnována následující kapitola. Účelem těchto kapitol není podrobné rozebrání uvedených pojmů, avšak pouhé seznámení se s nimi za účelem jejich užití v kapitolách zabývajících se hlavním předmětem této práce, tedy převodem a zastavením obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným.

Vymezení povahy obchodního podílu vyžaduje taktéž jeho zařazení v rámci předmětu právních vztahů, kterým bezesporu je vzhledem k možnosti s ním nakládat (například převádět dle ustanovení § 115 ObchZ, spojovat dle ustanovení § 119 ObchZ, rozdělovat dle ustanovení § 117 ObchZ, zastavit dle ustanovení § 117a ObchZ či postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí dle ust. § 320 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, nebo exekucí dle ust. § 148 odst. 2 ObchZ).

Ustanovení § 118 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „OZ“ nebo „občanský zákoník“) rozlišuje v rámci předmětu občanskoprávních vztahů mezi věcmi, a pokud to jejich povaha připouští, právy a jinými majetkovými hodnotami. Ustanovení § 119 OZ stanoví, že věci jsou movité, nebo nemovité, přičemž nemovitostmi jsou pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem. Z uvedené definice věci vyplývá, že obchodní podíl mezi ně nemůže být řazen. Vzhledem k zákonné výše uvedené definici obchodního podílu však taktéž nemůže být řazen mezi práva², neboť sám o sobě v podstatě představuje soubor práv. V rámci předmětu právních vztahů nám tedy zbývá jiná majetková hodnota, která je definována jako „různorodé objekty, které nejsou věcmi, protože nemají hmotnou podstatu, ale ani právy, neboť reprezentují víc než jednotlivé

¹ Srov. ustanovení § 61 odst. 1 ObchZ.

² Srov. také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 3. 1998, sp. zn. 2 Odon 46/97, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 346/2006.

právo³.“ Obchodní podíl této definici dle mého názoru vzhledem ke shora uvedenému odpovídá⁴.

Obdobně se vyjádřil také Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 20. 7. 2004 sp. zn. 22 Cdo 700/2004, v němž uvedl, že „s obchodním podílem je spjata majetková hodnota, která je ve smyslu § 118 odst. 1 ObčZ jinou majetkovou hodnotou (majetkem) a jako taková může být předmětem občanskoprávních vztahů“.

Lze shrnout, že obchodní podíl je majetkovou hodnotou, kterou poskytuje společnost s ručením omezeným společníkovi jako protiplnění za převzetí závazku splatit vklad s případným emisním áziem.⁵

Uvedené vymezení povahy obchodního podílu je důležité také pro další terminologii s ním spojenou, a to zejména s pojmem „majitelství obchodního podílu“, tedy nikoli někdy nesprávně používaným pojmem „vlastnictví obchodního podílu“, jak bude blíže vysvětleno v kapitole 2.6.1.

V rámci obecné charakteristiky obchodního podílu je nutno také uvést, že každý společník může mít v obchodní společnosti pouze jeden obchodní podíl, který nemůže být představován cenným papírem. Výjimku však v obou těchto případech tvoří akciová společnost (srov. ustanovení § 61 odst. 1 ObchZ). Hodnota obchodního podílu je v obecných ustanoveních obchodního zákoníku upravena taktéž v ustanovení § 61 odst. 1 a to tak, že se „obchodní podíl oceňuje mírou účasti společníka na čistém obchodním majetku společnosti“⁶.

V souvislosti s hodnotou obchodního podílu Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 22. 4. 1998, sp. zn. 1 Odo 150/97, uvedl, že od této je závislá „vlastnost“ obchodního podílu, a to rozsah a obsah obchodního jmění, resp. čistého obchodního jmění společnosti, o jejíž obchodní podíl se jedná⁷.

Pojmem, který úzce souvisí s termínem obchodní podíl a je nutno vymežit jejich odlišení, je pojem vklad. Vkladem je dle ustanovení § 59 odst. 1 ObchZ „souhrn peněžních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných hodnot, které se určitá osoba zavazuje vložit do společnosti za účelem nabytí nebo zvýšení účasti ve společnosti“. Z uvedených definic obchodního podílu a vkladu tak lze dovodit, že s oběma úzce souvisí účast v obchodní společnosti. Na vklad je vázána účast na společnosti, případně její zvýšení, zatímco obchodní

³ Eliáš, K. a kolektiv autorů. Občanský zákoník, 1. svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. s. 471.

⁴ Srov. také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 346/2006.

⁵ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1019.

⁶ Obchodní majetek po odečtení závazků vzniklých podnikateli v souvislosti s podnikáním, je-li fyzickou osobou, nebo veškerých závazků, je-li právnickou osobou (§ 6 odst. 3 ObchZ.).

⁷ Uvedené rozhodnutí má vliv také na platnost smlouvy o převodu obchodního podílu (k tomu více viz kapitola 2.3.1.1.).

podíl představuje samotnou účast v obchodní společnosti. Bez vkladu společníka by tudíž nevznikl jeho obchodní podíl. Vázanost obchodního podílu na vklad je zřejmá také z ustanovení § 117 odst. 3 ObchZ, podle něhož musí být při rozdělování obchodního podílu zachována minimální výše vkladu.⁸

1.1. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným

Definice obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným je v podstatě totožná s definicí obchodního podílu v obecných ustanoveních obchodního zákoníku a zní následovně: „*obchodní podíl představuje účast společníka na společnosti a z této účasti plynoucí práva a povinnosti*“. Jak již bylo uvedeno také výše, obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným váže společníka k účasti ve společnosti s ručením omezeným a taktéž vymezuje jeho práva a povinnosti, jejichž právním titulem je společenská smlouva (zakladatelská listina) spolu s kogentními, případně i dispozitivními, ustanoveními obchodního zákoníku⁹.

Obchodní podíl tak vyjadřuje ve vztahu ke společníkovi společnosti s ručením omezeným sílu jeho vazby na společnost.¹⁰ Uvedené podporuje skutečnost, že obchodní zákoník společníkovi společnosti s ručením omezeným neumožňuje z této společnosti vystoupit. Zákon mu však umožňuje obchodní podíl například dle ustanovení § 115 ObchZ převést na jinou osobu, čímž bude naplněn totožný účel, totiž zánik účasti ve společnosti s ručením omezeným.

Taktéž ustanovení § 114 odst. 2 ObchZ (stejně jako ustanovení § 61 odst. 1 ObchZ) stanoví, že „*každý společník může mít pouze jeden obchodní podíl*“. Pokud by se společník účastnil dalším vkladem, pak by se odpovídajícím způsobem zvýšil jeho vklad, případně i obchodní podíl (srov. ustanovení § 114 odst. 2 věta druhá ObchZ). Také z tohoto ustanovení je zřejmé, že i ve společnosti s ručením omezeným existuje provázanost vkladu a obchodního podílu. Ze zmíněného ustanovení však také vyplývá, že dalším vkladem se nemusí bezpodmínečně zvýšit i obchodní podíl. K uvedenému může dojít za situace, kdy všichni společníci převezmou další vklady ve stejném poměru jako své vklady původní, čímž nedojde

⁸ Srov. také Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, spol. s r.o., 1997. s. 73.

⁹ Dědič, J., Lasák, J. Právo kapitálových obchodních společností. Přehled judikatury s komentářem. 2 díl. Praha: Linde Praha, akciová společnost, 2010. s. 1686.

¹⁰ Pokorná, J. K vymezení pojmu obchodní podíl. Právník, 1995, č. 9. s. 872.

ke změně poměru mezi vkladem a výší obchodního podílu. V dalším je možno odkázat na následující kapitolu zabývající se kvantitativní složkou obchodního podílu.

1.1.1. Kvantitativní stránka obchodního podílu

V rámci obchodního podílu lze vymezit jeho kvantitativní a kvalitativní stránku. Kvantitativní stránka obchodního podílu má dvě složky, tou první je hodnota (cena) podílu a tou druhou výše (velikost) podílu.¹¹

Hodnota obchodního podílu se dle ustanovení § 61 odst. 1 ObchZ oceňuje mírou účasti společníka na čistém obchodním majetku společnosti. Čistým obchodním majetkem je dle ustanovení § 6 odst. 3 ObchZ „*obchodní majetek (obchodním majetkem se dle ustanovení § 6 odst. 1 ObchZ rozumí veškerý jeho majetek) po odečtení veškerých závazků společnosti s ručením omezeným*“.

Výše obchodního podílu se dle ustanovení § 114 odst. 1 ObchZ „*určuje podle poměru vkladu společníka k základnímu kapitálu společnosti s ručením omezeným, nestanoví-li společenská smlouva jinak*“.

Z obou uvedených definic je zřejmý rozdíl mezi hodnotou a výší obchodního podílu. Zatímco výše obchodního podílu je v podstatě závislá na vůli společníka, neboť je vázána na jeho vklad, hodnota obchodního podílu je závislá na hospodářské situaci společnosti s ručením omezeným a může být tudíž proměnlivá. Výše podílu stanoví rozsah, ve kterém je společník oprávněn vykonávat svá práva a povinen plnit své povinnosti, určuje tedy míru účasti ve smyslu ustanovení § 61 odst. 1 ObchZ.

V ustanovení § 114 odst. 1 ObchZ je zakotvena možnost určit výši obchodního podílu ve společenské smlouvě jinak než poměrem vkladu společníka k základnímu kapitálu společnosti s ručením omezeným. Uvedenou možností odlišné úpravy společenskou smlouvou se zákonodárce snaží vyloučit situace, kdy by dvoutřetinová většina společníků změnou stanov na valné hromadě podstatně změnila vnitřní poměry ve společnosti.¹² Odlišná úprava ve společenské smlouvě by neměla odporovat zásadě poctivého obchodního styku (srov. ustanovení § 265 ObchZ), dobrým mravům, čehož lze dosáhnout odůvodněným přínosem pro společnost s ručením omezeným, potažmo pro její společníky.

¹¹ Např. viz Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář II. díl. Polygon. Praha, 2002, s. 1035.; Eliáš, K. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Bulletin advokacie, 1996, č. 8. s. 55.; Pokorná, J. K vymezení pojmu obchodní podíl. Právník, 1995, č. 9, s. 872.

¹² Eliáš, K. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Bulletin advokacie, 1996, č. 8. s. 55.

Podíl společníka na obchodní společnosti se mění pouze při změně základního kapitálu společnosti anebo převodu či přechodu obchodního podílu nebo jeho části, popřípadě při změně společenské smlouvy.¹³

1.1.2. Kvalitativní stránka obchodního podílu

Kvalitativní stránku obchodního podílu tvoří souhrn práv a povinností, které plynou společníkovi z jeho účasti na společnosti, přičemž je nerozhodné, zda mají charakter práv majetkových či nemajetkových. Obchodní podíl tedy netvoří všechna práva a povinnosti společníka ve vztahu ke společnosti, ale pouze ta, která plynou z účasti na společnosti.¹⁴ Tato práva a povinnosti jsou, jak již bylo uvedeno výše, upraveny ve společenské smlouvě či zakladatelské listině, které tvoří spolu s kogentními a popřípadě i dispozitivními ustanoveními obchodního zákoníku právní titul k jejich vzniku. Uvedená práva jsou právy absolutními, působícími vůči všem, které lze rozdělit na práva majetková, práva k řízení a kontrolu společnosti a práva menšinových společníků.

¹³Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 235.

¹⁴ Dědič, J., Kunešová-Skállová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu. Praha: Polygon, 1999. s. 219.

2. PŘEVOD OBCHODNÍHO PODÍLU

Obchodní podíl lze nabyt originárně či derivativně¹⁵. Originární nabytí představuje nabytí podílu, který zatím nikdo jiný nevlastnil. Originárně tak lze nabyt obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným dvěma způsoby. Tím základním a převažujícím je nabytí obchodního podílu zakladatelem při založení společnosti s ručením omezeným. Další způsob je při zvyšování základního kapitálu, kdy se nový společník bude svým vkladem účastnit na základním kapitálu společnosti, čímž mu vznikne podíl na obchodní společnosti (srov. ustanovení § 143 ObchZ).

Derivativně lze nabyt obchodní podíl převodem (srov. ustanovení § 115 ObchZ), přechodem (srov. ustanovení § 116 ObchZ), rozdělením obchodního podílu (srov. ustanovení § 117 ObchZ) nebo v důsledku fúze společnosti [viz § 60 an. zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přeměnách“)].

Následující kapitola se věnuje derivativnímu nabytí obchodního podílu jeho převodem. Při převodu obchodního podílu by se měla uplatnit zásada loajality společníka vůči společnosti s ručením omezeným, neboť převod obchodního podílu se obchodní společnosti velmi úzce dotýká, může výrazně ovlivnit její činnost, přičemž tato zásada přispívá k ochraně obchodní společnosti. V uvedeném smyslu se také vyjádřil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 26. 6. 2007 sp. zn. 29 Odo 387/2006: „*Jednou z povinností společníka je, aby převodem obchodního podílu neúměrně a neodůvodněně neohrozil další činnost a existenci společnosti, resp. aby právo převést obchodní podíl nezneužil k obejití povinností, jež by mu jinak plynuly z případné likvidace či prohlášení konkursu na majetek společnosti.*“

2.1. Historie převodu obchodního podílu

Společnost s ručením omezeným, a tudíž i institut obchodního podílu v této obchodní společnosti, zakotvil zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným, jež nabyly účinnosti dnem 6. 9. 1906 (dále jen „zákon o společnostech s ručením obmezeným“).

¹⁵ Pelikánová, I. Komentář k § 115 odst. 1 zák. č. 513/1991 Sb. ASPI, 1996.

Uvedený zákon obchodní, tehdy závodní, podíl definoval v ustanovení § 75. Každý společník s ručením obmezeným mohl vlastnit pouze jeden závodní podíl, který byl určován podle výše převzatého kmenového vkladu¹⁶ společníkem, nestanovila-li společenská smlouva jinak. Při převzetí dalšího kmenového vkladu po zřízení společnosti s ručením obmezeným došlo ke zvýšení dosavadního závodního podílu v poměru odpovídajícímu zvýšení kmenového vkladu.

Ustanovení § 80 zákona o společnostech s ručením obmezeným umožňovalo spolumajitelství závodního podílu, na jehož základě spolumajitelé závodního podílu mohli svá práva ze závodního podílu vykonávat pouze společně a za plnění ručili společně a nerozdílně. Spolumajitelé si mohli zvolit společného zástupce. V opačném případě právní úkony společnost s ručením obmezeným prováděla vůči každému ze spolumajitelů závodního podílu.

Nabývání vlastních závodních podílů a jejich vzetí do zástavy společnosti s ručením obmezeným nebylo dle ustanovení § 81 zákona o společnostech s ručením obmezeným přípustné, případně bylo takové vzetí neúčinné.

Ustanovení § 76 zákona o společnostech s ručením obmezeným umožňovalo převod závodního podílu. K převodu závodního podílu bylo zapotřebí notářského zápisu, přičemž společenská smlouva mohla stanovit další předpoklady k převodu. Ustanovení přímo stanovilo, že takovýmto předpokladem může být souhlas společnosti s ručením obmezeným.

*„Ustanovení § 75, že závodní podíly společnosti s r. o. jsou zásadně převoditelné a zděditelné, není právem donucovacím, nýbrž ponechává se autonomii společnosti, by smlouvou převoditelnost nebo zděditelnost obmezila, ztížila neb zcela vyloučila.“*¹⁷ Z uvedeného vyplývá, že obchodní společnost mohla převod obchodního podílu ve společenské smlouvě vyloučit, případně pro něj určit omezující podmínku.

Co se týče souhlasu společnosti s ručením obmezeným, zákon o společnostech s ručením obmezeným v ustanovení § 77 umožňoval, aby v případě odepření souhlasu soud (místně příslušný podle sídla společnosti s ručením obmezeným) povolil převod závodního podílu za podmínek, že společník zcela splatil kmenový vklad, neexistuje dostatečný důvod pro odepření souhlasu a převod nepřivodí újmu společnosti s ručením obmezeným, ostatním společníkům a věřitelům. Povinností soudu před vydáním rozhodnutí o povolení převodu závodního podílu bylo vyslechnout jednatele předmětné společnosti s ručením obmezeným.

¹⁶ Vklad, který musí každý společník splatit na kmenovou jistinu (srov. ustanovení § 4 zákona o společnostech s ručením obmezeným).

¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1927 sp. zn. R I 857/27.

Uvedené ustanovení však poskytovalo také ochranu společnosti s ručením obmezeným, a to v tom směru, že i přestože soud udělil shora uvedený souhlas, nedošlo k účinnému převodu závodního podílu, jestliže společnost s ručením obmezeným oznámila do měsíce po právní moci uvedeného rozhodnutí převádějícímu společníku, že svoluje k převodu jeho závodního podílu za týchž podmínek avšak na jiného uchazeče, kterého také označila.

Zákon o společnostech s ručením obmezeným dále umožňoval uzavřít smlouvu o postoupení budoucího závodního podílu, k čemuž byl také vyžadován notářský zápis.

Dle ustanovení § 75 odst. 3 zákona o společnostech s ručením obmezeným se mohly vydat společníkům společnosti s ručením obmezeným listiny o jejich účasti na společnosti, jež nemohly znít na majitele a jejichž převod by byl indosamentem neúčinný. Nejvyšší soud ČR judikoval, že tyto podílní listy nejsou cennými papíry, nýbrž jen legitimačním papírem o účasti společníka ve společnosti.¹⁸

Každý převod závodního podílu se zapisoval v knize podílů¹⁹ na základě oznámení některého z účastníků. Za společníka společnosti s ručením obmezeným platil pouze ten, kdo byl uveden ve zmíněné knize podílů. *„Zápis jména do podílní knihy společnosti měl význam jen v poměru ke společnosti, nezjednávalo však materiální právo k samému podílu.“*²⁰

Na oznámení převodu bylo vázáno také ručení (srov. ustanovení § 78 zákona o společnostech s ručením obmezeným) převodce za splácení závodního podílu. Nabyvatel závodního podílu ručil společně a nerozdílně s převodcem za platby na závodní podíl zadrželé v době oznámení převodu. Nároky společnosti proti právnímu předchůdci zanikly v pěti letech od oznámení převodu.

Tento zákon byl bez náhrady zrušen ke dni 1. 1. 1951 zákonem č. 141/1950 ř. z., občanský zákoník. Vzhledem k politickému vývoji po roce 1945 tak společnosti s ručením obmezeným zcela zmizely z právního řádu České republiky.

Návrat společnosti s ručením obmezeným do českého právního řádu přinesl až zákon č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník (dále jen „*hospodářský zákoník*“), který však převod obchodního podílu ve společnosti s ručením obmezeným upravoval pouze velmi stroze. Hospodářský zákoník zejména přímo nezmiňoval obchodní podíl, nýbrž pouze vklad. Ustanovení § 106p odst. 3 hospodářského zákoníku tak stanovilo, že účast ve společnosti lze nabýt též převodem vkladu, k čemuž bylo zapotřebí

¹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 1940 sp. zn. Rv I 976/40.

¹⁹ Seznam společníků vedený jednatelem, do kterého se zapisují jména, povolání a bydliště každého společníka, jakož i částka kmenového vkladu jím převzatého a splátky na něj učiněné (srov. ustanovení § 26 zákona č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným).

²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 1940 sp. zn. Rv I 976/40.

souhlasu většiny společníků, nebylo-li ve společenské smlouvě stanoveno jinak. Uvedené ustanovení také vyžadovalo úředně ověřené podpisy na smlouvě o převodu a umožňovalo převádět též část vkladu.

Hospodářský zákoník byl následně zrušen zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Převod obchodního podílu zaznamenal od účinnosti obchodního zákoníku do současné doby pouze následující dílčí změny a to tzv. velkou novelou obchodního zákoníku, zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.

Úpravu zaznamenalo ustanovení § 115 ObchZ. Původní znění vyžadovalo přistoupení nabyvatele ke společenské smlouvě ve smlouvě o převodu obchodního podílu. Uvedenou novelou došlo ke změně spočívající v omezení uvedeného přistoupení nabyvatele tím způsobem, že nyní přistupuje pouze nabyvatel, který není společníkem. Změnu zaznamenalo také ustanovení § 113 odst. 6 ObchZ, do kterého byla včleněna lhůta 6 měsíců pro rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu, případně o převzetí vkladu vyloučeného společníka ostatními společníky. Z uvedeného ustanovení také bylo vypuštěno, že *„vypořádání s vyloučeným společníkem nesmí být provedeno na úkor základního jmění“* a naopak začleněna možnost zrušení společnosti i bez návrhu z důvodu nedodržení uvedeného ustanovení § 113 odst. 6 ObchZ. Co se týče spolumajitelství obchodního podílu, k tomu bylo začleněno přiměřené užití ustanovení občanského zákoníku upravující spoluvlastnictví.

2.2. Časové vymezení možnosti převádět obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným

Dle mého názoru lze obchodní podíl převádět od okamžiku vzniku společnosti s ručením omezeným, tedy od jejího zápisu v obchodním rejstříku. Zákon o společnostech s ručením obmezeným umožňoval převod obchodního podílu, který dosud nevznikl (k současnému stavu více viz kapitola 2.1.). Někteří autoři²¹ se domnívají, že uvedené je možné i nyní. Já s uvedeným názorem nesouhlasím, a to i přes skutečnost, že dle judikatury lze převádět věc, která má v budoucnu teprve vzniknout²². Dle mého názoru nelze platně uzavřít smlouvu o převodu obchodního podílu, který dosud nevznikl, a to s odkazem na zásadu „nemo plus iuris ad alterum transferre potest, quam ipse habet“, tedy že nikdo na jiného nemůže převést více práv než má sám. Uvedené podporuje také skutečnost, že toto výslovně nepovoluje zákon, tak jak tak činil například zákon o společnostech s ručením obmezeným. Dle mého názoru tedy nelze učinit závěr, že lze převádět obchodní podíl společnosti s ručením omezeným, která dosud nevznikla.

Co se týče zániku okamžiku možnosti převodu obchodního podílu, lze jej dle mého názoru dovodit z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 2001, sp. zn. 7 Cmo 591/2000. Vrchní soud v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že „*vstupem společnosti do likvidace nastává proces plnění závazků společnosti a uplatňování pohledávek (§ 72 ObchZ), přičemž tento vstup následuje až po zrušení společnosti (§ 68 a § 70 odst. 1 ObchZ). Zrušení společnosti a její vstup do likvidace však nic nemění na postavení společníka takové společnosti v tom směru, že mu stále náleží obchodní podíl. I právo společníka na podíl na likvidačním zůstatku (právo podmíněné zrušením společnosti s likvidací a existencí likvidačního zůstatku), tedy právo vzniknuvší po skončení likvidace, je součástí obchodního podílu. Obchodní podíl tudíž zcela zaniká až spolu se zánikem společnosti, tedy jejím výmazem z obchodního rejstříku (§ 68 odst. 1 ObchZ).*“ Obchodní podíl společníka společnosti s ručením omezeným zrušené s likvidací tedy lze dle mého názoru převádět až do okamžiku zániku společnosti, tedy výmazu společnosti s ručením omezeným z obchodního rejstříku.

Společnost s ručením omezeným však může být zrušena také bez likvidace „*zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu z důvodu, že majetek*

²¹ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Praha: ASPI, 2008. s. 127.

²² K uvedenému srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 2. 2010, sp. zn. 28 Cdo3290/2009.

*dlužníka je zcela nepostačující, a nemá-li žádný majetek, přičemž se nepřihlíží k věcem, právům, pohledávkám nebo jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty*²³.

Dle ustanovení § 206 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění jeho pozdějších předpisů (dále jen „InsZ“) tvoří obchodní podíl majetkovou podstatu. Nakládáním s majetkovou podstatou se dle ustanovení § 228 InsZ rozumí také „*právní úkony, které se týkají majetku náležejícího do majetkové podstaty*“, tedy dle mého názoru i převod obchodního podílu. Dle ustanovení § 246 InsZ, „*prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou*“. Z uvedeného tedy vyplývá, že při zrušení společnosti s ručením omezeným po zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení, případně při zrušení konkursu z důvodu nepostačujícího majetku společnosti s ručením omezeným, zanikla možnost převodu obchodního podílu již prohlášením konkursu na společnost s ručením omezeným.

Společnost s ručením omezeným však může zaniknout také přeměnou dle zákona o přeměnách. V takovém případě nastávají účinky přeměny dle ust. § 59 odst. 1 zákona o přeměnách dnem zápisu přeměny do obchodního rejstříku, přičemž „*zápis fúze, převodu jmění nebo rozdělení povolí rejstříkový soud u zanikající, rozdělované i nástupnické právnické osoby pouze k těmto dnům*²⁴“. Z uvedeného vyplývá, že pokud společnost s ručením omezeným zanikne přeměnou, pak lze dle mého názoru převádět obchodní podíl do výmazu této společnosti z obchodního rejstříku.

Lze shrnout, že obchodní podíl lze dle mého názoru převádět do okamžiku vzniku společnosti s ručením omezeným, tedy zápisu do obchodního rejstříku, do okamžiku zániku společnosti, tedy výmazu společnosti s ručením omezeným z obchodního rejstříku, v případě obchodního podílu společníka společnosti s ručením omezeným zrušené s likvidací a také v případě obchodního podílu společníka společnosti s ručením omezeným zanikající přeměnou. V případě zrušení společnosti s ručením omezeným, nemající žádný majetek, bez likvidace, zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu z důvodu, že majetek dlužníka je zcela nepostačující, je obchodní podíl možno převádět do prohlášení konkursu.

²³ Srov. ustanovení § 68 odst. 2 ObchZ.

²⁴ Kuhn, P., Štenglová, I., Bílá, I., Havel, B. a kol. Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s.208.

2.3. Druhy převodu obchodního podílu

Základními dvěma podmínkami převodu obchodního podílu je smlouva o převodu obchodního podílu, jejíž náležitosti upravuje obchodní zákoník v ustanovení § 115, případně smlouva o převodu podniku dle ustanovení § 476 an. ObchZ, a obchodní podíl, který je převoditelný. K těmto dvěma podmínkám se přidávají podmínky vyžadované zákonem nebo společenskou smlouvou (viz další kapitoly). Obchodní zákoník tedy v podstatě rozlišuje převod na základě úmyslu převodce, nebo na základě vůle společnosti.

Dalším typem převodu obchodního podílu je převod dle ustanovení § 113 odst. 5 ObchZ, upravující převod uvolněného obchodního podílu společností s ručením omezeným.

Dále lze také rozlišovat mezi převodem obchodního podílu na společníka a převodem obchodního podílu na třetí osobu. Z ustanovení § 115 odst. 1 a 2 ObchZ vyplývá, že v případě, že smlouva neupravuje převod obchodního podílu, platí, že společník může smlouvou převést svůj obchodní podíl na jiného společníka pouze se souhlasem valné hromady. Převod obchodního podílu na třetí osobu je možný jen tehdy, pokud to výslovně stanoví společenská smlouva (více viz kapitola 2.4.).²⁵ Výjimku tvoří společnost s ručením omezeným mající pouze jednoho společníka, ve které je obchodní podíl vždy převoditelný na třetí osoby. Co se týče uvolněného obchodního podílu (viz ustanovení § 113 odst. 5 ObchZ) a zastaveného obchodního podílu (viz ustanovení § 117a odst. 4 a 7 ObchZ a kapitola 4.), tyto jsou převoditelné na třetí osobu bez ohledu na skutečnost, zda společenská smlouva převod povoluje.

Jako zvláštní typ převodu lze uvést také převod společného obchodního podílu, kterému je věnována kapitola 2.6.

2.3.1. Smlouva o převodu obchodního podílu

Smlouva o převodu obchodního podílu je univerzálním smluvním typem, kterým je možné provést převod bezplatný, úplatný nebo také převod za účelem zajištění závazku. Nelze vyloučit ani možnou směnu obchodních podílů²⁶, již se věnuji v kapitole 2.3.2. Jedná se o smlouvu s translačními účinky, protože k přechodu obchodního podílu dochází účinností této smlouvy.

²⁵ Není důležité, zda tuto úpravu obsahovala společenská smlouva od jejího vzniku či byla začleněna později.

²⁶ Například rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. 7 Cmo 519/2005.

Smlouva o převodu obchodního podílu je absolutním obchodem dle ustanovení § 261 odst. 3 písm. a) ObchZ²⁷, což znamená, že se řídí ustanoveními o obchodních závazkových vztazích upravenými v části třetí obchodního zákoníku bez ohledu na povahu účastníků, to znamená bez ohledu na to, zda se jedná o vztah mezi podnikateli v rámci jejich podnikatelské činnosti či nikoli. Důvodem pro začlenění smlouvy o převodu obchodního podílu mezi absolutní obchody je především obchodní charakter této smlouvy, který vyplývá z obecného povědomí o této smlouvě²⁸.

Náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu upravuje ustanovení § 115 odst. 3 ObchZ a platí také pro smlouvy, jimiž se převádí uvolněný obchodní podíl (viz ustanovení § 113 odst. 5 ObchZ) a zastavený obchodní podíl (viz ustanovení § 117a odst. 4 a 7 ObchZ).

Je zřejmé, že na tuto smlouvu je však také nutné aplikovat obecná ustanovení o právních úkonech a závazkových vztazích upravená v obchodním zákoníku, tedy konkrétně ustanovení § 261 – 408 ObchZ (kromě ustanovení § 267 odst. 1 ObchZ – více viz níže). Dále také ustanovení hlavy třetí části třetí obchodního zákoníku upravující zvláštní ustanovení pro závazkové vztahy v mezinárodním obchodě v případě, že některý z účastníků má sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště na území jiného státu než ostatní účastníci, pakliže se tyto vztahy řídí českým právním řádem (srov. ustanovení 729 ObchZ).

Ustanovení § 1 odst. 2 ObchZ stanoví, že „*právní vztahy upravené obchodním zákoníkem se řídí ustanoveními obchodního zákoníku, přičemž nelze-li některé otázky takto řešit, řeší se podle předpisů práva občanského*“. Z uvedeného vyplývá, že v případě absence právní úpravy v obchodním zákoníku, případně pouze částečné úpravy (například u ustanovení upravujících uzavření smlouvy), se užijí předpisy práva občanského, v našem případě zejména občanského zákoníku, konkrétně jeho hlavy čtvrté části první upravující právní úkony (s výjimkou ustanovení § 49 – více viz níže) a části osmé hlavy první upravující obchodní závazkové vztahy. Stále ovšem platí, že pokud je daný institut, případně jiná otázka, upraven v obchodním zákoníku, pak se předpisy občanského práva neužijí.

Pro smlouvu o převodu obchodního podílu nelze užít ustanovení o neplatnosti právních úkonů upravené v ustanovení § 267 odst. 1 ObchZ²⁹, které stanoví, že je-li neplatnost právního úkonu stanovena pouze na ochranu některého účastníka, může se této neplatnosti dovolávat pouze tento účastník. Pro tento smluvní typ také není možné aplikovat

²⁷ Závazkové vztahy mezi zakladateli obchodních společností, mezi společníkem a obchodní společností, jakož i mezi společníky navzájem, pokud jde o vztahy týkající se účasti na společnosti, jakož i vztahy ze smluv, jimiž se převádí obchodní podíl.

²⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 837.

²⁹ Odchylka od ustanovení § 39 OZ, které stanoví, že „*neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům*“.

ustanovení § 49 OZ, upravující možnost odstoupení od smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek, čímž je zdůrazněna zásada pevnosti a stálosti obchodních závazkových vztahů.

Pro úplnost je nutno dodat, že v případě, kdy nelze některé otázky řešit ani podle předpisů občanského práva, pak se tyto posoudí podle obchodních zvyklostí a není-li ani jich, podle zásad obchodního zákoníku (viz ustanovení §1 odst. 2 ObchZ), tedy například zásady rovného postavení stran, zásady poctivého obchodního styku, zásady smluvní volnosti, zásady ochrany menšinových společníků a třetích osob, zásady zákazu zneužití většiny nebo menšiny hlasů³⁰.

2.3.1.1. Postup při uzavírání smlouvy o převodu obchodního podílu

Obchodní zákoník upravuje ve svém díle třetím části třetí „Některá ustanovení o uzavírání smluv“. Jak bylo vysvětleno výše, právě v této oblasti se subsidiárně užití ustanovení občanského zákoníku. Ustanovení § 490 OZ stanoví, že „vznik smluv, kterými se zakládají závazky, se řídí ustanoveními § 43 a násl.“.

„Předpokladem vzniku smlouvy o převodu obchodního podílu jsou dva jednostranné právní úkony vzájemně adresované: oferta neboli návrh na uzavření (§ 43a a 43b OZ) a akceptace neboli přijetí návrhu (§ 43c OZ)“³¹.

Oba právní úkony musí splňovat následující předpoklady, v opačném případě budou absolutně neplatnými (srov. ustanovení § 40a OZ). Svým obsahem nebo účelem nesmí odporovat zákonu nebo jej obcházet anebo se přičít dobrým mravům (srov. ustanovení § 39 OZ), musí být učiněny svobodně a vážně, určitě a srozumitelně (srov. ustanovení § 37 odst. 1 OZ), a to osobou mající způsobilost k právním úkonům nejednající v duševní poruše (srov. ustanovení § 38 OZ).

Neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu by však také byla způsobena tehdy, pokud byla učiněna jednající osobou v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět, případně pokud byl tento omyl touto osobou vyvolán úmyslně (srov. ustanovení § 49a OZ). Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 1998, sp. zn.1

³⁰Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 5.

³¹Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I, II, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1495.

Odon 150/97, je „omylem v předmětu smlouvy o převodu obchodního podílu i omyl v rozsahu a obsahu obchodního jmění (čistého obchodního jmění) společnosti, jejíž obchodní podíl se převádí“. Důvodem je skutečnost, že rozsah a obsah obchodního jmění, resp. čistého obchodního jmění společnosti, o jejíž obchodní podíl se jedná, je „vlastností“ obchodního podílu, od níž je závislá hodnota obchodního podílu, tudíž se rozhodně jedná o rozhodující skutečnost pro uzavření smlouvy o převodu obchodního podílu ve smyslu ustanovení § 49a OZ.

Oferta je *projevem vůle směřujícím k uzavření smlouvy, jenž je určen jedné nebo více určitým osobám*, přičemž takovýto projev může být považován za návrh na uzavření smlouvy tehdy, *jestliže je dostatečně určitý a vyplývá z něj vůle navrhovatele, aby byl vázán v případě jeho přijetí* (srov. ustanovení § 43b OZ). Uvedený návrh může být navrhovatelem odvolán pouze za zákonem stanovených podmínek. Občanský zákoník v ustanovení § 43b OZ odlišuje situaci pro tzv. odvolatelný a neodvolatelný návrh (jehož neodvolatelnost by byla stanovena v návrhu smlouvy o převodu obchodního podílu). Odvolatelný návrh může být odvolán, pokud odvolání dojde osobě, které je určeno, dříve než tato osoba odeslala přijetí návrhu; může být také zrušen, a to tehdy dojde-li projev o zrušení osobě, které je určen, dříve nebo alespoň současně s návrhem. Uvedené zrušení návrhu platí také pro tzv. neodvolatelný návrh. Ten však nemůže být odvolán během lhůty, která je v něm stanovena pro přijetí, ledaže z jeho obsahu vyplývá právo jej odvolat i před uplynutím této lhůty. Občanský zákoník kromě zrušení a odvolání návrhu upravuje také zánik návrhu a to následovně: *„Návrh, i když je neodvolatelný, zaniká uplynutím lhůty, která v něm byla určena pro přijetí³², uplynutím přiměřené doby s přihlédnutím k povaze navrhované smlouvy a k rychlosti prostředků, které navrhovatel použil pro zaslání návrhu nebo dojitím projevem o odmítnutí návrhu navrhovateli“* (viz ustanovení § 43b odst. 1 ObchZ).

V případě smlouvy o převodu obchodního podílu by ofertou měl být nejlépe už konkrétní návrh podoby této smlouvy. Ofertou spočívající v zaslání návrhu na uzavření smlouvy se zabýval Nejvyšší soud ČR³³, který stanovil podpis smlouvy navrhovatelem jakožto požadavek pro řádnou písemnou ofertou.

Akceptací je *„včasné prohlášení učiněné osobou, které byl návrh určen, nebo jiné její včasné jednání, z něhož lze dovodit její souhlas, a jež nabude účinnosti okamžikem, kdy*

³²Ústní návrh zaniká, není-li přijat ihned, ledaže z jeho obsahu vyplývá něco jiného. Lhůta pro přijetí návrhu určená navrhovatelem v telegramu počíná běžet od okamžiku, kdy je telegram podán k odeslání, a lhůta určená v dopisu od data v něm uvedeného, a není-li v něm datum uvedeno, od data uvedeného na obálce. Lhůta pro přijetí návrhu určená navrhovatelem telefonicky, dálkopisně nebo jinými prostředky umožňujícími okamžité sdělení začíná běžet od okamžiku, kdy návrh dojde osobě, které je určen. (viz ustanovení § 43b odst. 2 a 3 OZ).

³³ Rozhodnutí ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2427/98.

vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli“ (viz ustanovení § 43c odst. 1 a 2 OZ). V této souvislosti je nutné také uvést negativní vymezení akceptace důležité pro smlouvu o převodu obchodního podílu: „Přijetí návrhu, které obsahuje dodatky, výhrady, omezení nebo jiné změny, je odmítnutím návrhu a považuje se za nový návrh“ (viz ustanovení § 44 odst. 2 OZ). V případě, že by tedy akceptant, byť minimálně, opravil nějakou náležitost smlouvy o převodu obchodního podílu, jednalo by se o nový návrh. I přijetí lze odvolat, a to jestliže odvolání dojde navrhovateli nejpozději současně s přijetím (srov. ustanovení § 43c odst. 2 OZ).

Smlouva je uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabylo účinnosti, tedy kdy došlo navrhovateli (srov. ustanovení § 44 odst. 1 a 43c odst. 2 OZ).

Od vzniku smlouvy o převodu obchodního podílu je nutno odlišovat její platnost a účinnost. Tyto instituty jsou rozebrány níže v kapitole 3.3.1.4.

2.3.1.2. Forma smlouvy o převodu obchodního podílu

Základním požadavkem na smlouvu o převodu obchodního podílu je její písemná forma (srov. ustanovení § 115 odst. 3 ObchZ). Z ustanovení § 263 odst. 2 ObchZ vyplývá, že smluvní strany se nemohou dohodnout na jiné formě smlouvy o převodu obchodního podílu. Je nutné také zmínit ustanovení § 272 ObchZ, které stanoví, že „obsahuje-li písemně uzavřená smlouva ustanovení, že může být měněna nebo zrušena pouze dohodou stran písemně, může být měněna či zrušena pouze písemně“. Souhlasím s názorem objevujícím se v odborné literatuře³⁴, že toto ustanovení se uplatní pro obchodní smlouvy, u nichž byla povinnost písemné formy stanovena dohodou stran nebo z vůle některého účastníka smluvního vztahu. V případě smlouvy o převodu obchodního podílu, jejíž písemnou formu vyžaduje zákon, se však dle mého názoru uplatní ustanovení § 40 odst. 2 OZ stanovící, že písemně uzavřená smlouva může být změněna nebo zrušena pouze písemně.

„Písemná forma právního úkonu předpokládá existenci dvou náležitostí: písemnosti a podpisu.“³⁵

³⁴Stuna, S. a kol. Obchodní zákoník s podrobným komentářem pro právní a podnikatelskou praxi. Praha: Trizonia, 1992. s. 300.; Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha: Linde, 1996. s. 506–507.; Eliáš, K. Kurs obchodního práva; obchodní závazky; cenné papíry. Praha: C. H. Beck, 1996. s. 12.

³⁵Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I, II, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 363.

2.3.1.2.1. Písemná forma smlouvy o převodu obchodního podílu

Písemná forma se musí vztahovat na celou smlouvu, tedy na všechny její náležitosti. Projevy vůle obou stran nemusí být na téže listině, neboť tuto podmínku stanoví zákon pouze pro smlouvu o převodu nemovitostí (viz ustanovení § 46 OZ). Občanský zákoník stanoví, že *„písemná forma je zachována, je-li právní úkon učiněn telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení obsahu právního úkonu a určení osoby, která právní úkon učinila“* (viz ustanovení § 40 odst. 4 OZ). V případě osob, které nemohou číst, případně psát, a nejsou schopny se seznámit s obsahem právního úkonu s pomocí přístrojů nebo speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, a nejsou ani schopny vlastnoručně listinu podepsat, se vyžaduje úřední zápis formou notářského zápisu (viz ustanovení § 40 odst. 5 OZ).

Co se týče uvedení data uzavření smlouvy, toto není podmínkou k uzavření právního úkonu v písemné formě, avšak v případě, že je uvedeno, časově identifikuje okamžik jeho uzavření a prokazuje, že smlouva předmětného obsahu byla uvedeného dne, měsíce, roku skutečně uzavřena (srov. rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 6. 2002, sp. zn. 10 Co 354/2002).

2.3.1.2.2. Podpis smlouvy o převodu obchodního podílu

Druhá náležitost písemné formy, podpis, musí být učiněna k tomu oprávněnou osobou. Uvedenému nasvědčuje také ustanovení § 40 odst. 3 ObchZ, které stanoví, že *„písemný právní úkon je platný, je-li podepsán jednající osobou“*. V případě, že stranou smlouvy bude právnická osoba, je nutné si ověřit, že ji podepisuje opravdu osoba za ni jednající³⁶, a to aktuálním výpisem obchodní společnosti z obchodního rejstříku. V případě, že došlo ke změně statutárního orgánu obchodní společnosti, která však dosud nebyla zapsána v obchodním rejstříku, je vhodné si nechat předložit rozhodnutí valné hromady/jediného společníka o jmenování.

Dle ustanovení § 66 odst. 7 ObchZ jsou osoby, které činí jménem společnosti písemné úkony, povinny k podpisu připojit také firmu společnosti, avšak nesplnění této povinnosti,

³⁶ Dle ustanovení § 13 odst. 2 ObchZ musí být podepsána jejím statutárním orgánem, případně zástupcem.

tedy neuvedení firmy u podpisu, nezpůsobuje neplatnost právního úkonu. V obchodním rejstříku, kam se zapisuje také způsob jednání [srov. ustanovení § 35 písm. f) ObchZ], však může být stanovena také například povinnost k podpisu připojit údaj o funkci, kterou jednáající osoba vykonává. V tomto případě již není stanoveno, že by neuvedení funkce, tak jak jej vyžaduje obchodní rejstřík, respektive zápis v něm způsobovalo či naopak nezpůsobovalo neplatnost takového právního úkonu. Uvedeným se zabýval Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 3. 3. 1998, sp.zn. 1 Odon 53/97, ve kterém uvedl, že „*písemná forma právního úkonu je dodržena i tehdy, nepřipojí-li jednáající osoba ke svému podpisu označení funkce, třebaže je takový požadavek uveden v obchodním rejstříku*“.

V souvislosti s tímto judikátem vzniká otázka, zda se tento princip uplatní také u prokuristů, jimž obchodní zákoník stanoví v ustanovení § 14 odst. 5 obligatorní povinnost při podpisu připojit kromě firmy obchodní společnosti také dodatek označující prokuru. Domnívám se, že v případě absence doložky o prokuře by písemný právní úkon byl neplatný, neboť u prokuristy se nejedná o požadavek stanovený v zakladatelské listině, ale zejména o požadavek zákonný. Tomuto nasvědčuje dle mého názoru také rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 1995 sp.zn. 5 Cmo 308/94, ve kterém tento soud uvedl, že bez doložky o prokuře nejde o podpis prokuristy.

Smlouva o převodu obchodního podílu musí být podepsána oběma stranami smlouvy, nikoli však nutně na jedné listině (srov. ustanovení § 40 odst. 3 ObchZ). Totéž platí i v případě, kdy za jednu stranu podepisuje smlouvu o převodu obchodního podílu více osob.

Ustanovení § 115 odst. 3 ObchZ stanoví, že „*podpisy na smlouvě o převodu obchodního podílu musí být úředně ověřeny*“. Požadavek úředního ověření podpisů účastníků smlouvy odpovídá závažnosti uvedeného právního úkonu, který se promítne jak ve změně společenské smlouvy, tak i v zápisu do obchodního rejstříku³⁷.

Úředně ověřený podpis si smluvní strany mohou zajistit u notářů [dle zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), (dále jen „*NotŘ*“)], obecních (městských/újezdních) a krajských úřadů [dle zákona č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů (zákon o ověřování)], konzulárních úřadů a diplomatických misí České republiky [dle čl. 3 a čl. 5 písm. f) Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích], případně i u velitele lodi (dle zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě). Advokát je za podmínky, že listinu sám sepsal nebo ji jednáající osoba před ním vlastnoručně podepsala, oprávněn nahradit úřední ověření podpisu vyžadované

³⁷ Pelikánová, I. Komentář k § 115 odst. 3 zák. č. 513/1991 Sb. ASPI, 1996.

zvláštními právními předpisy svým prohlášením. Advokát se může nechat při činění prohlášení o pravosti podpisu zastoupit advokátním koncipientem, který již vykonal minimálně dva roky praxe advokátního koncipienta (srov. ustanovení § 25a zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů).

Úředně ověřeným podpisem na smlouvě o převodu obchodního podílu se zabýval Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 29 Odo 1178/2005, který dovodil, že *„je-li smlouva o převodu obchodního podílu opatřena ověřovacím razítkem Městské části P., podle něhož žalobkyně listinu vlastnoručně podepsala, je řešení otázky důkazního břemene ohledně pravosti takového podpisu závislé na tom, zda ověřovací doložka obsahuje zákonem předepsané náležitosti. Je-li tomu tak, je na žalobkyni, která zpochybňuje údaje v ověřovací doložce, aby prokázala opak. Nesplňuje-li, ověřovací doložka požadavky kladené na její obsah zákonnou úpravou, tíží důkazní břemeno co do pravosti podpisu žalobkyně žalovanou“*. Z uvedeného rozhodnutí vyplývá mj., že úřední ověření podpisu musí obsahovat veškeré zákonem požadované náležitosti, aby na osobě, která listinu podepsala, neleželo případné důkazní břemeno co do pravosti podpisu. Lze tedy doporučit kontrolovat také ověřovací doložku na smlouvě o převodu obchodního podílu, a to zejména z hlediska její uplatnosti.

V souvislosti s úředním ověřením podpisu je vhodné zmínit, že existují dvě možnosti legalizace podpisu, a to buď situace, ve které určitá osoba v přítomnosti osoby, jež je dle shora uvedeného oprávněna podpis ověřit, listinu vlastnoručně podepíše nebo podpis na listině se již nacházející před oprávněnou osobou uzná za vlastní (srov. § 74 NotŘ). V obou případech osoba oprávněná k ověřování podpisu vyznačí na smlouvě o převodu obchodního podílu tzv. ověřovací doložku.

Co se týče ověření podpisu v cizině, uznává se, pokud má předmětný stát uzavřenou smlouvu o právní pomoci s Českou republikou. V případě neexistence smlouvy o právní pomoci je nutné ověření podpisu s tzv. apostilační doložkou či superlegalizace. Dne 16. 3. 1999 vstoupila pro Českou republiku v platnost tzv. Haagská úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, na jejímž základě došlo ke zjednodušení procesu ověřování veřejných listin cestou jednotného formálního úkonu tzv. apostily mající totožnou podobu pro všechny státy přistoupivší k této Úmluvě. Se státy, s nimiž nemáme podepsanou smlouvu o právní pomoci a jež nejsou smluvními státy shora zmíněné Úmluvy, se stále uplatní tzv. superlegalizace, kterou upravuje zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen „ZMPS“). Ustanovení § 62 ZMPS stanoví, že k listinám vydaným justičními orgány nebo k listinám jimi ověřeným nebo před nimi podepsaným, jichž má být použito v cizině, připojí Ministerstvo spravedlnosti ČR na žádost účastníka své vyšší

ověření. U justičních listin a listin vydávaných nebo ověřovaných notáři superlegalizaci provádí Ministerstvo spravedlnosti ČR. Poté následuje další vyšší ověření Ministerstvem zahraničních věcí ČR a navazující ověření zastupitelským úřadem toho státu, kde má být listina použita. U listin vydávaných nebo ověřených orgány státní správy toto vyšší ověření provádí přímo Ministerstvo zahraničních věcí ČR a pak následuje ověření příslušným zastupitelským úřadem.

Smlouva o převodu obchodního podílu může být podepisována také v zastoupení na základě plné moci. Nejvyšší soud České republiky se ve svém rozhodnutí ze dne 23. května 2007, sp. zn. 29 Odo 894/2006, zabýval tím, zda musí úředně ověřeny také písemné plné moci k uzavření smlouvy o převodu obchodního podílu. Nejvyšší soud ČR rozhodl, že musí, a své rozhodnutí zdůvodnil následovně: *„Nebylo by logické požadovat, aby zmocněnec nechal ověřit svůj podpis na smlouvě o převodu obchodního podílu a tím postavil najisto, že je skutečně osobou, které svědčí udělená plná moc, aniž by bylo najisto postaveno, že osoba, která plnou moc podepsala, je osobou oprávněnou takovou plnou moc udělit.“* Protože tento požadavek nebyl v tomto konkrétním případě naplněn, zhodnotil Nejvyšší soud ČR smlouvu o převodu obchodního podílu jako neplatnou a dodal, že jen tento postup může zajistit účel sledovaný právní úpravou, neboť zajišťuje, že plnou moc podepsal společník, který obchodní podíl převádí.

Petr Čech se ve svém článku K převodu obchodního podílu³⁸ zabývá myšlenkou, zda bude nutné mít úředně ověřené podpisy i za přílohou ke smlouvě. Dochází k názoru, že nikoli a odkazuje přitom na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2001 sp. zn. 29 Cdo 1422/99, v jehož odůvodnění lze nalézt: *„Zákon neukládá účastníkům písemně uzavřené smlouvy, která co do svého předmětu odkazuje na přílohy, aby tyto přílohy byly smluvními stranami podepsány, a s absencí podpisů smluvních stran na přílohách neplatnost těchto smluv nespojuje.“*

Musím se ztotožnit s oběma shora uvedenými názory. Domnívám se, že v případě, že by bylo možno podepisovat smlouvu o převodu obchodního podílu na základě plné moci bez úředně ověřeného podpisu společníka/nabyvatele obchodního podílu, i přestože podpis zástupce na smlouvě o převodu obchodního podílu by byl úředně ověřeným, by vedlo k právní nejistotě druhé strany a zejména by obcházelo zákon, konkrétně právě ustanovení obchodního zákoníku, že podpisy na smlouvě o převodu obchodního podílu mají být úředně ověřeny.

³⁸ Čech, P. K převodu obchodního podílu. Právní rádce, 2007, č.11. s. 30.

Souhlasím také s názorem Petra Čecha, že přílohy za smlouvou o převodu obchodního podílu nemusí být opatřeny úředně ověřeným podpisem. Z důvodu opatrnosti bych však smluvním stranám doporučila opatřit je alespoň obyčejnými podpisy, pevně přílohy spojit se smlouvou tak, aby případné porušení spojení bylo jasně viditelné.

2.3.1.2.3. Sankce za nedodržení formy smlouvy

V případě, že by smluvní strany nedodržely písemnou formu smlouvy o převodu obchodního podílu nebo by smlouvu neopatřily úředně ověřenými podpisy, pak by takováto smlouva byla dle ustanovení § 40 OZ neplatná. Vzhledem ke skutečnosti, že písemná forma i povinnost úředně ověřených podpisů jsou v tomto případě stanovena zákonem, nikoli dohodou stran, jednalo by se o absolutní neplatnost³⁹.

2.3.1.3. Náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu

Obsahové náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu zákon výslovně kromě jedné (prohlášení o přistoupení ke společenské smlouvě - viz kapitola 2.3.1.3.4.) neobsahuje. Z povahy smlouvy a také z judikatury lze však některé náležitosti uvedené smlouvy dovodit.

Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 20. 12. 2005 sp. zn. 7 Cmo 519/2005 uvedl, že „v případě úplatného převodu tak jde fakticky o jeho koupi, přičemž na tu se vedle § 115 ObchZ vztahují rovněž i § 409–470 ObchZ. Jde-li o bezplatný převod, pak se na takovou smlouvu vztahují vedle § 115 ObchZ i § 628–630 ObčZ (§ 2 odst. 2 ObchZ)“. V některých případech však z uvedeného generálního vymezení vyplynuly výjimky, zejména stanovení ceny, jak je uvedeno níže.

Z uvedených důvodů je třeba varovat před paušálním odkazem na přímé použití těchto ustanovení, když koncepčně půjde spíše o aplikaci analogickou, navíc selektivní.⁴⁰ Uvedenému nasvědčuje také například rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 266/2005, zabývající se aplikací ustanovení § 630 OZ na bezúplatný převod práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu, jež lze aplikovat i na převod

³⁹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I, II, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 263 – 264.

⁴⁰ Čech, P. K některým úskalím převodu obchodního podílu II. Právní rádce, 2007, č. 6. s. 23-29.

obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Nejvyšší soud ČR uvedl: „*Obchodní zákoník ve výše cit. ustanoveních ani na jiném místě otázku, zda majetková hodnota kterou určitá osoba nabyla tím, že na ni byla bezúplatně převedena práva a povinnosti spojená s členstvím v bytovém družstvu, může být převodci za stanovených podmínek navrácena, neřeší. Právě proto může a má být na takový vztah uplatněna (prostřednictvím odkazu obsaženého v § 1 odst. 2 ObchZ) úprava obsažená v předpisech práva občanského. S přihlédnutím k ustanovení § 853 OZ je namíste především analogická aplikace ustanovení § 630 OZ, upravujícího možnost vrácení daru*“.

Lze shrnout, že pro náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu lze analogicky užít ustanovení obchodního zákoníku ke kupní smlouvě pro úplatný převod, ustanovení občanského zákoníku k darovací smlouvě pro bezplatný převod, avšak uvedené analogické užití musí být užíváno s rozmyslem a také s důrazem na judikaturou vytvořené náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu.

3.3.1.3.1. Základní náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu

Zcela jasnou náležitostí smlouvy o převodu obchodního podílu se jeví identifikace stran, tedy převodce a nabyvatele. Převodce a nabyvatel by v případě, že se jedná o fyzické osoby, měli být označeni alespoň jménem, příjmením, rodným číslem či datem narození a místem bydliště. Pokud by převodce nebo nabyvatel byl právnickou osobou, pak by měl být označen svou firmou/názvem, identifikačním číslem, sídlem, případně i údajem o zápisu v obchodním či jiném rejstříku.

Přesně identifikován by však měl být také převáděný obchodní podíl. Dle mého názoru by správná identifikace obchodního podílu měla obsahovat označení společnosti s ručením omezeným (tj. její firmou, sídlem, identifikačním číslem a údajem o zápisu v obchodním rejstříku), specifikaci výše obchodního podílu a také vkladu, ze kterého obchodního podíl vychází (více k vysvětlení rozdílu mezi pojmem vklad a obchodní podíl viz kapitola 1.).

2.3.1.3.2. Náležitost určení úplatnosti či bezplatnosti převodu obchodního podílu

Soudní praxe vytvořila další podstatnou náležitost smlouvy, kterou je určení, zda se jedná o převod úplatný či bezplatný. Důvodem je skutečnost, že zákon nestanoví právní domněnku pro případ, že takové určení ve smlouvě chybí. Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí sp.zn. 7 Cmo 120/1994 tedy judikoval, že smlouvu o převodu obchodního podílu podle ustanovení § 115 ObchZ lze použít jak pro úplatný, tak pro bezplatný převod obchodního podílu. Mají-li být však závazky smluvních stran dostatečně určité, je nutné v konkrétní smlouvě vždy určit, zda jde o převod úplatný či bezplatný. Ze samotného nedostatku vyjádření úplatnosti či určení ceny nelze bez dalšího dovodit bezplatnost smlouvy, neboť zákon sice připouští učinit projev vůle i opomenutím, musí se tak však stát (stejně jako při jednání) způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl účastník projevit (viz ustanovení § 35 OZ), což nezmínění požadavku úplatnosti či neúplatnosti nespĺňuje.⁴¹

Nejvyšší soud ČR se touto problematikou zabýval také v roce 1997 (sp. zn. 1 Odon 110/1997), kdy potvrdil, že vzhledem k absenci úpravy úplatnosti smlouvy o převodu obchodního podílu, je možné tuto smlouvu uzavřít jako úplatnou i neúplatnou. Dle ustanovení § 37 odst. 1 OZ musí být právní úkon učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, jinak je neplatný. Nejvyšší soud ČR konstatoval, že aby byla smlouva o převodu obchodního podílu určitým právním úkonem, musí být z jejího obsahu zjistitelné, zda úmysl účastníků směřoval k uzavření smlouvy úplatné nebo smlouvy bezúplatné. *„Pokud nelze z konkrétní smlouvy o převodu obchodního podílu zjistit, zda se její účastníci dohodli na úplatném či na bezúplatném převodu obchodního podílu, není taková smlouva dostatečně určitá, a je tedy absolutně neplatná podle ustanovení § 37 odst. 1 OZ. Neurčitost právního úkonu nemůže být v případě neuvedení úplatnosti ani neúplatnosti odstraněna ani výkladem, neboť výkladem lze pouze zjišťovat obsah právního úkonu, nelze jím však právní úkon, v projednávané věci smlouvu, doplňovat.“*

Ze shora uvedeného tedy vyplývá, že smlouva o převodu obchodního podílu musí obsahovat konkrétní ujednání o její úplatnosti či naopak bezplatnosti. Jak již bylo také řečeno, nedostatek takového ujednání není možno odstraňovat výkladem. Uvedenému nasvědčuje také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2000 sp. zn. 32 Cdo 97/2000, ve kterém bylo konstatováno, že nezmínění úplatnosti či neúplatnosti ve smlouvě o převodu obchodního podílu nemůže nahradit ani okolnost, že se o vypořádání obchodního podílu hovoří v zápisu z valné hromady obchodní společnosti, která převod obchodního podílu schválila, a to zejména z toho důvodu, že rozhodnutí valné hromady představuje akt společnosti, nikoli jednotlivých

⁴¹ Eliáš, K. a kolektiv autorů. Občanský zákoník. 1. svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. s.241.: *„Úkonem nevzbuzujícím pochybnost o vůli jednajícího bude přeškrtnutí, roztrhání, zmačkání nebo spálení listiny apod.“*

společníků. Bez významu by bylo dle tohoto rozhodnutí i to, že již došlo k částečnému majetkovému vypořádání z posuzované smlouvy ze strany společnosti.

Vzniká však otázka, zda lze nedostatek napravit například dodatkem ke smlouvě o převodu obchodního podílu. I na tuto otázku již odpověděla soudní praxe, a to tak, že není možné upravit chybějící úpravu dodatkem ke smlouvě, neboť se jedná o smlouvu neplatnou ex tunc, proto ji již nelze měnit⁴². Nejvyšší soud ČR však několikrát rozhodl⁴³, že dohoda o ceně obchodního podílu může být součástí písemné přílohy smlouvy o převodu za podmínky, že příloha existuje ke dni podpisu smlouvy.

Lze tedy shrnout, že smlouva o převodu obchodního podílu musí obsahovat písemné ujednání o úplatnosti či bezplatnosti převodu. V opačném případě by absence písemného ujednání o úplatnosti či bezplatnosti převodu obchodního podílu měla za následek neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu z důvodu nedostatku určitosti dle ustanovení § 37 odst. 1 OZ, tedy absolutní neplatnosti. Uvedenou absenci nelze dle rozhodovací praxe soudů napravit dodatkem ke smlouvě o převodu obchodního podílu.

2.3.1.3.3. Stanovení ceny nebo způsobu jejího určení

Při úplatném převodu obchodního podílu musí být ve smlouvě uvedena též cena nebo způsob jejího určení. Tento požadavek vyplývá z potřeby určitosti právního úkonu (srov. ustanovení § 37 odst. 1 OZ), neboť zákon pro smlouvu o převodu obchodního podílu nestanoví postup pro určení ceny, není-li uvedena ve smlouvě (jak to činí např. pro kupní smlouvu či smlouvu o dílo) a při nedostatku smluvního ujednání o ceně by tedy nebylo možné cenu s použitím dispozitivního ustanovení zákona stanovit. V případě, že smlouva o převodu obchodního podílu nebude obsahovat určení úplatnosti, případné ceny či způsob jejího určení, bude se jednat o smlouvu absolutně neplatnou, a to pro její neurčitost.

Vzhledem k ustálené praxi, že smlouva o převodu obchodního podílu musí obsahovat cenu, se Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 221/2005 ze dne 5. dubna 2006 zabýval otázkou, zda cena obchodního podílu může být stanovena v příloze ke smlouvě o převodu obchodního podílu. Vzhledem k absenci úpravy v obchodním zákoníku by totiž při

⁴²Také viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004.

⁴³ Rozhodnutí ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004 a rozhodnutí ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 221/2005.

nedostatku smluvního ujednání o ceně nebylo možné cenu s použitím dispozitivního ustanovení zákona určit. Ke stejnému závěru dospěla i teorie⁴⁴.

Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že není vyloučeno, aby byla dohoda o ceně součástí přílohy ke smlouvě o převodu obchodního podílu. Taková dohoda však musí vždy mít, vzhledem k předepsané písemné formě smlouvy o převodu obchodního podílu, písemnou formu. Zde však dle mého názoru vzhledem k tomu, jak už bylo výše uvedeno, že za přílohami smlouvy o převodu obchodního podílu nemusí být úředně ověřené podpisy, může vzniknout následující problém. Smluvní strany si stanoví, že cena za obchodní podíl bude uvedena v příloze. Příloha však nebude opatřena úředně ověřeným podpisem. Tato situace podle mne může vést k následným sporům smluvních stran. Z hlediska právní jistoty obou stran bych tedy spíše doporučila začlenit cenu za obchodní podíl přímo do textu smlouvy o převodu obchodního podílu, případně zajistit pevné připojení smlouvy o převodu obchodního podílu a jejích příloh a parafování příloh.

Při úplatném převodu obchodního podílu je tedy cena převodu stanovena dohodou mezi převodcem a nabyvatelem, přičemž se může lišit od výše vkladu převodce. Nejvyšší soud ČR se v rozhodnutí ze dne 1. 3. 2007, sp.zn. 29 Odo 641/2005, zabýval otázkou vypořádání ceny za převod obchodního podílu tím způsobem, že strany v souvislosti s uzavřením smlouvy o převodu obchodního podílu uzavřely dohodu o vypořádání převodce z majetku společnosti, v níž zůstal nabyvatel jediným společníkem a zároveň jednatelem. Nejvyšší soud ČR dovodil, že *„taková dohoda by se přičila zásadám, ze kterých vychází právní úprava společnosti s ručením omezeným, zejména axiomu majetkové autonomie společnosti s ručením omezeným, jenž se projevuje v důsledném oddělení majetku společnosti a jejích společníků. Podle ustanovení § 161e ObchZ nesmí společnost s ručením omezeným poskytovat půjčky ani úvěry pro účely nabytí jejích obchodních podílů ani úvěry nebo půjčky poskytnuté na tyto účely nebo jiné závazky související s nabýváním jejích obchodních podílů zajišťovat. Výkladem a minori ad maius je nutno uzavřít, že tím méně lze připustit, aby společnost s ručením omezeným v jakékoliv formě (včetně nepeněžitého plnění) hradila úplatu za převod obchodního podílu na jejího společníka z vlastního majetku či na úkor tohoto majetku“*.

V souvislosti s ujednáním týkajícím se úplatnosti převodu obchodního podílu a stanovení ceny se Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo

⁴⁴ Viz zejména Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Polygon. Praha, 2002, s. 1035, Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. PROSPEKTRUM. Praha, 1997, s. 89; Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. Linde. Praha, s. 268, Štenglová, I. Smlouva o převodu obchodního podílu. Právo a podnikání. 1995 s. 8.

3/2005, zabýval také otázkou, jaké následky má případ, kdy smluvní strany uzavřou písemnou smlouvu o převodu obchodního podílu za určitou kupní cenu, v níž je obsaženo také prohlášení smluvních stran, že po úhradě ceny budou jejich veškeré nároky plynoucí z této smlouvy naplněny, k čemuž však učiní následně ústní dohodu, že nabyvatel zjistí k okamžiku převodu obchodního podílu hodnotu majetku společnosti a rozdíl mezi dohodnutou cenou ve smlouvě o převodu obchodního podílu a polovinou majetku společnosti převodci dorovná. Vzhledem ke skutečnosti, že nabyvatel nenaplnil uvedenou ústní dohodu, dostal se tento případ až před Nejvyšší soud ČR, který uvedené otázce přisoudil po právní stránce zásadní význam.

Dle mého názoru se v tomto případě jednalo o ústní změnu písemně uzavřené smlouvy o převodu obchodního podílu. Vzhledem ke skutečnosti, že smlouva o převodu obchodního podílu může být měněna pouze písemně, by dle mého názoru byla ústní změna smlouvy o převodu obchodního podílu absolutně neplatná z důvodu nedodržení formy (srov. ustanovení § 40 OZ).

Nejvyšší soud ČR však v tomto případě dovodil, že písemně uzavřená smlouva o převodu obchodního podílu je smlouvou simulovanou dle ustanovení § 41a OZ⁴⁵ a zastřeným právním úkonem je smlouva o převodu obchodního podílu uzavřená za skutečnou dodatečně dohodnutou cenu, že tedy *„zastřeným právním úkonem může být smlouva téhož typu jako smlouva simulovaná, jejíž podmínky (např. jiná cena) jsou rozdílné od podmínek uvedených v simulované smlouvě“*.

Se závěrem Nejvyššího soudu ČR se nemohu ztotožnit, neboť ustanovení § 41a OZ mluví o zastření jiného právního úkonu. Jako příklad bývá v komentářích⁴⁶ uváděno uzavření kupní smlouvy na oko, i přestože smlouvy mají v úmyslu uzavřít smlouvu darovací. V tomto případě však strany měly v obou případech v úmyslu uzavřít smlouvu o převodu obchodního podílu. Dalším důvodem je také nenaplnění všech náležitostí stanovených pro smlouvu o převodu obchodního podílu, v našem případě právě nedostatek spočívající v ústní formě. Lze doplnit, že *„ve sporném případě z ničeho neplyne, že strany zamýšlely uzavřít paralelní smlouvu s jiným obsahem. Z projevu vůle na základě známých skutečností spíše vyplývá, že úmyslem a vůlí stran bylo převést jednou smlouvou obchodní podíl, přistoupit ke společenské smlouvě apod. Úmysl a vůle nebyly v posuzovaném případě objektivně rozporné s jejich*

⁴⁵ Má-li být právním úkonem zastřen právní úkon jiný, platí tento jiný úkon, odpovídá-li to vůli účastníků a jsou-li splněny všechny jeho náležitosti. Neplatnosti takového právního úkonu se nelze dovolávat vůči účastníku, který jej považoval za nezastřený.

⁴⁶ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I, II, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 381.

projevem či následným chováním – strany svým jednáním nic nezastíraly a nechtěly nastolit jiné právní následky než ty, které jsou spojeny s převodem identického obchodního podílu“⁴⁷.

Lze shrnout, že cena za převod obchodního podílu se může lišit od vkladu. Nemůže však být vypořádána z majetku obchodní společnosti, v níž zůstane nabyvatel jediným společníkem a zároveň jednatelem. Stanovení ceny, případně způsobu jejího určení je obligatorní náležitostí smlouvy o převodu obchodního podílu. Toto ujednání může být v příloze smlouvy o převodu obchodního podílu. V případě, že by smlouva ujednání související s cenou neobsahovala, byla by absolutně neplatnou.

2.3.1.3.4. Přistoupení k společenské smlouvě či stanovám

Obchodní zákoník v souvislosti s převodem obchodního podílu rozeznává dvě situace. Tou první je převod obchodního podílu na jiného společníka a tou druhou převod na třetí osobu. Pokud má dojít k převodu na třetí osobu, pak tato osoba musí ve smlouvě prohlásit, že přistupuje ke společenské smlouvě a stanovám, pokud je společnost vydala (viz ustanovení § 115 odst. 3 ObchZ). Pokud by toto prohlášení ve smlouvě chybělo, jednalo by se o smlouvu absolutně neplatnou. Na základě tohoto prohlášení se nabyvatel stává účastníkem společenské smlouvy, a tím se společenská smlouva ex lege mění.⁴⁸

Ustanovení § 115 odst. 3 ObchZ stanoví, že třetí osoba je povinna přistoupit ke společenské smlouvě a stanovám, pokud je společnost vydala. V případě společnosti s ručením omezeným o jediném společníku je však základním dokumentem této společnosti zakladatelská listina, o níž uvedené ustanovení nehovoří. S touto souvislostí tedy vzniká otázka, zda je obligatorní náležitostí smlouvy o převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným o jediném společníku také přistoupení k zakladatelské listině. Tímto se zabýval také několikrát Nejvyšší soud ČR⁴⁹. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 24. dubna 2002, sp. zn. 29 Odo 264/2001, uvedl, že se musí brát na zřetel zejména účel tohoto ustanovení.

Zakladatelská listina je dokumentem majícím totožný účel jako společenská smlouva či stanovy, tj. je základním dokumentem společnosti, jehož účelem je kromě založení

⁴⁷Doležil, T. Oko za oko, podíl za úplatu aneb zastřený převod obchodního podílu. Právní rozhledy, 2007, č. 7. s. 330.

⁴⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2002, sp. zn. Odo 264/2001.

⁴⁹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2006, sp. zn. 29 Odo 251/2006, ze dne 24. 4. 2002, sp. zn. Odo 264/2001.

společnosti též úprava vnitřních poměrů společnosti, práv a povinností společníků a vztahů mezi společností a společníky, jakož i mezi společníky navzájem, pouze neupravuje vzájemné vztahy mezi společníky. Uvedené podporuje také ustanovení § 57 odst. 3 ObchZ, které stanoví, že pokud obchodní zákoník připouští, aby společnost založil jediný zakladatel, nahrazuje společenskou smlouvu zakladatelská listina vyhotovená ve formě notářského zápisu a musí obsahovat stejné podstatné části jako společenská smlouva.

V uvedeném rozhodnutí Nejvyšší soud ČR uzavřel, že vzhledem ke skutečnosti, že má zakladatelská listina, jak bylo výše uvedeno, v jednočlenné společnosti stejný účel jako společenská smlouva ve vícečlenné společnosti, je i v této společnosti nezbytné, aby se nabyvatel obchodního podílu stal osobou zavázanou a oprávněnou ze zakladatelské listiny, osobou, podrobenou jejímu režimu, nositelem práv a povinností z ní vyplývajících, tudíž aby ve smlouvě o převodu obchodního podílu přistoupil k zakladatelské listině.

Dalším argumentem, který Nejvyšší soud ČR uvedl je *„zájem ochrany třetích osob, neboť nelze připustit stav, že by jediný společník společnosti s ručením omezeným nebyl vázán její zakladatelskou listinou, popřípadě stanovami, což by mohlo způsobit značnou právní nejistotu zejména pro třetí osoby“*. Případem ospravedlňujícím tuto domněnku je například následné rozdělení obchodního podílu, převodu jeho části či částí na další osoby a změně zakladatelské listiny ve společenskou smlouvu, kdy by noví nabyvatelé částí obchodního podílu společenskou smlouvou vázáni byli, zatímco převodce nikoli.

Z uvedeného vyplývá, že přistoupení nabyvatele obchodního podílu k zakladatelské listině je rovněž obligatorní náležitostí smlouvy o převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným o jediném společníku.

2.3.1.3.5. Další náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu

Smluvní strany si ve smlouvě o převodu obchodního podílu mohou dohodnout i jiná ujednání, například způsob platby a dobu splatnosti ceny podílu⁵⁰, předkupní právo pro převodce, právo zpětného prodeje, zpětné koupě či jiné odkládací či rozvazovací podmínky.

Zvláštní náležitost smlouvy převodu obchodního podílu vzniká v souvislosti s převodem obchodního podílu dle ustanovení § 117a odst. 7 ObchZ, na jehož základě se

⁵⁰ Pokud ujednání chybí, užijí se obecná ustanovení obchodního zákoníku o splnění peněžitých závazků.

zástavní věřitel⁵¹ může se zástavcem dohodnout, že přijme jeho obchodní podíl na úhradu dluhu. V této smlouvě pak musí být kromě náležitostí shora uvedených stanoveno, že se obchodní podíl převádí na úhradu dluhu, včetně jeho důvodu a výše. Pro účely tohoto převodu na úhradu dluhu musí být hodnota podílu stanovena znalcem jmenovaným soudem na návrh zástavního věřitele v souladu s ustanovením § 59 odst. 3 ObchZ. Účinností smlouvy o převodu se stává společníkem a je povinen vykonávat i povinnosti plynoucí z obchodního podílu.⁵²

Při převodu obchodního podílu vzniká otázka, zda je možné změnit výši obchodního podílu novému majiteli. V této věci zatím nerozhodoval žádný soud. Já osobně bych se přiklonila k názoru, že taková změna převodem není možná. Původní majitel totiž na nového převádí určitý obchodní podíl, jehož důležitým a identifikačním znakem je také jeho výše.

Určením hodnoty obchodního podílu se zabývalo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2005, sp.zn. 29 Odo 440/2004. V uvedené věci se jednalo se o převod obchodního podílu ve výši 20.000,- Kč za částku 1.700.000,- Kč. Okresní a v odvolacím řízení i krajský soud shledal tuto smlouvu o převodu obchodního podílu za neplatnou pro rozpor s dobrými mravy kvůli nepoměru výše obchodního podílu a sjednanou částkou za jeho převod. Nejvyšší soud ČR se s tímto názorem neztotožnil a ve svém odůvodnění ke zmíněnému rozhodnutí uvedl, že *„soudy nižších stupňů v daném případě nesprávně porovnávají výši vkladu, jímž se společník podílí na základním jmění kapitálu společnosti s ručením omezeným (§ 108 a § 109 ObchZ), s cenou za převod obchodního podílu (§ 115 ObchZ). Takové srovnání totiž vychází z předpokladu, že cena za převod obchodního podílu musí odpovídat výši vkladu společníka, což nelze akceptovat již proto, že výše základního kapitálu společnosti s ručením omezeným sama o sobě nevypovídá nic o tom, jaká je hodnota obchodních podílů představujících účast jednotlivých společníků na společnosti. Na tomto závěru přitom není způsobilé nic změnit ani to, že výše obchodního podílu se určuje podle poměru vkladu společníka k základnímu kapitálu společnosti, nestanoví-li společenská smlouva jinak (§ 114 odst. 1 věta druhá ObchZ)“*. Uvedenému nasvědčuje také již shora v kapitole 1. vysvětlený rozdíl mezi vkladem a obchodním podílem.

Z uvedeného judikátu tedy vyplývá, že vklad společníka, i přestože je předpokladem existence obchodního podílu, není způsobilý jakýmkoli způsobem ovlivňovat cenu za převod předmětného obchodního podílu, která je odvislá zejména od tržní hodnoty obchodního

⁵¹ Nelze, pokud je věřitelem společnost s ručením omezeným (srov. § 120 odst. 1 ObchZ).

⁵² K uvedenému více viz část rigorózní práce týkající se zástavního práva.

podílu. Dle mého názoru tedy při převodu obchodního podílu není možné měnit výši obchodního podílu novému majiteli.

2.3.1.4. Platnost a účinnost smlouvy o převodu obchodního podílu

Smlouva o převodu obchodního podílu nabývá platnosti okamžikem jejího uzavření (tj. dle § 44 OZ okamžikem, kdy přijetí návrhu nabývá účinnosti).

Co se týče účinnosti, rozeznáváme účinnost smlouvy mezi smluvními stranami a účinnost převodu obchodního podílu ve vztahu ke společnosti.

Pokud jsou splněny všechny zákonem stanovené náležitosti, může smlouva nabýt účinnosti. Tímto momentem dochází k převodu obchodního podílu na nabyvatele. Strany se mohou dohodnout, že smlouva nenabude účinnosti okamžikem, kdy je platně uzavřena, ale okamžikem jiným, například uplynutím určité lhůty či splněním podmínky⁵³. Účinností smlouvy o převodu obchodního podílu se nabyvatel stává majitelem obchodního podílu. Avšak vykonávat práva spojená s obchodním podílem svým jménem může teprve od okamžiku, kdy je smlouva účinná vůči společnosti⁵⁴. Tímto okamžikem je den doručení účinné smlouvy o převodu společnosti s ručením omezeným (srov. ustanovení § 115 odst. 4 ObchZ). Do chvíle, než nabude převod účinnosti, vykonává práva a povinnosti převodce svým jménem na účet nabyvatele.

Pokud by obchodní společnosti byla doručena neúčinná smlouva o převodu obchodního podílu, pak souhlasím s názorem Jana Dědiče⁵⁵, že bude muset být znovu doručena, a to až nabude účinnosti. Nutno také podotknout, že odložení účinnosti vůči společnosti se netýká účinnosti smlouvy vůči třetím osobám, ale právě pouze vůči obchodní společnosti.

Nejvyšší soud ČR se ve svém rozhodnutí ze dne 7. 2. 2006, sp.zn. 29 Odo 1241/2004, zabýval otázkou vázání účinnosti smlouvy o převodu obchodního podílu na zaplacení ceny obchodního podílu. Soud dospěl k závěru, že nelze odložit účinnost celé smlouvy ve vazbě na zaplacení ceny obchodního podílu, neboť při takovém postupu by nevznikla nabyvateli obchodního podílu povinnost cenu zaplatit a plnění z neúčinné smlouvy by bylo plněním bez právního důvodu a nikoli plněním ze smlouvy a tudíž by nebylo ani možné, aby smlouva

⁵³ Účinnost smlouvy však nelze vázat na zaplacení ceny obchodního podílu (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7.2.2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004).

⁵⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004.

⁵⁵ Dědič, J. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1039.

vůbec kdy nabyla účinnosti. Soud dodal, že je možné odložit účinnost smlouvy ve vztahu k nabytí obchodního podílu. Nabytí obchodního podílu lze vázat na zaplacení jeho ceny. Tuto "pojistku" úhrady ceny je tedy možné ve smlouvě naformulovat tak, že nabytí obchodního podílu je vázáno na zaplacení ceny a zároveň že smlouva nabude účinnosti nabytím obchodního podílu.

Účinnost smlouvy o převodu obchodního podílu však dle mého názoru může být vázána na udělení souhlasu valné hromady, pokud je vyžadován (k tomu více viz kapitola 2.4.1.). Podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu ČR za situace, kdy zákon požaduje k provedení určitého úkonu předchozí souhlas určitého orgánu, způsobuje nedostatek takového souhlasu neplatnost úkonu, zatímco v případech, kdy postačuje souhlas následný, způsobuje jeho nedostatek pouze neúčinnost úkonu (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002 a rozsudek ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 413/2003). Jak je uvedeno níže (v kapitole 3.4.1.), k převodu obchodního podílu postačuje souhlas následný. Pokud by tedy valná hromada neudělila k převodu obchodního podílu souhlas, způsobilo by to neúčinnost smlouvy o převodu obchodního podílu.

2.3.1.4.1. Zhojení neplatnosti smlouvy o převodu obchodního podílu

Nejvyšší soud ČR se ve svém rozhodnutí ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004, zabýval otázkou, zda lze neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu, která nemá všechny náležitosti předepsané zákonem, zhojit dodatkem ke smlouvě, uzavřeným po podpisu smlouvy, který fakticky tento nedostatek odstraňuje a jehož uzavření bylo v původní smlouvě předpokládáno. Soud dospěl k závěru, že uvedené možné je, konkrétně, že smlouva není neplatná pro nedostatek ujednání o kupní ceně, když její ustanovení stanoví, že jde o úplatný převod obchodního podílu a cena je uvedena v dodatku smlouvy.

V teorii⁵⁶ však není pochyb o tom, že dohodou účastníků lze změnit (a tedy i doplnit) pouze platně uzavřenou smlouvu. Není-li smlouva platně uzavřena, nelze se platně dohodnout na změně jejího obsahu, neboť z neplatně uzavřené smlouvy nevznikly účastníkům žádné závazky, takže se logicky nelze dohodnout ani na jejich změně a nelze tedy ani dodatečnou dohodou o chybějící náležitosti smlouvy zhojit její neplatnost. Přitom není podstatné, v jakém časovém odstupu se účastníci dohodli na změně smlouvy.

⁵⁶Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. . Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2009, s. 1674.

Jiná situace by nastala, pokud by byla dohoda o ceně přílohou uzavírané smlouvy a účastníci by na její obsah ve smlouvě odkázali. Situace se tedy liší podle toho, zda ujednání o ceně mělo povahu „dodatku“ ke smlouvě - zda šlo o dohodu o změně smlouvy (tj. dodatek ke smlouvě) či o přílohu smlouvy, přičemž není rozhodující označení listiny, ale to, zda byla součástí uzavírané smlouvy a byla podepisována spolu s ní, nebo zda k dohodě o jejím obsahu došlo a byla podepsána až poté, co účastníci uzavřeli smlouvu.

Se shora uvedeným závěrem Nejvyššího soudu ČR se tedy nemohu ztotožnit. Jak bylo uvedeno v kapitole 2.3.1.3., neexistuje sporu o tom, že smlouva o převodu obchodního podílu musí obsahovat ujednání o ceně, případně způsobu jejího určení. V opačném případě je absolutně neplatná. S ohledem na skutečnost, že dohodou lze měnit pouze platně uzavřenou smlouvu, se tedy domnívám, že dodatkem stanovícím cenu nelze zhojit její neplatnost.

2.3.1.5. Odstoupení od smlouvy o převodu obchodního podílu

Nejvyšší soud ČR se ve svém rozhodnutí ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 970/2005, zabýval otázkou odstoupení od smlouvy o převodu obchodního podílu. Soud na základě níže uvedených skutečností dovodil, že podpisy na odstoupení od smlouvy o převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným a na odvolání účinků tohoto odstoupení musí být úředně ověřeny.

Z ustanovení § 349 odst. 1 ObchZ vyplývá, že má-li platně dojít k odvolání účinků odstoupení, je k tomu nutný právní úkon navrhovatele, směřující přímo k odvolání účinků odstoupení od smlouvy, učiněný v zákonem předepsané formě a právní úkon, kterým odpůrce s odvoláním účinků odstoupení od smlouvy projevil souhlas, učiněný v zákonem předepsané formě. Uvedeným podmínkám tedy vyhoví dohoda účastníků, ze které vyplyne, že se dohodli, že smlouva o převodu obchodního podílu mezi nimi nadále platí, má-li taková dohoda předepsanou formu.

V ustanovení § 63 ObchZ se stanoví, že *„právní úkony týkající se založení, vzniku, změny, zrušení nebo zániku společnosti musí mít písemnou formu s úředně ověřenými podpisy; zákon stanoví, pro které úkony se vyžaduje forma notářského zápisu“*. Pokud tedy zákon stanoví formu notářského zápisu pro právní úkon, kterým se zakládá společnost, vyžaduje se forma notářského zápisu i pro jeho změny.

Ustanovení § 115 odst. 3 ObchZ stanoví, že smlouva o převodu obchodního podílu musí mít písemnou formu. Podpisy účastníků na této smlouvě musí být úředně ověřeny. Není

pochyb o tom, že odstoupení od smlouvy o převodu obchodního podílu a odvolání účinků odstoupení od smlouvy jsou, stejně jako samotná smlouva o převodu obchodního podílu, právní úkony týkající se změny společnosti, neboť jimi dochází ke změně v osobách společníků. Proto je pro odvolání účinků odstoupení od smlouvy o převodu obchodního podílu a rovněž k udělení souhlasu k takovému odvolání nutná písemná forma a podpisy na nich musí být úředně ověřeny.

Co se týče náležitostí odstoupení, z nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 30. listopadu 2001, sp. zn. IV. ÚS 182/01, vyplývá, že obligatorní náležitostí není uvedení důvodu odstoupení.

2.3.1.6. Zrušení smlouvy o převodu obchodního podílu

Dle ustanovení § 573 OZ platí, že *„nevyplývá-li výslovně z písemné dohody o zrušení závazku něco jiného, zaniká současně i závazek druhé strany, a jestliže byl již splněn, má druhá strana nárok na jeho vrácení, a to u peněžitého závazku spolu s úroky. Dohodnou-li se strany na zrušení části závazku, zaniká závazek druhé strany v rozsahu odpovídajícím zrušované části závazku“*. V souvislosti s tímto ustanovením vzniká otázka, jestli je možno platně s účinky ex tunc dohodou smluvních stran zrušit smlouvu o převodu obchodního podílu, pokud již došlo k převodu obchodního podílu a zápisu příslušných změn do obchodního rejstříku.

Uvedenou otázkou se zabýval Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 331/2006. Dle ustanovení § 324 ObchZ závazek zanikne, je-li věřiteli splněn včas a řádně. Jsou-li splněny všechny závazky ze smlouvy, nastanou právní důsledky, které se splněním závazků z příslušného typu smlouvy spojuje zákon či dohoda účastníků. Pokud by strany chtěly tento stav navrátit ve stav před uzavřením této smlouvy, bylo by nutné uzavřít smlouvu novou, která by zakotvila předchozí stav. *„Takovou smlouvou však není pouhá dohoda o zrušení závazku ze smlouvy, neboť ta není způsobilá navodit stav, který vyplývá ze smlouvy příslušného typu, v projednávané věci ze smlouvy o převodu obchodního podílu. K tomuto závěru lze dospět jak logickým, systematickým a teleologickým výkladem úpravy závazkových vztahů v občanském a obchodním zákoníku, tak i gramatickým výkladem ustanovení § 572 odst. 2 obč. zák.“*⁵⁷

⁵⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2006 sp. zn. 29 Odo 331/2006.

Ustanovení § 572 odst. 2 OZ stanoví možnost dohody smluvních stran spočívající v tom, že nesplněný závazek nebo jeho část se ruší, aniž by vznikl nový závazek. Pokud z dohody nevyplývá něco jiného, zrušovaný závazek zaniká, když návrh na jeho zrušení byl přijat druhou stranou. Z uvedeného vyplývá, že zákon umožňuje zrušit nesplněný závazek nebo jeho část. Zrušení splněného závazku či jeho části však zákon neumožňuje, nelze tedy jinak, než dovést, že závazek splněný nelze zrušit dohodou stran o zrušení smlouvy.

Nejvyšší soud ČR dovedl v rozhodnutí ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 185/2003, že nedovolenost určitého jednání nemusí právní předpis upravovat výslovně, ale může vyplynout z kontextu jeho jednotlivých ustanovení či z kontextu více předpisů. Pokud ustanovení § 572 odst. 2 OZ výslovně upravuje možnost dohody účastníků smlouvy, že se ruší nesplněný závazek nebo jeho část, aniž by vznikl nový závazek, a ohledně závazku již splněného takovou možnost neupravuje, nebylo by logické dovozovat, že vzhledem k zásadě smluvní volnosti je možné dohodou zrušit i závazky již splněné, a to tím spíše, že občanský zákoník neupravuje pouze možnost uzavřít dohodu o zrušení nesplněného závazku bez náhrady, ale rovněž možnost uzavřít dohodu o nahrazení (nesplněného) závazku závazkem novým či dohodu o změně obsahu závazku.

Lze shrnout, že vzhledem ke skutečnosti, že občanský ani obchodní zákoník neupravují možnost dohodnout se na zrušení již splněných závazků a nestanoví proto ani, kdy nastávají účinky takové dohody, není taková dohoda možná a nemůže ani způsobovat následky, v případě smlouvy o převodu obchodního podílu tedy zánik účasti společníka na společnosti s ručením omezeným.

2.3.2. Směna obchodního podílu

Jak již bylo řečeno výše, k převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným lze dojít úplatně, neúplatně a také směnou. Směnu jako jeden z typů převodu obchodního podílu zakotvilo také rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. 7 Cmo 519/2005: *„Směna obchodních podílů je jejich vzájemný převod, kdy každá ze stran je považována ohledně obchodního podílu, který převádí, za stranu prodávající (převodce obchodního podílu) a ohledně obchodního podílu, který směnou nabývá, za stranu kupující (nabyvatele obchodního podílu). Na směnu obchodních podílů společníků společností s ručením omezeným je kromě § 115 ObchZ nutné podle § 261 odst. 3 písm. a) a odst. 6 ObchZ přiměřeně použít i § 409–470 ObchZ o kupní smlouvě.“*

Možnost převést obchodní podíl směnou mimo jiné vyplývá z ustanovení § 261 odst. 6 ObchZ, které stanoví, že směnná smlouva související s podnikáním stran se řídí obchodním zákoníkem a použijí se na ni přiměřeně ustanovení obchodního zákoníku o kupní smlouvě; přičemž při plnění závazku dodat zboží má každá ze stran postavení prodávajícího a při převzetí zboží postavení kupujícího. Uvedené tedy dosvědčuje, že směna obchodních podílů ve společnosti s ručením omezeným je možná.

Při směně obchodních podílů musí být splněny totožné náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu, tak jak byly vymezeny v kapitole 2.3.1.3. V souvislosti s tímto zvláštním typem převodu zde však vzniká nová náležitost smlouvy o převodu obchodního podílu, a to „*vyjádření vůle převodce obchodního podílu v jedné společnosti s ručením omezeným převést obchodní podíl této obchodní společnosti a za něj nabýt obchodní podíl v jiné společnosti a vyjádření vůle nabyvatele obchodní podíl v této společnosti s ručením omezeným nabýt a za něj převést obchodní podíl v jiné společnosti s ručením omezeným*“⁵⁸.

2.3.3. Převod obchodního podílu jakožto součásti podniku

V ustanovení § 476 – 488a ObchZ je upravena smlouva o převodu podniku, kterou se kupující zavazuje odevzdat prodávajícímu podnik a převést na něj vlastnické právo k podniku a kupující se zavazuje převzít závazky prodávajícího související s podnikem a zaplatit kupní cenu.

Dle ustanovení § 5 ObchZ se podnikem rozumí „*soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží provozu podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit.*“ S ohledem na skutečnost, že obchodní podíl je penězi ocenitelná hodnota, slouží vzhledem ke své povaze podnikateli jako jedna ze složek k vytváření jeho obchodního majetku.

Dle ustanovení § 477 odst. 1 ObchZ přecházejí na kupujícího všechna práva a závazky, na které se prodej podniku vztahuje. Tento přechod se týká všech hodnot tvořících složky podniku. Z ustanovení § 483 odst. 3 ObchZ vyplývá, že translační účinky má samotná smlouva o prodeji podniku a k převodu vlastnictví dochází účinností této smlouvy, pouze u nemovitostí přechází vlastnické právo vkladem do katastru nemovitostí. Pro ostatní složky podniku, mezi nimi i jiné majetkové hodnoty, jako je obchodní podíl, tak platí jejich přechod

⁵⁸ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2005 sp. zn. 7 Cmo 519/2005.

na nabyvatele nepodmíněně účinností smlouvy o převodu podniku. K prodeji podniku se vyžaduje souhlas valné hromady [srov. ustanovení § 125 odst. 1 písm. j) ObchZ ve spojení s ustanovením § 67a ObchZ].

K převodu obchodního podílu, který je součástí podniku, tak dochází účinností smlouvy o převodu podniku, aniž by bylo třeba postupovat podle ustanovení § 115 ObchZ. Úprava smlouvy o prodeji podniku (srov. ustanovení § 476 a násl. ObchZ) je tedy úpravou speciální ve vztahu k úpravě smlouvy o převodu obchodního podílu (srov. ustanovení § 115 ObchZ). Tentýž závěr dovodil také Vrchní soud v Praze v rozhodnutí ze dne 14. 8. 2003, sp.zn. 14 Cmo 41/2003.

V souvislosti s touto problematikou lze poukázat také na rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 12. 2002, sp. zn. 29 Odo 314/2001, v němž byl vysloven závěr, že „*právní úpravu smlouvy o prodeji podniku je ve vztahu k právní úpravě zákona o cenných papírech o převodu listinných cenných papírů i k odpovídající úpravě zákona směnečného a šekového třeba považovat za právní úpravu zvláštní a z ní vyplývá, že k převodu listinných cenných papírů, které jsou součástí podniku, postačuje uzavření smlouvy o prodeji podniku, aniž by bylo třeba uplatnit další postup stanovený pro převod cenných papírů v těchto předpisech*“. V návaznosti na tento judikát lze dovodit, že se uvedené uplatní také pro převod obchodního podílu, tedy že je právní úprava smlouvy o prodeji podniku speciální úpravou pro převod obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným podle ustanovení § 115 ObchZ.

Vzhledem ke shora uvedenému lze dále dovodit, že v případě, kdy společenská smlouva vyžaduje pro převod obchodního podílu souhlas valné hromady, a obchodní podíl přechází prodejem jako součást podniku, nebude tento souhlas valné hromady k převodu podniku, respektive obchodního podílu, nutný. Tomuto nasvědčuje také znění ustanovení § 477 ObchZ, z něhož vyplývá, že prodejem podniku přecházejí na kupujícího všechna práva a závazky, na které se prodej vztahuje, přičemž však k přechodu závazku se nevyžaduje souhlas věřitele, který je jinak podle § 531 odst. 1 OZk převodu závazku nezbytný.⁵⁹ Z uvedeného ustanovení § 477 ObchZ tedy vyplývá, že smlouva o prodeji podniku je zvláštním typem smlouvy, pro kterou se neuplatní některá obecná ustanovení obchodního zákoníku. Pokud není zapotřebí souhlasu věřitele k převodu závazku, pak lze za užití analogie dovodit, že nebude nutný ani případný souhlas valné hromady s převodem obchodního podílu. Uvedenému názoru přisvědčuje také skutečnost, že valná hromada uděluje souhlas k prodeji podniku.

⁵⁹ Srov. Bartošiková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným, 2. vydání. Praha: 2006. s. 78.

Dle ustanovení § 487 ObchZ lze převést i část podniku tvořící samostatnou organizační jednotku. Převodem obchodního podílu při převodu části podniku se zabýval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 9. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 870/2005. Z uvedeného rozhodnutí vyplývá, že k převodu obchodního podílu v tomto případě nepostačuje prohlášení uvedené ve smlouvě, že obchodní podíl je součástí převáděné části podniku, nýbrž je nutno zkoumat, zda je obchodní podíl skutečně součástí převáděné části podniku, a to zejména také v tom smyslu, zda jde skutečně o samostatnou organizační složku podniku dle ustanovení § 487 ObchZ.

Prodej podniku, zahrnující také převod obchodního podílu, je tedy zvláštním typem převodu obchodního podílu, k němuž není vyžadováno naplnění ustanovení § 115 ObchZ. K převodu obchodního podílu dochází účinností smlouvy o prodeji podniku.

2.3.4. Uvolněný obchodní podíl

K převodu obchodního podílu může dojít také zvláštním způsobem při tzv. uvolnění obchodního podílu, k němuž může dojít následujícími způsoby:

- a) smrtí/zánikem společníka, pokud společenská smlouva vylučuje přechod obchodního podílu, náleží dědici či nástupci vypořádací podíl a vzniká uvolněný obchodní podíl (viz ustanovení § 116 odst. 3 ObchZ),
- b) soudním zrušením účasti společníka ve společnosti na jeho návrh, nelze-li na něm spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval (viz ustanovení § 148 odst. 1 ObchZ),
- c) prohlášením konkursu na majetek společníka, zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku nebo pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu společníka ve společnosti nebo vydáním exekučního příkazu k postižení obchodního podílu společníka ve společnosti po právní moci usnesení o nařízení exekuce⁶⁰ dle ustanovení § 148 odst. 2 ObchZ,
- d) vyloučením společníka soudem dle ustanovení § 149 ObchZ,
- e) vyloučením společníka valnou hromadou - je-li společník v prodlení se splacením vkladu, případně příplatkové povinnosti, vyzve ho společnost, aby v přiměřené lhůtě,

⁶⁰ K uvedenému srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 1028/2006, dle kterého „společnost, jejímuž jedinému společníku zanikla účast po vydání exekučního příkazu k postižení jeho obchodního podílu, může rozhodnout o prodeji obchodního podílu podle § 113 odst. 5 ObchZ přesto, že jí § 120 odst. 2 ObchZ zakazuje pro případ nabytí obchodního podílu vykonávat práva společníka“. Shodně také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 850/2006.

- kteřá nesmí být kratší jak tři měsíce, svou povinnost splnil; pokud tak neučiní, společnost jej může rozhodnutím vyloučit (viz ustanovení § 113 odst. 3, 4 ObchZ),
- f) písemnou dohodou o ukončení účasti společníka ve společnosti dle ustanovení § 149a ObchZ,
 - g) vypovědí společníka jeho účasti na společnosti v důsledku rozdělení nebo změny právní formy obchodní společnosti,
 - h) nabytím vlastního obchodního podílu společností v důsledku fúze (viz ustanovení § 153a odst. 12 ObchZ),
 - i) nabytím obchodního podílu společností jako testamentárním dědicem společníka (viz ustanovení § 461 OZ).⁶¹

Ustanovení § 120 odst. 1 ObchZ zakazuje společnosti s ručením omezeným nabývat vlastní obchodní podíly, čímž je vyloučen převod obchodního podílu smlouvou o převodu obchodního podílu na obchodní společnost. Ustanovení upravující uvolněný obchodní podíl však z uvedeného zákazu nabývání vlastních podílů vytváří výjimku, neboť uvolněný obchodní podíl přechází na společnost, která jej může převést na jiného společníka nebo třetí osobu.⁶² Při nabytí vlastního obchodního podílu, nezanikají práva a povinnosti, které jsou součástí obchodního podílu, ale obchodní společnost není oprávněna je vykonávat (srov. ustanovení § 120 odst. 2 ObchZ).

Po dobu dispozice společnosti s ručením omezeným s uvolněným obchodním podílem platí pro hospodaření uvedené společnosti omezení (viz ustanovení § 161d odst. 2 a 3, § 161e odst. 1 a 2 ObchZ) spočívající v povinnosti vytvořit zvláštní rezervní fond po dobu, kdy má společnost obchodní podíl ve svém majetku, s částkou, kterou vykazuje předmětný obchodní podíl v rozvaze. Společnost také po tuto dobu nesmí poskytovat zálohy, půjčky ani úvěry, případně zajišťovat závazky ze strany společnosti, které souvisí s nabytím obchodního podílu.⁶³

⁶¹ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2005. s. 134.

⁶² Také viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 1997, sp. zn. 1 Odon 36/1997: „Společnost s ručením omezeným může nabýt vlastního obchodního podílu pouze v případech, kdy obchodní zákoník umožňuje vyloučení společníka ze společnosti rozhodnutím valné hromady (§ 113 a § 121) a kdy odkazuje na postup podle ustanovení § 113“.

⁶³ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2005. s. 136.

O převodu uvolněného obchodního podílu rozhoduje valná hromada, a to bez ohledu na to, zda společenská smlouva převod připouští⁶⁴. Souhlas valné hromady musí mít podobu notářského zápisu dle ustanovení § 80a NotŘ.

Ustanovení § 150 odst. 2 ObchZ stanoví, že pokud přešel obchodní podíl na společnost, vzniká společníkovi, jehož účast ve společnosti zanikla, nebo jeho právnímu nástupci právo na vypořádací podíl⁶⁵. Smlouvu o převodu obchodního podílu dle ustanovení § 115 ObchZ tedy uzavírá s nabyvatelem společnost s ručením omezeným, nikoli bývalý společník, který dle ustanovení § 150 odst. 3 ObchZ ručí za splacení dosud nesplaceného vkladu nabyvatelem obchodního podílu.

V případě, že nedojde k převodu obchodního podílu, rozhodne valná hromada do šesti měsíců⁶⁶ ode dne, kdy k vyloučení společníka došlo, buď o snížení základního kapitálu o vklad vyloučeného společníka, nebo převzetí tohoto obchodního podílu ostatními společníky v poměru jejich obchodních podílů za úplatu ve výši vypořádacího podílu (srov. ustanovení § 113 odst. 6 ObchZ). V tomto případě se však již nejedná o převod obchodního podílu, ale o přechod obchodního podílu, v podstatě speciální úpravu rozdělení obchodního podílu dle ustanovení § 117 ObchZ. Rozhodnutím valné hromady o rozdělení obchodního podílu mezi společníky přechází na společníky rozdělený obchodní podíl za podmínek stanovených valnou hromadou. Rozdělením obchodního podílu dochází ke změně společenské smlouvy. Rozhodnutí valné hromady se stává účinným okamžikem účinnosti smlouvy o převodu, protože jinak by bylo porušeno ustanovení § 114 odst. 2 ObchZ, že každý společník může mít pouze jeden obchodní podíl.

Pokud by společnost nerozhodla o snížení základního kapitálu nebo o převzetí obchodního podílu ostatními společníky v poměru jejich obchodních podílů, může ji soud i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci. Z ustanovení § 68 odst. 7 ObchZ však vyplývá povinnost soudu před rozhodnutím o zrušení obchodní společnosti stanovit lhůtu k odstranění důvodu, pro který bylo zrušení navrženo, jestliže je jeho odstranění možné. V tomto případě

⁶⁴ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník: komentář. 12. vydání. Praha: CH Beck, 2009. s. 362.

⁶⁵ Vypořádací podíl se určí na základě ustanovení § 61 odst. 2 ObchZ ke dni zániku účasti společníka ve společnosti z vlastního kapitálu zjištěného z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka ve společnosti s tím, že společenská smlouva může stanovit, že se má zjistit z čistého obchodního majetku na základě posudku znalce, který musí být ustanoven obdobně jako dle ustanovení § 59 odst. 3 ObchZ. Dle ustanovení § 150 odst. 1 se tento podíl určuje poměrem obchodních podílů, nestanoví-li společenská smlouva něco jiného.

⁶⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14.12.20007, sp. zn. Cmo 783/2000: „Volný obchodní podíl může být převeden ve smyslu § 113 odst. 5 ObchZ i po uplynutí šestiměsíční lhůty dle § 113 odst. 6 ObchZ. Jestliže k takovému převodu dojde (a není dosud pravomocně rozhodnuto o zrušení společnosti podle § 113 odst. 6 ObchZ), zaniká převodem uvolněný obchodní podíl coby volný podíl. Tím také zaniká možnost soudu společnost podle § 113 odst. 6 ObchZ zrušit“.

odstranění možné je, neboť valná hromada může dodatečně rozhodnout o snížení základního kapitálu či převzetí obchodního podílu společníky společnosti s ručením omezeným.

2.4. Úprava převodu obchodního podílu ve společenské smlouvě nebo zakladatelské listině

Podmínky pro převod obchodního podílu, a to jak na jiného společníka, tak i na třetí osobu, mohou být upraveny v zakladatelském dokumentu⁶⁷ společnosti, tj. ve společenské smlouvě, v případě, že má společnost více společníků, nebo v zakladatelské listině, v případě, že se jedná o společnost o jediném společníku.

Jak již bylo uvedeno výše, z ustanovení § 115 odst. 1 a 2 ObchZ vyplývá, že v případě, že smlouva neupravuje převod obchodního podílu, platí, že společník může smlouvou převést svůj obchodní podíl na jiného společníka pouze se souhlasem valné hromady. Naopak převod na třetí osobu převod možný nebude. Co se týče zakladatelské listiny společnosti o jediném společníku, bude převod na třetí osobu možný, i když tato situace v zakladatelské listině upravena nebude, neboť v ustanovení § 115 odst. 2 větě poslední ObchZ stojí, že má-li společnost jediného společníka, je obchodní podíl vždy převoditelný na třetí osobu.

Společenská smlouva tedy může ve svém znění výslovně stanovit, že souhlas valné hromady s převodem obchodního podílu na jiného společníka není nutný, případně i vyloučit možnost převodu obchodního podílu na jiného společníka. Také může umožnit převod obchodního podílu na třetí osobu a může jej i podmínit souhlasem valné hromady.

Společenská smlouva však také může stanovit další podmínky pro převod, nemůže však změnit obligatorní náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu vyžadované ustanovením § 115 ObchZ.⁶⁸ Tyto podmínky by však také měly být v souladu s dobrými mravy a poctivým obchodním stykem⁶⁹.

Důležité je dodat, že podmínky související se souhlasem valné hromady nemusí být ve společenské smlouvě zakotveny již v jejím prvním znění, ale je možné je začlenit i následnou změnou společenské smlouvy dle ustanovení § 141 ObchZ⁷⁰. Ke změně je vyžadováno

⁶⁷ Srov. ustanovení § 57 ObchZ.

⁶⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 372.

⁶⁹ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným, 3. Přepřacované vydání, Praha: ASPI, a.s. 2008. s. 112.

⁷⁰ Shodně viz Pelikánová, I. Komentář k § 115 odst. 2 zák. č. 513/1991 Sb. ASPI, 1996.

sepsání notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady (viz ustanovení § 63 ObchZ⁷¹ a § 57 odst. 1 ObchZ⁷²). K rozhodnutí o změně společenské smlouvy je zapotřebí souhlasu alespoň dvoutřetinové většiny všech hlasů společníků, nevyžaduje-li společenská smlouva vyšší počet hlasů (viz ustanovení § 127 odst. 4 ObchZ). Dle ustanovení § 141 odst. 3 ObchZ musí být obsahem notářského zápisu o rozhodnutí valné hromady, kterým se mění společenská smlouva, také schválený text změny obsahu společenské smlouvy. Po schválené změně je jednatel, případně jednatele, obchodní společnosti povinen bez zbytečného odkladu, jakmile se o změně dozví, vyhotovit úplné nové znění společenské smlouvy a založit ji do sbírky listin vedené rejstříkovým soudem (viz ustanovení § 141 odst. 4 ObchZ).

Co se týče možnosti upravit podmínky pro převod obchodního podílu ve stanovách společnosti, tato by vzhledem k zákonnému požadavku úpravy podmínek v zakladatelském dokumentu společnosti byla nadbytečná.

2.4.1. Souhlas valné hromady

Zákon stanoví možnost požadovat k převodu obchodního podílu souhlas valné hromady. V případě převodu obchodního podílu na jiného společníka, je k němu nutný souhlas valné hromady společnosti s ručením omezeným dle ustanovení § 115 odst. 1 ObchZ, nestanoví-li společenská smlouva jinak. K převodu obchodního podílu na třetí osobu může společenská smlouva zavést další podmínku, kterou je souhlas valné hromady.

Odlišné názory ohledně typu rozhodování valné hromady byly sjednoceny novelou obchodního zákoníku zákonem č. 370/2000 Sb. a zákonem č. 501/2001 Sb. Ustanovení § 141 odst. 1 ObchZ stanoví, že se v případě tohoto rozhodování nejedná o změnu společenské smlouvy, proto valná hromada rozhoduje prostou většinou hlasů přítomných, pokud společenská smlouva nevyžaduje většinu jinou⁷³. Také platí, že společník, který chce převést svůj obchodní podíl, není vyloučen z hlasování. K tomuto rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis dle ustanovení § 80a NotŘ. Souhlas valné hromady s převodem obchodního

⁷¹Právní úkony týkající se založení, vzniku, změny, zrušení nebo zániku společnosti musí mít písemnou formu s úředně ověřenými podpisy; zákon stanoví, pro které úkony se vyžaduje forma notářského zápisu. Pokud stanoví zákon formu notářského zápisu pro právní úkon, kterým se zakládá společnost, vyžaduje se forma notářského zápisu i pro změny jeho obsahu.

⁷²Nevyplývá-li z jiných ustanovení tohoto zákona něco jiného, zakládá se společnost společenskou smlouvou podepsanou všemi zakladateli. Pravost podpisů zakladatelů musí být úředně ověřena. Společenská smlouva společnosti s ručením omezeným a zakladatelská smlouva akciové společnosti musí mít formu notářského zápisu.

⁷³Viz ustanovení § 127 odst. 3 ObchZ.

podílu může být poskytnut i na základě rozhodnutí mimo valnou hromadu dle ustanovení § 130 ObchZ.

Zákon již však nestanoví, zda tento souhlas musí být dán před uzavřením smlouvy či postačí až následný souhlas udělený až po uzavření smlouvy. Vzhledem k absenci požadavku předchozího souhlasu lze usuzovat, že souhlas valné hromady není v daném případě předpokladem splatnosti smlouvy o převodu obchodního podílu, ale její účinnosti.⁷⁴ Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o souhlas s převodem obchodního podílu nikoli s uzavřením smlouvy o převodu obchodního podílu, je také zřejmé, že se může jednat i o následný souhlas⁷⁵. Z důvodu právní jistoty účastníků je však doporučován předchozí souhlas, neboť v případě, že k následnému udělení nedojde, bude smlouva o převodu obchodního podílu platná, ale nikoli účinná, což vzhledem k neexistenci zákonné úpravy neúčinnosti této smlouvy, může způsobit značné problémy.⁷⁶

Co se týče obchodní společnosti o jediném společníku, dovozuje se, že souhlas valné hromady není nutný a to z následujícího důvodu. Dle ustanovení § 132 odst. 1 ObchZ platí, že má-li společnost jediného společníka, nekoná se valná hromada a působnost valné hromady vykonává tento jediný společník. Jeví se tedy nadbytečným, aby jediný společník uděloval souhlas k převodu svého obchodního podílu.

Nejvyšší soud ČR se ve svém rozhodnutí ze dne 19.7.2007, sp. zn. 29 Odo 1017/2005, zabýval formou souhlasu společníků s převodem obchodního podílu, který stanovila společenská smlouva jako podmínku převodu obchodního podílu. Soud zde odkázal na ustanovení § 63 ObchZ, které ve znění účinném k datu uzavření smlouvy o převodu obchodních podílů určovalo, že právní úkony týkající se založení, vzniku, změny, zrušení nebo zániku společnosti musí mít písemnou formu; zákon stanoví, pro které úkony se vyžaduje forma notářského zápisu. K udělení tohoto souhlasu Nejvyšší soud ČR stanovil, že nepostačuje udělení souhlasu konkludentní formou, ale je vyžadována forma písemná.

V případě převodu obchodního podílu dle ustanovení § 117a odst. 7 ObchZ (více viz kapitola 4.), na jehož základě se zástavní věřitel⁷⁷ může se zástavcem dohodnout, že přijme jeho obchodní podíl na úhradu dluhu smlouvou o převodu obchodního podílu, se nevyžaduje souhlas valné hromady⁷⁸ a zástavní právo jím zaniká.

⁷⁴ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1032.

⁷⁵ Srov. Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným, 2. vydání. Praha: 2006. s. 73.; Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 373.

⁷⁶ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 373.

⁷⁷ Nelze, pokud je věřitelem společnost s ručením omezeným (srov. ustanovení § 120 odst. 1 ObchZ).

⁷⁸ Valná hromada již udělila souhlas se zastavením obchodního podílu, čímž musela počítat s veškerými eventualitami, tedy i s převodem na zástavního věřitele.

Společenská smlouva se změní ex lege účinností smlouvy o převodu obchodního podílu, proto není nutná dohoda společníků či rozhodnutí valné hromady o její změně.

2.5. Další zákonné předpoklady k převodu obchodního podílu

K převodu obchodního podílu je ve speciálních případech vyžadováno také naplnění dalších zákonných předpokladů. Jedná se o souhlas dalšího orgánu, odlišného od valné hromady, naplnění požadavku ustanovení § 196a ObchZ, případně i souhlas druhého manžela, kterému je za účelem komplexnosti této práce věnována kapitola 2.6.2.1. související s převodem společného obchodního podílu.

2.5.1. Souhlas jiného orgánu

Obligatorní podmínkou platného a následně také účinného převodu obchodního podílu může být souhlas dalšího orgánu.

Nejvyšší soud ČR se v souvislosti se souhlasem Rady pro rozhlasové a televizní vysílání k převodu obchodního podílu s uzavřením smlouvy o převodu obchodního podílu u provozovatele rozhlasového vysílání zabýval otázkou platnosti smlouvy o převodu obchodního podílu v rozhodnutí ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004.

Ustanovení § 14 zákona č. 486/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů, určuje, že provozovatel rozhlasového vysílání je povinen požádat předem Radu pro rozhlasové a televizní vysílání o souhlas se změnou týkající se údajů uvedených v žádosti o udělení licence nebo plnění podmínek stanovených v rozhodnutí o udělení licence. V případě, kdy nebyl dán předchozí souhlas, Nejvyšší soud ČR uvedl, že *„podle § 115 odst. 4 ObchZ nastávají účinky převodu vůči společnosti dnem doručení účinné smlouvy o převodu, což znamená, že až od tohoto okamžiku je společnost povinna jednat s nabyvatelem jako se společníkem. K převodu obchodního podílu však dochází účinností platné smlouvy, nedostatek předchozího souhlasu Rady pro rozhlasové a televizní vysílání s uzavřením smlouvy o převodu obchodního podílu společnosti, která je provozovatelem rozhlasového vysílání, tedy způsobuje neplatnost takové smlouvy“*.

Dalším takovým orgánem, který musí udělit souhlas k převodu obchodního podílu, je také Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Dle ustanovení § 12 odst. 3 písm. a) zákona č.

143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOHS“), platí, že za spojení soutěžitelů se rovněž považuje, jestliže jedna nebo více osob, které nejsou podnikateli, ale kontrolují již alespoň jednoho soutěžitele, anebo jestliže jeden nebo více podnikatelů získá možnost přímo nebo nepřímo kontrolovat jiného soutěžitele, nabytím účastnických cenných papírů, obchodních nebo členských podílů. Při splnění dalších podmínek stanovených v ustanovení § 13 odst. 2 ZOHS je k převodu obchodního podílu vyžadováno povolení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

2.5.2. Převod obchodního podílu a ustanovení § 196a ObchZ

V souvislosti s převodem obchodního podílu je nutné upozornit na ustanovení § 196a ObchZ upravující tzv. opatření proti konfliktu zájmu, které se dle ustanovení § 135 odst. 2 ObchZ užije i pro společnost s ručením omezeným.

Ustanovení § 196a ObchZ upravuje podmínky uzavírání některých smluv mezi společnostmi a osobami působícími v orgánech společnosti, nebo s osobami blízkými⁷⁹ či jednajícími ve shodě⁸⁰ tak, aby zajistil ochranu společnosti před nepoctivým jednáním osob, které jsou oprávněny činit za společnost či jejím jménem právní úkony⁸¹.

Jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba⁸² dle ustanovení § 196a odst. 3 ObchZ nabývá majetek od zakladatele, akcionáře, osoby s ní jednající ve shodě, člena představenstva, dozorčí rady, prokuristy, osoby oprávněné jménem společnosti uzavřít takovou smlouvu, osoby blízké, osoby ovládané, osoby tvořící s ní koncern⁸³, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem.

⁷⁹ Osobami blízkými jsou příbuzní v řadě přímé, sourozenci a manžel; jiné osoby v poměru rodinném či obdobném se pokládají za osoby blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Viz ustanovení § 116 OZ.

⁸⁰ Jednáním ve shodě je jednání dvou nebo více osob uskutečněné ve vzájemném srozumění s cílem nabytí nebo postoupit nebo vykonávat hlasovací práva v určité osobě nebo disponovat jimi za účelem prosazování společného vlivu na řízení nebo provozování podniku této osoby anebo volby statutárního orgánu nebo většiny jeho členů anebo většiny členů dozorčího orgánu této osoby nebo jiného ovlivnění chování určité osoby. Více viz ustanovení § 66b ObchZ.

⁸¹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 680.

⁸² Ovládaná osoba je osoba, na jejímž řízení nebo provozování podniku vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku jiná osoba. Je-li ovládající osobou společnost, jde o společnost mateřskou a společnost jí ovládaná je společností dceřinou. Nepřímým vlivem se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob. Více viz ustanovení § 66a ObchZ.

⁸³ Jestliže jsou jedna nebo více osob podrobeny jednotnému řízení jinou osobou, tvoří tyto osoby s řídicí osobou koncern (holding) a jejich podniky včetně podniku řídicí osoby jsou koncernovými podniky. Více viz ustanovení § 66a odst. 7 ObchZ.

Uvedené ustanovení by se v případě převodu obchodního podílu dle mého názoru aplikovalo při následující situaci. Právnícká osoba, jakožto společník společnosti s ručením omezeným, by úplatně převáděla obchodní podíl na této společnosti s ručením omezeným v hodnotě ve výši alespoň jedné desetiny svého upsaného základního kapitálu na svého zakladatele, akcionáře, osobu s ní jednající ve shodě, člena představenstva, dozorčí rady, prokuristu, osobu oprávněnou jménem společnosti uzavřít takovou smlouvu, osobu blízkou, osobu ovládanou, osobu tvořící s ní koncern. Případně by naopak právnícká osoba nabývala obchodní podíl na společnosti s ručením omezeným od zakladatele, akcionáře, osoby s ní jednající ve shodě, člena představenstva, dozorčí rady, prokuristy, osoby oprávněné jménem společnosti uzavřít takovou smlouvu, osoby blízké, osoby ovládané, osoby tvořící s ní koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí.

„Uvedené ustanovení § 196a odst. 3 ObchZ neslouží pouze k ochraně společníků, ale zejména k ochraně společnosti před zneužitím postavení jejích orgánů, společníků a dalších osob oprávněných společností zavazovat či vykonávajících ve společnosti určitý vliv. Navazujícím účelem je i zajištění ochrany třetích osob, zejména věřitelů společnosti.“⁸⁴

V souvislosti s převodem obchodního podílu je v případě, že dochází k jeho převodu mezi shora uvedenými osobami, tedy nutné podat věcně a místně příslušnému soudu návrh na jmenování znalce za účelem vyhotovení znaleckého posudku, který stanoví hodnotu obchodního podílu. Dle ustanovení § 196a ObchZ pro jmenování a odměňování znalce platí ustanovení § 59 odst. 3 ObchZ. Návrh na jmenování znalce dle tohoto ustanovení podává zakladatel, budoucí zakladatel nebo společnost. V případě převodu obchodního podílu bude tedy návrh podávat společnost s ručením omezeným. Účastníci řízení jsou stanoveni odlišně od řízení před rejstříkovým soudem a dle ustanovení § 59 ObchZ jimi jsou navrhovatel, tedy společnost s ručením omezeným, a znalec. Vzhledem ke skutečnosti, že ustanovení § 59 odst. 3 ObchZ stanoví, že místně příslušným soudem je obecný soud navrhovatele, bude místně příslušným soudem dle § 85 odst. 3 OSŘ soud, v jehož obvodu má společnost s ručením omezeným sídlo. Věcná příslušnost je dána ustanovením § 9 odst. 3 písm. c) OSŘ, příslušným tedy bude krajský soud.

Uvedené ustanovení § 59 ObchZ také uvádí, že soud není vázán návrhem osoby znalce, a již na návrh jmenovaného znalce může odvolat, pokud porušuje závažným způsobem své povinnosti. Domnívám se, že z uvedeného vyplývá povinnost navrhovatele

⁸⁴ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1460/2008.

v návrhu označit osobu znalce. Návrh by měl tedy kromě obecných náležitostí dle ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ a 79 odst. 1 OSŘ obsahovat označení znalce.

Soudní poplatek v uvedeném případě činí 1.000 Kč, a to dle položky 2c sazebníku soudních poplatků, přílohy zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“). Soud je povinen o návrhu rozhodnout do patnácti dnů ode dne doručení návrhu na jmenování znalce. Odměnu znalce hradí obchodní společnost; pokud se účastníci na výši odměny nedohodnou, určí ji na návrh kteréhokoli účastníka soud, který znalce jmenoval⁸⁵. Řízení o určení odměny znalce se tedy bude opět zahajovat na návrh, přičemž výši odměny znalce zákon ponechává na úvaze soudu, který bude zřejmě vycházet z odměny obvyklé pro vypracování znaleckého posudku za obdobných podmínek.⁸⁶

Vzhledem k jasnému požadavku zákona na znalecký posudek ke shora uvedenému převodu by jeho případný nedostatek měl dle mého názoru za následek neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu, a to neplatnost absolutní. Tento názor byl také několikrát dovozen Nejvyšším soudem ČR (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 12. 2002 sp. zn. 29 Odo 696/2002, ze dne 25. 6. 2009 sp. zn. 29 Cdo 2020/2007, ze dne 30. 7. 2009 sp. zn. 29 Cdo 2769/2007, ze dne 24. 2. 2009 sp. zn. 29 Cdo 3864/2008, ze dne 29. 5. 2007 sp. zn. 32 Odo 613/2005, ze dne 10. 9. 2008 sp. zn. 29 Cdo 3300/2008).

Nejvyšší soud ČR se v rozhodnutí ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3300/2008, dále vyjádřil, že „*dodatečně vyhotovený znalecký posudek nemůže na neplatnosti právního úkonu, kterým byla realizována majetková dispozice předvídaná hypotézou § 196a odst. 3 ObchZ, nic změnit, a to bez ohledu na to, nakolik se ve znaleckém posudku stanovená hodnota převáděného majetku přiblíží kupní ceně. Není tedy ani důvodu, aby pro takové ocenění byl poté, co již k právnímu úkonu došlo, jmenován soudem znalec podle § 59 odst. 3 ObchZ.*“ Absolutní neplatnost tedy nemůže být zhojena, tj. nemůže být napravena dodatečným schválením nebo odpadnutím vady (k této otázce srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ČR uveřejněného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 7/2002, případně i rozsudku ze dne 27. října 1999, sp. zn. 22 Cdo 910/98).

Ustanovení § 196a odst. 3 ObchZ dále stanoví, že jestliže k nabytí dochází od 3 let od vzniku společnosti, musí jej schválit valná hromada. Z uvedeného vyplývá, že i přestože společenská smlouva neupravuje povinnost schválení převodu obchodního podílu valnou hromadou, je souhlasu zapotřebí, pokud dochází k převodu mezi osobami shora uvedenými

⁸⁵ Viz ustanovení § 59 odst. 4 ObchZ.

⁸⁶ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 226.

v období do tří let od vzniku společnosti s ručením omezeným. Vzhledem k absenci dodatku „předchozí“ ke schválení valné hromady se domnívám, že souhlas valné hromady může být i dodatečný, což se však jeví nepraktickým z důvodu možného neschválení valnou hromadou, a z toho vyplývajícího zbytečně vynaloženého úsilí na vyhotovení potřebných dokumentů.

2.6. Převod společného obchodního podílu

V této kapitole bych se chtěla věnovat převodu společného obchodního podílu, k čemuž je však nutný alespoň základní výklad k majitelství, spolumajitelství obchodního podílu a obchodnímu podílu jako součásti společného jmění manželů. Nejprve tedy vysvětlím pojem majitelství a spolumajitelství obchodního podílu, poté se budu věnovat převodu společného obchodního podílu a převodu obchodního podílu jakožto součásti společného jmění manželů.

2.6.1. Majitelství obchodního podílu

Obchodní podíl je v rámci dělení předmětů právních vztahů řazen k jiným majetkovým hodnotám.⁸⁷ S odkazem na tuto skutečnost vznikají spory, zda je obchodní podíl předmětem vlastnického práva. Názor, že obchodní podíl nemůže být předmětem vlastnického práva, bývá zdůvodňován tím, že jej nelze mít fakticky ve své moci. Tento názor je však možno vyvrátit ustanovením § 129 odst. 2 OZ, na jehož základě lze držet i právo, jež také fakticky držet nelze.

Karel Eliáš ve své knize Společnost s ručením omezeným, Praha: Prospektrum, 1997, s. 80 an., uvádí, že vlastnictví obchodního podílu brání pouze doktrinální výklad a stávající teoretické chápání pojmu věci a předmětu vlastnického práva. Dle jeho názoru z Listiny základních práv a svobod (dále také jen „*Listina*“), ani z občanského zákoníku nevyplývá, že předmětem vlastnictví může být pouze věc. Podle čl. 11 odst. 1 Listiny je zaručeno právo vlastnit majetek. Vlastnictví je v ustanovení § 123 OZ specifikováno tak, že vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užítky a nakládat s ním. Z výše uvedeného vyplývá, že přestože obchodní podíl není věcí, je

⁸⁷ Také viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004.

způsobilý být předmětem vlastnictví, protože Listina toto nevylučuje a zároveň stanovuje, že je zaručeno právo vlastnit majetek.⁸⁸

Obchodní zákoník v ustanovení § 114 odst. 3 odkazuje na přiměřené užití ustanovení § 137 an. OZ o podílovém spoluvlastnictví, které se tedy použije právě pro vztahy spolumajitelů obchodního podílu.

Dle ustanovení § 114 odst. 3 ObchZ platí, že „*jeden obchodní podíl může náležet více osobám*“, které jsou dohromady jediným společníkem dané společnosti s ručením omezeným. Pro jejich vzájemné vztahy tak nelze užít ustanovení § 261 odst. 3 písm. a) ObchZ.^{89, 90}

Z obchodního zákoníku vyplývá, že spolumajitelé jsou povinni si určit společného zástupce pro uplatňování práv spojených se společným obchodním podílem. Společným zástupcem může být zástupce na základě plné moci, zákonný zástupce⁹¹ a opatrovník, který byl ustanoven rozhodnutím soudu nebo orgánu veřejné správy. K ustanovení společného smluvního zástupce je nutné udělení plné moci, a to buď generální nebo ad hoc k jednotlivým úkonům.⁹² Zástupcem se může stát i jeden ze spolumajitelů, avšak tento musí zastupovat vždy zájmy všech spolumajitelů, nikoli pouze zájmy své. Pokud by byl zájem zástupce, který je spolumajitelem obchodního podílu, v rozporu se zájmem jiného spolumajitele, zastoupení by nebylo možné dle ustanovení § 22 odst. 2 OZ. Právní úkony učiněné takovýmto zástupcem by pak byly absolutně neplatné pro rozpor se zákonem.⁹³

Pokud si spolumajitelé zástupce neurčí, lze dle mého názoru analogicky užít ustanovení § 139 odst. 2 a 3 OZ, a to vzhledem k odkazu obchodního zákoníku na ustanovení občanského zákoníku o spoluvlastnictví (srov. ustanovení § 114 odst. 3 ObchZ). Dle uvedených ustanovení občanského zákoníku platí, že „*z právních úkonů týkajících se společné věci jsou oprávněni a povinni všichni spoluvlastníci společně a nerozdílně, přičemž o hospodaření se společnou věcí rozhodují spoluvlastníci většinou, počítanou podle velikosti podílů. Při rovnosti hlasů nebo nedosáhne-li se většiny anebo dohody, rozhodne na návrh kteréhokoliv spoluvlastníka soud*“.

⁸⁸ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1020.

⁸⁹ Nejedná se o absolutní obchodní závazkový vztah, který by vznikl mezi společníky obchodních společností.

⁹⁰ Shodně uvádí i Pokorná, J. K některým otázkám společného obchodního podílu na společnosti s ručením omezeným. Časopis pro právní vědu a praxi, 1995, č. 2. s. 27., Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, 1997, s. 85, pozn. pod čarou 97. Opačný názor zastává Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2., přepracované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. s. 119. a dále Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku: 2. díl. 2. vydání. Praha: Linde, 1998. s. 394.

⁹¹ Obchodní podíl může náležet i osobám nezletilým, zákon to nezakazuje.

⁹² V Bartošiková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. Praha: CH Beck, 2006. lze najít názor, že k udělení plné moci postačí souhlas většiny spolumajitelů, naproti tomu Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002, vyžaduje souhlas všech spolumajitelů.

⁹³ Eliáš, K. a kolektiv autorů. Občanský zákoník. 1. svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. s. 206.

Lze shrnout, že v případě spolumajitelství obchodního podílu, vykonává společnost s ručením omezeným veškeré své úkony vůči společnému zástupci a tento zástupce naopak činí všechny úkony za podílové spolumajitele.

Obchodní zákoník výslovně upravuje pasivní solidaritu spolumajitelů obchodního podílu jen ve vztahu ke splácení vkladu, a to konkrétně ve druhé větě ustanovení § 114 odst. 3 ObchZ, která stanoví, že „*ke splácení vkladu jsou spolumajitelé podílu zavázáni společně a nerozdílně*“. Společnost s ručením omezeným může podle ustanovení občanského zákoníku o společných závazcích požadovat splacení vkladu, a to jak po jakémkoli ze spolumajitelů, tak i po všech spolumajitelích. Jakmile některý z nich vklad splatí, závazek zanikne, přičemž tomu, který plnění poskytl, náleží regresní právo vůči ostatním spolumajitelům dle velikosti jejich spolumajitelských podílů. Pokud by některý z nich plnit nemohl, rozvrhne se podíl na něj připadající na všechny ostatní spolumajitele rovným dílem (srov. ustanovení § 511 OZ).

2.6.2. Převod společného obchodního podílu

V praxi může dojít k situaci, že jeden ze spolumajitelů bude chtít převést svou část obchodního podílu. Dle ustanovení § 117 odst. 2 ObchZ je však toto možné pouze, pokud rozdělení obchodního podílu nevyklučuje společenská smlouva. Další podmínkou je také to, že při rozdělení obchodního podílu, při němž vznikne samostatný obchodní podíl, musí být zachována výše vkladu uvedená v ustanovení § 109 odst. 1 ObchZ.

Pro tuto situaci je v občanském zákoníku (ustanovení § 140 OZ) upraveno předkupní právo⁹⁴ ostatních spolumajitelů, ledaže by šlo o převod osobě blízké⁹⁵. Uvedený institut byl nepochybně zřízen z důvodu ochrany ostatních spolumajitelů před převodem části obchodního podílu třetí osobě. Pokud se spolumajitelé nedohodnou jinak, mají právo na poměrnou část dle poměru svého podílu na společném obchodním podílu (srov. ustanovení § 140 OZ). Převod části obchodního podílu druhému ze dvou spolumajitelů může mít za následek také zánik spolumajitelství obchodního podílu. V případě, že spolumajitelé svého předkupního práva nevyužijí a společenská smlouva připouští převod obchodního podílu na třetí osobu, může spolumajitel převést svou část podílu na třetí osobu.

⁹⁴ K předkupnímu právu více viz kapitola 2.8.

⁹⁵ Dle ustanovení § 116 OZ příbuzný v řadě přímé, sourozenec, manžel, jiná osoba v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěla druhá osoba, důvodně pocítovala jako újmu vlastní.

Dle Jana Dědiče⁹⁶ by se v případě, že by výlučný majitel obchodního podílu chtěl převést část svého podílu s tím, že nadále budou s nabyvatelem této části spolumajiteli tohoto podílu, nejednalo o smlouvu o převodu obchodního podílu dle ustanovení § 115 ObchZ.

Já s tímto názorem souhlasím, neboť se podle mého názoru bude jednat o tzv. inominátní (nepojmenovanou) smlouvu upravenou v ustanovení § 269 odst. 2 ObchZ. Dle ustanovení § 491 odst. 2 OZ⁹⁷ bude mít tato smlouva totožné náležitosti jako smlouva o převodu obchodního podílu dle ustanovení § 115 ObchZ s tím rozdílem, že se bude převádět pouze část obchodního podílu. Dále by v této smlouvě měla být také upravena vzájemná práva a povinnosti obou majitelů obchodního podílu. Nový spolumajitel by měl touto smlouvou také přistoupit ke společenské smlouvě.

K otázce, zda se předkupní právo podílových spoluvlastníků vztahuje i na případy darování spoluvlastnického podílu jakožto formy bezúplatného převodu, se Nejvyšší soud ČR vyslovil v rozsudku ze dne 20. října 2008, sp. zn. 22 Cdo 2408/2007. Uvedl, že „*předkupní právo podílového spoluvlastníka se při převodu spoluvlastnického podílu na základě darovací smlouvy neuplatní*“. Soud uvedené zdůvodnil následovně: „*Z gramatického, systematického i logického výkladu ustanovení upravujících předkupní právo a darovací smlouvu vyplývá závěr, že předkupní právo náleží spoluvlastníkovi jen v případě prodeje podílu.*“ Ustanovení § 602 odst. 1 OZ upravuje zákonnou definici předkupního práva, ze které jasně vyplývá, že předkupní právo se uplatní, pokud bude kupující chtít věc prodat (nikoliv darovat). Také samotný pojem „předkupní právo“ nelze gramaticky vyložit jinak než právo koupit věc dříve, než někdo jiný. Předkupní právo je také podrobněji upraveno jako vedlejší ujednání při kupní smlouvě (srov. ustanovení § 602 a násl. OZ) a tato úprava se použije i v případě předkupního práva podílového spoluvlastníka. Lze tedy předpokládat, že pokud by zákonodárce zamýšlel, aby se právo nabyt přednostně věc týkalo i jiných případů než kupní (případně směnné) smlouvy, pojmenoval by toto právo jinak a zařadil by jeho úpravu do hlavy první osmé části občanského zákoníku upravující obecné instituty závazkového práva.

Jak již bylo uvedeno shora, na vztahy mezi spolumajiteli se mají přiměřeně užít ustanovení občanského zákoníku o spoluvlastnictví. Bez diskuse lze uzavřít, že se tím míní ustanovení upravující podílové spoluvlastnictví. Zřejmě však již není, zda se mohou užít i ustanovení upravující společné jmění manželů.

⁹⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Polygon. Praha, 2002, s. 1028.

⁹⁷ Na závazky vzniklé ze smluv v zákoně výslovně neupravené se užijí ustanovení zákona, která upravují závazky jim nejbližší, nestanoví-li samotná smlouva jinak.

Dle ustanovení § 143 odst. 2 OZ platí, že „*pokud za trvání manželství získá jeden z manželů podíl na obchodní společnosti, nezakládá tato skutečnost účast druhého manžela na této společnosti.*“ Z uvedeného vyplývá, že se druhý manžel nestává společníkem obchodní společnosti. Není však zcela zřejmé, zda je takový obchodní podíl ve společném jmění manželů.

K této problematice se následovně vyjádřil Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 20. 7. 2004, sp.zn. 22 Cdo 700/2004. Pokud jeden z manželů nabude za manželství z prostředků patřících do společného jmění manželů obchodní podíl, stane se tento podíl součástí společného jmění manželů. Soud také potvrdil, že to vyplývá nejen přímo ze znění zákona, ale také z jeho logického a gramatického výkladu. Nejvyšší soud ČR také učinil odlišení právního postavení manželů. Oběma manželům náleží práva a povinnosti majetkové povahy (povinnost vkladová a příplatková, právo na podíl ze zisku a právo na vypořádání). Manželovi – společníkovi kromě toho náleží ještě práva nemajetkové povahy, tedy například právo na řízení, kontrolu činnosti společnosti, případně povinnosti nemajetkové povahy, stanoví-li je společenská smlouva. Možnost, jak vyloučit obchodní podíl ze společného jmění manželů, lze najít v zúžení společného jmění manželů podle ustanovení § 143a OZ. Jiný případ by nastal, kdyby manželé nabyli obchodní podíl společně, pak by jej měli ve spolumajitelství podle § 114 odst. 3 ObchZ (shodně také v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2005, sp.zn. 22 Cdo 1781/2004, v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1.2006, sp. zn. 22 Cdo 103/2005, v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2009, sp. zn. 20 Cdo 2733/2007).

2.6.2.1. Souhlas druhého manžela s převodem obchodního podílu

V souvislosti s tímto výkladem vzniká otázka, zda je k převodu obchodního podílu zapotřebí souhlasu druhého manžela. V případě, že jeden z manželů nabyl obchodní podíl z prostředků patřících do společného jmění manželů a obchodní podíl tedy dle shora uvedeného náleží do společného jmění manželů, zakládá tato skutečnost další obligatorní náležitost/podmínku platnosti smlouvy o převodu obchodního podílu, a to souhlas manžela.

Při nabývání obchodního podílu do společného jmění manželů může dojít ke dvěma situacím. V prvním případě se jeden z manželů stane nabytím obchodního podílu společníkem **za účelem podnikání**. V tom případě se užije ustanovení § 146 OZ, ve kterém se stanoví: „*majetek ve společném jmění manželů nebo jeho část může jeden z manželů použít*

*k podnikání se souhlasem druhého manžela. Souhlas je třeba udělit při prvním použití majetku ve společném jmění manželů nebo jeho části. K dalším právním úkonům souvisejícím s podnikáním již souhlas druhého manžela není třeba.*⁹⁸

V případě, že je společnost s ručením omezeným založena **za jiným než podnikatelským účelem**, a obchodní podíl tudíž není majetkem použitým k podnikání, užije se ustanovení § 145 OZ. Ustanovení § 145 OZ upravuje užívání a správu společného jmění manželů. Dle odst. 2 tohoto ustanovení může obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů vykonávat každý z manželů, v ostatních případech je třeba souhlasu obou manželů. S nesplněním této povinnosti občanský zákoník spojuje neplatnost předmětného právního úkonu. Je tedy nutné se zabývat otázkou, zda je převod obchodního podílu obvyklou správou majetku či nikoli.

S ohledem na judikaturu⁹⁹ zabývající se otázkou „obvyklé správy“ je zřejmé, že převod obchodního podílu obvyklou správou majetku není, a bude k němu nutný souhlas druhého manžela. Co se týče formy souhlasu, tu zákon nestanoví. Souhlas tedy lze udělit ústně, písemně i konkludentně. Účastníkům smlouvy o převodu obchodního podílu je však vhodné z hlediska právní jistoty doporučit souhlas písemný. Vhodné také je, aby byl souhlas podepsán úředně ověřeným podpisem a byl přiložen ke smlouvě o převodu obchodního podílu, což může zamezit budoucím sporům, spočívajícím zejména v možnosti domáhání se neplatnosti právě dle ustanovení § 145 odst. 2 OZ.

Uvedená neplatnost upravená v ustanovení § 145 odst. 2 OZ je neplatností relativní (srov. ustanovení § 40a OZ), dle které se právní úkon považuje za neplatný, pokud se jí ten, který je jí dotčen, dovolá. Druhý manžel, jehož souhlas s převodem obchodního podílu nebyl dán, se neplatnosti smlouvy o převodu obchodního podílu může dovolávat ve lhůtě 3 let, tedy v obecné promlčecí době. Důležité je však podotknout, že se jí nemůže dovolávat ten, kdo ji sám způsobil. Domnívám se, že s ohledem na tuto skutečnost by se neplatnosti nemohl dovolávat manžel – společník obchodní společnosti, jenž obchodní podíl převáděl, neboť za platnosti zásady, že neznalost zákona neomlouvá, bylo jeho právní povinností zajistit si k převodu obchodního podílu souhlas druhého manžela.

K uvedené problematice je dále vhodné odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 1. 2009, sp.zn. 31 Cdo 855/2008, který ač se výslovně vztahuje na převod členských

⁹⁸ JUDr. Klára Veselá-Samková, Alžběta Krausová. Obchodní podíl ve společném jmění manželů. <http://www.epravo.cz>.

⁹⁹ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 686/2007, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 1963, sp. zn. 3 Cz 55/63.

práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu, se dle mého i názoru prof. Dědiče¹⁰⁰ dá vztáhnout i na převod obchodního podílu.

2.7. Ručení při převodu obchodního podílu

Obchodní zákoník v souvislosti s převodem obchodního zákoníku upravuje v ustanovení § 115 odst. 3 tzv. zákonné ručení. Na nabyvatele obchodního podílu při jeho převodu přecházejí nejen veškerá práva, ale též povinnosti související s předmětným obchodním podílem. Pokud jsou součástí převáděného obchodního podílu i závazky (například povinnost splatit vklad), potom ručí převodce společnosti za to, že závazky splní nabyvatel (srov. ustanovení § 115 odst. 3 ObchZ).

Ustanovení § 59 odst. 7 ObchZ také výslovně stanoví, že „převede-li společník podíl na jiného, ručí za splnění povinností souvisejících se splacením obchodního podílu nabyvatel podílu, nejde-li o nabytí podílu na veřejném trhu“. Důležité je však v souvislosti s ručením podotknout, že převodce ručí pouze za závazky existující při převodu nikoli za závazky později vzniklé.

Dle ustanovení § 312 ObchZ platí, že „ustanovení § 305–311 platí přiměřeně i pro ručení, které vzniklo ze zákona“. Na zákonné ručení při převodu obchodního podílu se tedy dle uvedeného uplatní následující právní úprava.

Nabyvateli obchodního podílu vznikne povinnost bez zbytečného odkladu sdělit převodci obchodního podílu na požádání výši své zajištěné pohledávky (srov. ustanovení § 305 ObchZ).

Co se týče vymáhání plnění na převodci obchodního podílu, zde se uplatní podmínka předchozí písemné výzvy adresované nabyvateli obchodního podílu v případě nesplnění splatného závazku nabyvatelem obchodního podílu. Věřitel bude oprávněn domáhat se splnění závazku na převodci obchodního podílu jen v případě, že nabyvatel obchodního podílu nesplní svůj splatný závazek v přiměřené době poté, co byl k tomu věřitelem písemně vyzván. Tohoto vyzvání však nebude třeba, jestliže jej věřitel nemůže uskutečnit nebo jestliže je nepochybné, že nabyvatel obchodního podílu svůj závazek nesplní (srov. ustanovení § 306 odst. 1 ObchZ).

¹⁰⁰ Dědič, J., Lasák, J. Právo kapitálových obchodních společností, Přehled judikatury s komentářem, 2. díl. Praha: Linde Praha akciová společnost, 2010. s. 1829.

Převodce obchodního podílu může vůči věřiteli uplatnit všechny námitky, k jejichž uplatnění je oprávněn nabyvatel obchodního podílu, a použít k započtení pohledávky nabyvatele obchodního podílu vůči věřiteli, jestliže k započtení by byl oprávněn nabyvatel obchodního podílu, kdyby věřitel vymáhal svou pohledávku vůči němu. Pokud by převodce obchodního podílu uplatnil vůči věřiteli neúspěšné námitky, které mu sdělil nabyvatel obchodního podílu, byl by nabyvatel obchodního podílu povinen nahradit převodci obchodního podílu náklady, které mu tím vznikly (srov. ustanovení § 306 odst. 2, 3 ObchZ).

Uspokojí-li převodce obchodního podílu věřitele bez vědomí nabyvatele obchodního podílu, může nabyvatel obchodního podílu uplatnit vůči převodci obchodního podílu všechny námitky, které byl oprávněn uplatnit vůči věřiteli, kdyby na něm věřitel splnění vymáhal. Nabyvatel obchodního podílu však nemůže vůči převodci obchodního podílu uplatnit námitky, na které nabyvatel obchodního podílu převodce obchodního podílu neupozornil bez zbytečného odkladu po doručení zprávy, že věřitel uplatnil nároky z ručení (srov. ustanovení § 309 ObchZ).

V případě, že by převodce obchodního podílu splnil závazek nabyvatele obchodního podílu, za který ručil, nabyt by vůči nabyvateli obchodního podílu práva věřitele a byl by oprávněn požadovat všechny doklady a pomůcky, které má věřitel, a jež jsou potřebné k uplatnění nároku vůči nabyvateli obchodního podílu (srov. ustanovení § 308 ObchZ).

V případě, že by obchodní podíl převáděli dva spolujatelé (ke spolujatelství obchodního podílu více viz kapitola 2.6) obchodního podílu, pak by se na zákonné ručení při převodu užilo také ustanovení § 307 odst. 1 ObchZ, dle kterého by každý z nich ručil za celý závazek.

Uvedené ručení zaniká zánikem závazku, který ručení zajišťuje. Nezaniká však tehdy, jestliže závazek zanikl pro nemožnost plnění nabyvatele obchodního podílu a závazek je splnitelný převodcem obchodního podílu nebo pro zánik právnické osoby, jež je nabyvatelem obchodního podílu (srov. ustanovení § 311 ObchZ). Právo věřitele vůči převodci obchodního podílu se nepromlčí před promlčením práva vůči nabyvateli obchodního podílu (srov. ustanovení § 310 ObchZ).

2.8. Předkupní právo

V teorii ani praxi nevznikají pochybnosti o tom, že jako jednu z podmínek převodu obchodního podílu lze ve společenské smlouvě upravit předkupní právo ostatních společníků, ačkoli tato možnost není výslovně upravena v obchodním zákoníku.¹⁰¹

Je nesporné, že pokud by společenská smlouva ustanovení upravující předkupní právo obsahovala a společník převádějící obchodní podíl by podmínky stanoveného předkupního práva nedodržel, byl by takový převod obchodního podílu absolutně neplatný.¹⁰²

V případě ujednání předkupního práva ve společenské smlouvě je nutné věnovat pozornost také jeho úpravě, zejména stanovit podmínky nabídky na využití předkupního práva, lhůtu k přijetí nabídky a také postup pro případ, že předkupního práva využijí pouze někteří společníci. V opačném případě může docházet v souvislosti s nepřesnou úpravou k napadání převodu obchodního podílu, což může vést až k jeho zneplatnění.¹⁰³

Ve společenské smlouvě by také mohla být upravena povinnost všech společníků převzít podíl, k jehož převodu nebyl dán souhlas.

V souvislosti s předkupním právem a bezúplatným převodem obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným je nutno zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 2008 sp.zn. 22 Cdo 2408/2007, dle kterého „*předkupní právo náleží spoluvlastníkovi jen v případě prodeje spoluvlastnického podílu, nikoliv jde-li o jeho darování*“. Z uvedeného dle mého názoru vyplývá, že v případě existence předkupního práva společníků ve společenské smlouvě se toto uplatní pouze v případě úplatného převodu obchodního podílu.

Předkupní právo lze však zřídit také ve smlouvě o převodu obchodního podílu a to v tom směru, že nabyvatel obchodního podílu je, v případě úmyslu tento obchodní podíl zcizit, povinen jej nabídnout k převodu původnímu převodci. Možnost zřídit k obchodnímu podílu předkupní právo ve smlouvě o převodu obchodního podílu potvrdil také Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 1339/2004. Obchodní zákoník nevyklučuje možnost zřízení předkupního práva k obchodnímu podílu, uplatní se zde tedy zásada smluvní volnosti účastníků smlouvy o převodu obchodního podílu, z čehož lze dovodit, že předkupní právo touto smlouvou zřídit lze.

Obchodní zákoník předkupní právo k obchodnímu podílu neupravuje, pro jeho zřízení a podmínky jeho trvání a výkonu se tedy uplatní analogicky právní úprava předkupního práva

¹⁰¹ Viz např. Bartošiková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. Praha: CH Beck, 2006. s. 75.; Pelikánová, I. Komentář k § 115 odst. 1 zák. č. 513/1991 Sb. ASPI, 1996.

¹⁰² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2811/99.

¹⁰³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 374.

podle ustanovení § 602 a násl. OZ. V případě porušení uvedeného předkupního práva lze odkázat na nálezn Ústavního soudu ze dne 19. 10. 1999, sp. zn. I ÚS 265/98, dle kterého „by osoba oprávněná z předkupního práva mohla vůči zavázané osobě uplatňovat nárok na náhradu škody za podmínek ustanovení § 420 ObčZ; vzhledem k pouhé závazkové (osobní) povaze předkupního práva by se však oprávněná osoba nemohla na nabyvateli zcizené věci s úspěchem domáhat toho, aby jí nabyvatel koupenou věc nabídl ke koupi (srov. obecně uznávanou literaturu, např. Komentář k občanskému zákoníku, Jehlička/Švestka a kolektiv, 5. vydání, 1999, str. 648; dále Právní rozhledy 5/1994, str. 165 Jehlička, Švestka - Nad předkupním právem)“.

Domnívám se, že i v tomto případě by se předkupní právo dle shora uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2408/2007, uplatnilo pouze na úplatný převod obchodního podílu společnosti s ručením omezeným.

2.9. Zajištění závazku převodem obchodního podílu

Občanský zákoník upravuje několik způsobů zajištění závazku, přičemž jedním z nich je také zajištění závazku převodem práva dle ustanovení § 553 OZ. Splnění závazku je v tomto případě zajištěno převodem určitého práva dlužníka ve prospěch věřitele, a to prostřednictvím písemné smlouvy. V obchodním zákoníku není možnost zajištění závazku převodem práva k obchodnímu podílu výslovně upravena ani však zakázána. Dle mého názoru tento typ zajištění možný je za podmínky dodržení veškerých požadavků stanovených v ustanovení § 115 ObchZ.

V tomto smyslu se také vyjádřil Nejvyšší soud ČR¹⁰⁴. Uvedl, že „pokud je obchodní podíl převoditelný, není vyloučeno zajistit pohledávku věřitele převodem práva k obchodnímu podílu podle ustanovení § 553 občanského zákoníku, neboť zákon takový postup nevylučuje“.

K platnosti uvedeného zajištění je zapotřebí převést právo k obchodnímu podílu na věřitele stejným způsobem, jakým by se převáděl samotný obchodní podíl. To znamená, že smlouva o zajišťovacím převodu práva musí obsahovat veškeré náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu podle ustanovení § 115 odst. 3 ObchZ, včetně úředního ověření pravosti podpisů účastníků (k náležitostem smlouvy o převodu obchodního podílu více viz kapitola 2.3.1.3.).

¹⁰⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 28/2005.

Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 7. října 1998, sp. zn. 1 Odon 110/97, uvedl, že smlouva o převodu obchodního podílu je určitým právním úkonem pouze tehdy, je-li z jejího obsahu zjistitelné, zda úmysl účastníků směřoval k uzavření smlouvy o úplatném nebo o bezplatném převodu.

Smlouva o zajišťovacím převodu tedy musí obsahovat buď určení kupní ceny obchodního podílu, nebo podrobné smluvní ujednání o podmínkách zpeněžení obchodního podílu, jehož účelem je splnění zajištěné pohledávky, včetně ujednání o tom, jak se smluvní strany vypořádají v případě, že dlužník zajištěnou pohledávku věřiteli řádně a včas neuhradí; jinak je absolutně neplatná pro neurčitost (srov. ustanovení § 37 odst. 1 OZ).

Otázkou právní povahy zajišťovacího převodu práva podle ustanovení § 553 OZ se zabýval Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 15. října 2008, sp. zn. 31 Cdo 495/2006. Nejvyšší soud ČR dovodil, že k platnosti uzavření smlouvy o zajišťovacím převodu práva musí mít tato smlouva rozvazovací podmínku, jejímž splněním se vlastníkem věci, v tomto případě obchodního podílu, bez dalšího stává původní majitel. Zajišťovací převod práva může být dle Nejvyššího soudu ČR realizován formou kupní smlouvy, ve které bude splatnost dohodnuté kupní ceny vázána k okamžiku splatnosti zajišťované pohledávky, s tím, že bude-li zajištěná pohledávka včas a řádně splněna (čímž se obnoví vlastnické právo dlužníka), zanikne věřiteli povinnost k úhradě kupní ceny, a s tím, že nedojde-li k řádné a včasné úhradě zajištěné pohledávky, započte se kupní cena na zajišťovanou pohledávku.

Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2845/2007, dovodil, že vzhledem ke shora uvedenému může být smlouva o zajišťovacím převodu obchodního podílu platně uzavřena toliko jako smlouva o převodu obchodního podílu s rozvazovací podmínkou splnění zajištěného závazku.

Shora uvedeným způsobem však nelze zajistit závazek vůči bankám z důvodu zákazu kontroly banky nad jinou osobou, která není bankou, zahraniční bankou, finanční institucí, podnikem pomocných služeb nebo nemovitostní společností podle zvláštního zákona¹⁰⁵, nad kterou banka vykonává kontrolu prostřednictvím speciálního fondu nemovitostí nebo speciálního fondu kvalifikovaných investorů, a to dle ustanovení § 17 odst. 1 zákona č. 21/1991 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁵ Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů.

2.10. Nabytí obchodního podílu od nevlastníka

Vzhledem k relativně stručné úpravě převodu obchodního podílu se Nejvyšší soud ČR zabýval také otázkou nabytí obchodního podílu od nevlastníka. Je zřejmé, že k uvedené situaci může dojít například tehdy, kdy zápis v obchodním rejstříku neodpovídá skutečnému stavu a nabyvatel uzavře smlouvu s převodcem, byť stále uvedeným jako společník společnosti s ručením omezeným v obchodním rejstříku, který však již společníkem této obchodní společnosti není.

Dá se říci, že základní podmínkou převodu práva je, aby převodce byl skutečným nositelem převáděného práva. Uvedenému odporuje ustanovení § 446 ObchZ, které v zájmu právní jistoty kupujícího movitých věcí, který je v dobré víře, stanoví, že tento nabude vlastnické právo k převáděné věci i tehdy, není-li prodávající jejím vlastníkem a tudíž není oprávněn ani tuto věc převést. K nabytí vlastnického práva by však nedošlo v tom případě, kdyby kupující věděl nebo vědět měl a mohl, že prodávající není vlastníkem a že tudíž není oprávněn věc prodat.

Také zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o cenných papírech“), v ustanovení § 20 stanoví, že vlastníkem cenného papíru se stává ten, na koho je cenný papír převáděn, a to i tehdy, jestliže převodce neměl právo listinný cenný papír převést, ledaže věděl nebo musel vědět, že převodce toto právo v době převodu neměl, a také pokud zvláštní zákon nestanoví jinak¹⁰⁶. V pochybnostech se dobrá víra předpokládá.

Vzhledem ke shora uvedenému by analogicky mohlo být dovozeno, že pokud by nabyvatel uzavřel smlouvu o převodu obchodního podílu s nevlastníkem v dobré víře, že se jedná o majitele obchodního podílu, stal by se majitelem obchodního podílu.

Jak již však bylo shora zmíněno, uvedenou otázkou se zabýval Nejvyšší soud ČR, který ve svém rozsudku ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008, uvedl, že „*oba zmíněné případy jsou výjimkou z právní zásady, podle níž nikdo nemůže převést na druhého více práv, než má sám, kterou nelze vykládat rozšiřujícím způsobem a lze je aplikovat pouze v případech, pro něž byla výjimka konstruována*“ (obdobně srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 5. února 2004, sp. zn. II. ÚS 624/2002).

Nejvyšší soud ČR se v souvislosti se shora uvedeným zabýval také otázkou principu materiální publicity obchodního rejstříku, konkrétně jednáním v důvěru ve správnost zápisu v obchodním rejstříku, který převodce obchodního podílu označoval jako jeho majitele.

¹⁰⁶Např. § 16 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší soud ČR dovedl, že skutečnost, že nabyvatel obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným uzavírá smlouvu o jeho převodu s osobou zapsanou v obchodním rejstříku jako společník a jedná tak v důvěře ve správnost zápisu v obchodním rejstříku, nemůže sama o sobě vést k nabytí obchodního podílu za situace, kdy osoba zapsaná jako společník v obchodním rejstříku jím ve skutečnosti není (podobně také viz náleží Ústavního soudu ze dne 1. srpna 2006, sp. zn. II. ÚS 349/2003).

Problémem nabytí od nevlastníka, tentokrát konkrétně v souvislosti s již zmíněným ustanovením § 446 ObchZ¹⁰⁷ se opakovaně zabýval i Ústavní soud. V nálezech ze dne 28. srpna 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/2001, ze dne 26. srpna 2003, sp. zn. I. ÚS 437/02 či ze dne 13. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 75/04, uzavřel, že „*ustanovení § 446 ObchZ zasahuje významným způsobem do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek (článek 11 Listiny základních práv a svobod) a upřednostňuje před ním dobrou víru a jistotu účastníků obchodněprávních vztahů*“. Důležité je, že toto omezení nesmí být dle Ústavního soudu zneužíváno k jiným účelům.

Mimo jiné tedy také ze shora uvedených rozhodnutí Ústavního soudu vyplývá, že extenzivní výklad ustanovení § 446 ObchZ by byl v rozporu s jeho povahou a účelem a nelze jej ani analogicky aplikovat na nabytí obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným.

2.10.1. Vydržení obchodního podílu

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008, zdůraznil, že dobrá víra ve správnost zápisu v obchodním rejstříku při uzavírání smlouvy o převodu obchodního podílu může mít právní význam, a to v souvislosti s vydržením obchodního podílu, neboť Nejvyšší soud ČR již v usnesení ze dne 28. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 1216/2005, judikoval, že obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným lze vydržet jako věc movitou¹⁰⁸.

Účelem institutu vydržení je umožnit nabytí vlastnictví držiteli, který věc dlouhodobě ovládá v dobré víře, že je jejím vlastníkem, čímž se uvádí do souladu dlouhodobý faktický stav se stavem právním. Uvedené odpovídá principu právní jistoty.

¹⁰⁷Kupující nabyvá vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabyt, věděl nebo vědět měl a mohl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje.

¹⁰⁸Shodně také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2007, sp. zn. 29 Odo 794/2006, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 346/2006, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 29 Odo 4234/2007.

Uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR vyřešilo otázku, která může nastat tehdy, když se po letech zjistí, že je smlouva o převodu obchodního podílu absolutně neplatná a majitelem obchodního podílu je tudíž předchozí majitel. Nejvyšší soud ČR se vyslovil pro možnost vydržení obchodního podílu, čímž dochází k ochraně dlouhodobého držitele, který obchodní podíl dlouhodobě ovládal v dobré víře. Obchodní podíl lze tedy dle uvedeného rozhodnutí vydržet při dodržení zásad vydržení movitých věcí dle ustanovení § 134 odst. 1 OZ, tj. nepřetržitě držby věci po dobu tří let (přičemž se nejedná o předmět ve vlastnictví státu nebo zákonem určených právnických osob).

Ustanovení § 1 odst. 2 zákona o cenných papírech stanoví, že na cenné papíry se vztahují obecná ustanovení o movitých věcech, nestanoví-li tento nebo zvláštní zákon jinak. Dle Nejvyššího soudu ČR musí tytéž právní závěry, jaké platí pro akcie, platit i ve vztahu k obchodnímu podílu ve společnosti s ručením omezeným.

Vydržení obchodního podílu dovozené Nejvyšším soudem ČR se setkala s kritikou¹⁰⁹ spočívající v nemožnosti držet obchodní podíl. Dle uvedené kritiky je obchodní podíl jakožto jiná majetková hodnota předmětem občanskoprávních vztahů. Ustanovení § 134 odst. 1 OZ, upravující vydržení, výslovně obchodní podíl nezmiňuje a hovoří pouze o věci jako předmětu vydržení.

Odůvodnění autora uvedené kritiky spočívá zejména v následujícím: *„Platná právní úprava držby a oprávněné držby v ust. § 129 a 130 OZ předpokládá držbu věci nebo práva, které připouští trvalý nebo opětovný výkon (viz § 151o OZ – práva odpovídající věcnému břemeni). O držbě jiné majetkové hodnoty ve smyslu obchodního podílu zde není ani zmínka, přičemž historicky vzato se podobná úvaha nikde neobjevuje¹¹⁰. Předmětem držby kromě věci (movité či nemovité) a práva, které připouští opětovný nebo trvalý výkon, sice dle některých autorů mohou být i jiná věcná práva k věci cizí (právo zástavní, zadržovací), či dokonce určitá obligační práva (nájemní právo), event. i práva k nehmotným statkům¹¹¹, avšak platná právní úprava se o nich v ust. § 129 a 130 OZ nezmiňuje. Navíc u všech těchto práv se předpokládá možnost výkonu jejich obsahu a poskytuje se jim posesorní ochrana (§ 5 OZ), což si u obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným těžko lze představit, neboť jeho osud se převážně řídí obchodním zákoníkem (§ 61, § 113 odst. 4, § 114 a 115 ObchZ). Obchodní podíl, i když ho budeme chápat jako právo k obchodnímu podílu, není způsobilý*

¹⁰⁹ Bohuslav Petr. Ještě jednou k vydržení obchodního podílu. Obchodněprávní revue č. 6, 2009. s. 159.

¹¹⁰ Randa, A. Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém. Praha: ASPI a.s., 2008. s. 581.

¹¹¹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. I. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 668.

držby pro svoji nehmotnou povahu, a proto ho také nelze posesorně chránit. Obchodní podíl chápaný jako právo také není možné vykonat způsobem relevantním pro vydržení.“

S uvedeným názorem nesouhlasím. Držba neboli corpus possessionis, jakožto faktické ovládnutí věci v úmyslu mít ji pro sebe, přičemž faktickým ovládnutím se rozumí nejen přímé fyzické ovládnutí věci, ale takový vztah k věci, který se podle obecných názorů a zkušeností jeví jako „panství“ nad věcí,¹¹² je v uvedeném případě naplněna tím, že si držitel obchodního podílu počíná tak, jak by si počínal skutečný majitel obchodního podílu, tedy že má faktickou možnost vykonávat pro sebe práva vyplývající z účasti na společnosti. Co se týče výtky spočívající v absenci posesorní ochrany, ta se poskytuje vůči každému zřejmému zásahu do posledního pokojného stavu, tedy může být poskytnuta také vůči držbě obchodního podílu.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR v souvislosti s vydržením obchodního podílu se setkala také s kritikou¹¹³, kterou lze shrnout následovně. Ustanovení § 134 odst. 1 OZ upravující vydržení movitých věcí je výslovně spojeno s nabytím vlastnického práva k věci. Ustanovení tedy nemůže být užito na obchodní podíl, jakožto na jinou majetkovou hodnotu. Co se týče cenných papírů, i zde nelze uvedené ustanovení v zákoně o cenných papírech aplikovat na obchodní podíl. Práva společníka společnosti s ručením omezeným nelze srovnávat s právy akcionáře, například s ohledem na rozdílné ručení, příplatkovou povinnost, přistoupení ke společenské smlouvě v souvislosti s převodem obchodního podílu.

S uvedenou kritikou se zcela neshoduje JUDr. Karel Eliáš, DrSc. Ve svém článku v Obchodněprávní revue¹¹⁴ se vyjádřil v tom smyslu, že považuje za podstatnou vadu, že *„Nejvyšší soud vůbec neupřel pozornost na aspekt ústavní konformity výkladu zákona, neboť proti závěru favorizujícímu analogickou aplikaci zákonného pravidla o akcii i na obchodní podíl stojí námitka opřená o argument a contrario“*. Dle JUDr. Eliáše má zásadní význam čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle jehož první věty má každý právo vlastnit majetek, přičemž není pochyb, že majetkem Listina základních práv a svobod nerozumí jen hmotné věci. Právo vlastnit majetek zahrnuje i právo osoby, která majetek zákonným způsobem nabyla, na právní ochranu. Dále je nutné poukázat na druhou větu čl. 11 odst. 1 LPS, dle kterého *„vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.“* Listina základních práv a svobod, jak plyne z první věty citovaného ustanovení, nemá na mysli vlastnické právo k hmotné věci, ale vlastnictví majetku. Proto nelze činit rozdíl mezi

¹¹²Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. I. Komentář. II. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 735.

¹¹³ Například Buryan, J. Vydržení obchodního podílu. Právní rádce, XVI, 2008, č. 6. s. 18 an.

¹¹⁴ Eliáš, K. Vydržení obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným – nevyslovené argumenty. Obchodněprávní revue, 2009, č. 1. s. 17.

vlastnictvím hmotné věci nebo akcie a vlastnictvím, respektive majitelstvím obchodního podílu.

Lze shrnout, že ačkoli Nejvyšší soud ČR nabytí obchodního podílu v dobré víře od nevlastníka nepřisoudil za následek převod obchodního podílu, možnost vydržení obchodního podílu dovedl. S oběma uvedenými rozhodnutími Nejvyššího soudu ČR i přes shora uvedenou kritiku souhlasím. Užití analogie v případě nabytí obchodního podílu v dobré víře od nevlastníka obchodního podílu není možné, neboť výjimky z právní zásady, podle níž nikdo nemůže převést na druhého více práv, než má sám, nelze vykládat rozšiřujícím způsobem a lze je aplikovat pouze v případech, pro něž byla výjimka konstruována. Co se týče vydržení obchodního podílu, tímto má být naplněn jeden ze základních principů právního státu, princip právní jistoty, na jehož základě se uvede do souladu dlouhodobý faktický stav se stavem právním.

2.11. Postup před rejstříkovým soudem

Dle ustanovení § 118 ObchZ se změna osoby společníka zapisuje do seznamu společníků a do obchodního rejstříku.

Seznam společníků vedou jednatelé (viz ustanovení § 135 odst. 1 ObchZ), přičemž každou změnu jsou povinni do tohoto seznamu zapsat, jakmile jim bude prokázána. „*Zápis změny v seznamu společníků bude z povahy věci předcházet zápisu v obchodním rejstříku, a to především s ohledem na řízení před rejstříkovým soudem.*“¹¹⁵

Ze zákona vyplývá pouze povinnost jednatelů vést seznam společníků, nikoli však již náležitosti tohoto seznamu. Jak Jan Dědič¹¹⁶, tak i Ivana Štenglová¹¹⁷ se ve svých komentářích shodují, že seznam společníků by měl obsahovat alespoň ty údaje, které se o společnicích zapisují do obchodního rejstříku. S uvedeným nezbývá než souhlasit s dodatkem, že náležitosti mohou být upraveny společenskou smlouvou či stanovami (srov. ustanovení § 110 ObchZ). Seznam společníků by tedy s ohledem na ustanovení § 36 ObchZ měl obsahovat jméno a bydliště, případně firmu a sídlo společníků. S tímto názorem se tedy zcela ztotožňuji.

¹¹⁵Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 385.

¹¹⁶Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1064.

¹¹⁷Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 385.

Nemohu však souhlasit s názorem J. Dědiče¹¹⁸ ohledně nadbytečnosti vedení seznamu společníků. Je sice pravdou, že údaje zapsané v seznamu společníků by měly odpovídat údajům zapsaným v obchodním rejstříku, avšak může nastat situace, kdy nový společník dosud není zapsán v obchodním rejstříku, avšak vzhledem k deklaratorní povaze¹¹⁹ tohoto zápisu již společníkem je. Z tohoto důvodu by se například v případě konání valné hromady, o jejímž průběhu je nutno pořídit notářský zápis, měla skutečnost, že je společníkem předmětné obchodní společnosti, prokazovat notáři právě předložením seznamu společníků. Je tedy zřejmé, že povinnost vést seznam společníků má ošetřit právě tyto situace, kdy společník dosud není zapsán v obchodním rejstříku, avšak již je oprávněn vykonávat práva společníka, tedy například účastnit se a hlasovat na valné hromadě (srov. ustanovení § 126 a 127 ObchZ).

Dle ustanovení § 36 ObchZ se do obchodního rejstříku společnosti s ručením omezeným zapisují mimo jiné jméno, bydliště nebo firma a sídlo jejich společníků, výše vkladu každého společníka do základního kapitálu a rozsah jeho splacení a výše podílu každého ze společníků. Vzhledem k vázanosti účinků smlouvy o převodu vůči obchodní společnosti na okamžik doručení této smlouvy obchodní společnosti, je nový společník nucen smlouvu o převodu obchodního podílu doručit obchodní společnosti, čímž vznikne dle mého názoru společnosti povinnost bez zbytečného odkladu podat návrh na rejstříkový soud na zápis změny v osobě společníka.

Jednatel společnosti s ručením omezeným má také povinnost vyhotovit úplné znění společenské smlouvy uložit ji do sbírky listin u rejstříkového soudu, neboť dle ustanovení § 110 odst. 1 písm. b) ObchZ je obligatorní náležitostí společenské smlouvy určení společníků uvedením firmy nebo názvu a sídla právnické osoby nebo jména a bydliště fyzické osoby. V případě změny společníka je tedy jednatel povinen v souladu s ustanovením § 38i odst. 1 písm. a) ObchZ uložit do sbírky listin aktuální platné úplné znění společenské smlouvy.

¹¹⁸ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1064, 1065.

¹¹⁹ Výjimkou z deklaratorní povahy zápisu společníka do obchodního rejstříku je zápis společníka v rámci zvyšování základního kapitálu.

2.11.1. Návrh na zápis převodu obchodního podílu v obchodním rejstříku

Dle ustanovení § 200b OSŘ se řízení o zápisu změn zahajuje na návrh. V případě, že má dojít k dosažení shody mezi zápisem v obchodním rejstříku a skutečným stavem, lze zahájit řízení i bez návrhu.

Návrh se žádostí o změnu společníka v obchodním rejstříku může podat obchodní společnost, které se zápis týká (srov. ustanovení § 31 ObchZ s odkazem na ustanovení § 34 ObchZ). Jménem obchodní společnosti podepíše návrh za ní jednající statutární orgán. V případě společnosti s ručením omezeným se bude jednat o jednatele (srov. ustanovení § 133 ObchZ). Dle ustanovení § 21 OSŘ může návrh podepsat i pověřená osoba, vedoucí odštěpného závodu, je-li zapsána v obchodním rejstříku a týká-li se změna tohoto odštěpného závodu, a v obchodním rejstříku zapsaný prokurista¹²⁰.

V případě, že obchodní společnost svou povinnost nesplní do 15 dnů ode dne, kdy jí povinnost vznikla, tedy ode dne účinnosti smlouvy o převodu obchodního podílu vůči společnosti s ručením omezeným, může návrh na zápis podat osoba, která doloží právní zájem a přiloží předepsané přílohy k návrhu (srov. ustanovení § 31 ObchZ). V praxi se bude jednat zejména o nového, ale i bývalého společníka, kteří právní zájem budou moci prokázat smlouvou o převodu obchodního podílu, čímž zároveň splní i podmínku předložení stanovených listin k návrhu (více viz níže).

Oprávněná osoba může návrh podat pouze na příslušném formuláři (viz ustanovení § 32 odst. 1 ObchZ), jehož podobu spolu se seznamem povinných příloh uveřejňuje Ministerstvo spravedlnosti způsobem umožňujícím dálkový přístup, tedy na svých internetových stránkách <http://www.justice.cz>.

Návrh může být podán v listinné, ale i elektronické podobě (srov. ustanovení § 33 ObchZ). Návrh v elektronické podobě může podat pouze osoba podepsaná uznávaným elektronickým podpisem¹²¹.

Co se týče jazyku, ve kterém se návrh podává, jedná se o český jazyk (viz ustanovení § 33 odst. 5 ObchZ).

Návrh musí navrhovatel podepsat podpisem, který bude úředně ověřen, a doložen smlouvou o převodu obchodního podílu, notářským zápisem o rozhodnutí valné hromady, kterým byl udělen souhlas s převodem obchodního podílu, je-li ho třeba, případně plnou mocí, podává-li návrh na zápis změn zástupce společnosti s ručením omezeným (viz vyhláška

¹²⁰Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 81.

¹²¹ Zakotven zákonem č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), účinným od 1. 10. 2000.

č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku). Dle mého názoru by přílohou měl být i souhlas druhého manžela s převodem obchodního podílu (více viz kapitola 2.6.2.1.). V případě podpisu mimo Českou republiku existují dvě možnosti, superlegalizace či opatření listiny tzv. apostilační doložkou (více viz kapitola 2.3.1.2.2.).

K návrhu je nutné dle přílohy Sazebník poplatků zákona o soudních poplatcích přiložit kolek ve výši 1.000,- Kč. Navrhovatel současně s návrhem doloží souhlas nového zapisovaného společníka se zápisem v obchodním rejstříku, ledaže by tento souhlas vyplýval z jiných k návrhu přiložených listin (viz ustanovení § 31 odst. 3 ObchZ). Smlouva o převodu obchodního podílu má být dle ustanovení § 38i odst. 1 písm. l ObchZ součástí sbírky listin. Pokud by byla smlouva vyhotovena v cizím jazyce, potom se musí předložit v originálním znění a současně v překladu do jazyka českého opatřeného znaleckou doložkou, ledaže rejstříkový soud sdělí podnikateli (navrhovateli), že takovýto překlad nevyžaduje (srov. ustanovení § 38k odst. 3 ObchZ).

2.11.2. Řízení o zápisu změn v obchodním rejstříku

Řízení o zápisu změn je zahájeno podáním shora uvedeného návrhu soudu. K řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je obecný soud právnické osoby, jíž se zápis týká (srov. ustanovení § 200a odst. 1 OSŘ). Věcná příslušnost rejstříkového soudu je dána ustanovením § 9 odst. 3 písm. a) OSŘ, který určuje, že *„ve věcech obchodního rejstříku rozhoduje v obchodních věcech krajský soud“*.

„Účastníky řízení jsou osoba, která podala návrh a podnikatel“ (viz ustanovení § 200c OSŘ). Účastníkem řízení o zápisu změn v obchodním rejstříku tak bude vždy společnost s ručením omezeným, a případně také navrhovatel, je-li jím osoba od uvedené společnosti odlišná.

Z ustanovení § 120 odst. 2 OSŘ vyplývá, že rejstříkový soud je povinen zkoumat, zda jsou splněny zákonem stanovené podmínky pro povolení zápisu, a to i když to účastník nenavrhuje.

Podmínkou zápisu změn v osobách společníků do obchodního rejstříku na základě převodu obchodního podílu je mimo jiné i to, že byla platně uzavřena smlouva o převodu obchodního podílu. Rejstříkový soud je proto ze zákona povinen se platností takové smlouvy

zabývat (srov. také rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 3/2005).

Platnost smlouvy o převodu obchodního podílu může být předmětem samostatného soudního řízení, v němž bude soud na základě tzv. určovací žaloby (srov. ustanovení § 80c OSŘ) zkoumat za splnění podmínky naléhavého právního zájmu, zda byla smlouva o převodu obchodního podílu uzavřena zejména v souladu se zákonem a také se zakladatelskými dokumenty obchodní společnosti. Naléhavý právní zájem může mít i věřitel společnosti, pakliže smlouvou o převodu obchodního podílu převodce jako jediný společník převedl obchodní podíl na třetí osobu¹²². Pokud by soud následně v tomto sporném řízení rozhodl o platnosti uvedených smluv jinak, než ji posoudil rejstříkový soud, musel by rejstříkový soud ve věci zahájit řízení podle ustanovení § 81 a 200a OSŘ k dosažení shody mezi zápisem v obchodním rejstříku a skutečným stavem (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. 1 Odon 110/97, také rozhodnutí ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 1 Odon 61/96).

Rejstříkový soud však zkoumá také například skutečnost, zda bylo usnesení valné hromady o udělení souhlasu k převodu obchodního podílu přijato platně (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2811/99).

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2002, sp. zn. 29 Odo 791/2001, se soudní praxe i právní teorie¹²³ při výkladu ustanovení § 200b odst. 2 věty první OSŘ již dříve sjednotila v názoru, že provádí-li rejstříkový soud dokazování (ke zjištění dosud sporných skutečností, nebo ke zjištění, zda jsou splněny předpoklady pro zápis) musí vždy nařídít jednání. Zjištění, která rejstříkový soud činí z listin, jimiž mají být zapisované skutečnosti podle zvláštních předpisů doloženy (srov. ustanovení § 30, § 31 odst. 2 a např. § 112 odst. 2 ObchZ), se však za dokazování nepovažují. Tyto judikatorní závěry se posléze (s účinností od 1. 1. 2001) promítly i do vlastního textu občanského soudního řádu (srov. ustanovení § 200d odst. 2 OSŘ).

Jinak řečeno, nemůže-li soud rozhodnout o obsahu zápisu jen na základě předložených listin, nebo nevyhověl-li soud plně návrhu, jemuž nikdo neodporoval, je povinen o věci rozhodnout po jednání. Rozhodování o obsahu zápisu jen na základě předložených listin přitom předpokládá, že rejstříkovému soudu byly předloženy všechny listiny rozhodné pro posouzení, zda požadovaný zápis lze provést.

¹²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

¹²³ Srov. např. Bureš, J. - Drápal, L. - Mazanec, M. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. C. H. Beck, Praha, 1997. s. 582.

V případě, že společnost s ručením omezeným vydala stanovy, jakožto vnitřní předpis obchodní společnosti s ručením omezeným, dle ustanovení § 110 odst. 2 ObchZ, je povinností rejstříkového soudu zkoumat tyto stanovy a posoudit, zda k převodu obchodního podílu došlo v souladu s jejich obsahem. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2002, sp. zn. 29 Odo 791/2001, nelze učinit závěr, zda vnitřní předpisy společnosti umožňují převod obchodního podílu na jinou osobu, aniž by soud zjistil, jak uvedené upravují stanovy společnosti, které součástí listin připojených k návrhu na zápis změn nebyly.

O převodu obchodního podílu rejstříkový soud nevydává usnesení, ale dle ustanovení § 200dc OSŘ vyrozumí účastníky tím, že jim zašle výpis z rejstříku obsahující tento zápis. Výpis je rejstříkový soud povinen odeslat nejpozději do 5 dnů od zápisu. Toto vyrozumění v podobě výpisu z obchodního rejstříku zasílá soud na vědomí také osobám, které se zapisují do obchodního rejstříku v rámci zápisu podnikatele.¹²⁴ Při zápisu nového společníka tedy bude výpis zaslán i novému společníkovi.

Zápis v obchodním rejstříku se provádí v českém jazyce. Navrhovatel může požádat, aby zápis v obchodním rejstříku byl proveden i v jiném jazyce. Soud takovému návrhu vyhoví, bude-li k návrhu přiložen úředně ověřený překlad znění zápisu do českého jazyka (viz ustanovení § 33 odst. 5 ObchZ).

Rozdílná situace vzniká u sporů souvisejících s převodem obchodního podílu. Podle ustanovení § 200e odst. 1 a 3 OSŘ ve vazbě na ustanovení § 9 odst. 3 písm. g) OSŘ se ve sporech z právních vztahů mezi společníky obchodních společností navzájem, jde-li o vztahy ze smluv, jimiž se převádí podíl společníka, rozhoduje usnesením.

Věcnou příslušností soudu sporů souvisejících s převodem obchodního podílu se zabýval Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 1571/2005, a judikoval, že „*ve sporech z právních vztahů mezi společníky obchodních společností, byť jde o manžele, jde-li o vztahy ze smluv, jimiž se převádí podíl společníka, je věcně příslušný krajský soud jako soud prvního stupně ve věcech obchodních*“. Nejvyšší soud ČR ve svém odůvodnění k tomuto rozhodnutí uvedl, že dle ustanovení § 9 odst. 3 OSŘ krajské soudy rozhodují v obchodních věcech jako soudy prvního stupně ve věcech uvedených pod písmeny a) až v), pod písmeno g) jsou pak podřazeny spory z právních vztahů mezi obchodními společnostmi (družstvy) a jejich zakladateli (společníky nebo členy), jakož i mezi společníky (členy nebo zakladateli) navzájem, jde-li o vztahy týkající se účasti na společnosti (členského vztahu v družstvu), o vztahy ze smluv, jimiž se převádí podíl společníka (členská práva a

¹²⁴Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 70.

povinnosti), a o vztahy související se zvýšením základního jmění [přistoupením společníka nebo člena), není-li dána příslušnost podle písmena b)].

2.12. Následek převodu obchodního podílu - spojení obchodního podílu v rukou jednoho společníka

S převodem obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným taktéž úzce souvisí ustanovení § 119 ObchZ. Uvedené ustanovení zjednodušeně upravuje situaci spojení všech obchodních podílů v rukou jednoho společníka (například převodem) a v podstatě i povinnost společníka za určité situace převést část obchodního podílu na třetí osobu. Tuto kapitolu jsem začlenila do této práce za účelem dosažení komplexnosti dané problematiky, neboť se, ač okrajově, dotýká převodu obchodního podílu, a to zejména jeho možného následku.

Ke spojení všech obchodních podílů v rukou jediného společníka může dojít krom již zmíněného převodu obchodního podílu na základě následujících skutečností. Dle ustanovení § 116 odst. 1 ObchZ přechodem obchodního podílu na právního nástupce společníka – právnické osoby, jež zanikla, děděním dle ustanovení § 116 odst. 2 ObchZ, není-li toto společenskou smlouvou vyloučeno, převzetím obchodního podílu společníka, který byl vyloučen dle ustanovení § 149 ObchZ, nebo jehož účast na společnosti byla zrušena soudem dle ustanovení § 148 ObchZ, na jehož majetek byl prohlášen úpadek dle ustanovení § 136 InsZ, případně byl insolvenční návrh zamítnut z důvodu nedostatku majetku dle ustanovení § 142 písm. d) InsZ, na jehož obchodní podíl byl nařízen výkon rozhodnutí dle o.s.ř. či nařízena exekuce dle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), pokud byli ve společnosti pouze dva společníci, při právním nástupnictví v důsledku fúze dle ustanovení § 60 an. zákona o přeměnách nebo rozdělení sloučením dle ustanovení § 243 an. zákona o přeměnách, za předpokladu, že je obchodní podíl majetkem slučované společnosti, jejímž druhým společníkem je přijímací osoba, a také na základě smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části dle ustanovení § 476 ObchZ, pokud je obchodní podíl součástí podniku a nabyvatel podniku nebo jeho části je majitelem obchodního podílu.

V případě, že tedy dojde na základě shora uvedených skutečností ke spojení všech obchodních podílů v rukou jednoho společníka, pak tomuto vznikne povinnost ve lhůtě tří měsíců od uvedeného spojení zcela splatit všechny peněžité vklady. Pakliže by se toto společníkovi nepodařilo, případně by toho nebyl schopen nebo by o uvedené neměl zájem,

pak by mu vznikla povinnost převést část obchodního podílu na jinou osobu (srov. ustanovení § 119 ObchZ).

Domnívám se, že uvedené povinnosti mohou být jakousi prevencí obcházení ustanovení § 111 odst. 2 ObchZ¹²⁵, které stanoví, že *„je-li společnost založena jedním zakladatelem, může být zapsána do obchodního rejstříku, jen když je v plné výši splacen její základní kapitál“*. Základní kapitál je *„peněžní vyjádření souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů všech společníků do základního kapitálu společnosti“*¹²⁶.

Pokud by tedy nebyla pro tuto situaci v ustanovení § 119 ObchZ upravena povinnost splatit zcela všechny nepeněžité vklady, případně převést část obchodního podílu na jinou osobu, pak by dle mého názoru mohlo docházet k již zmíněnému obcházení ustanovení § 111 odst. 2 ObchZ, a to v tom smyslu, že by společnost s ručením omezeným byla založena dvěma společníky, přičemž by v tomto případě nemusel být zcela splacen základní kapitál, a následně po vzniku společnosti s ručením omezeným by byl druhý obchodní podíl převeden na jediného společníka, a to bez povinnosti zcela splaceného základního kapitálu. Je nutno dále dodat, že splacení dle ustanovení § 119 ObchZ se nevztahuje na nepeněžité vklady, neboť tyto musí být splaceny již před zápisem výš obchodního kapitálu do obchodního rejstříku podle ustanovení § 59 odst. 2 ObchZ.¹²⁷

Ustanovení § 119 ObchZ výslovně uvádí, že je společník povinen převést část obchodního podílu na jinou osobu. Dle mého názoru však uvedené ustanovení nebrání tomu, aby takovýto společník převedl dle ustanovení § 115 ObchZ celý obchodní podíl.

Dále souhlasím s názorem, že *„z dikce ustanovení o počátku běhu lhůty pro splacení vkladů vyplývá, že změnou v osobě společníka se nemění lhůta pro splacení vkladu, že tedy i nový společník je povinen splatit dosud nesplacený peněžitý vklad do tří měsíců od spojení obchodních podílů, nikoli od okamžiku, kdy on sám obchodní podíl nabyl“*¹²⁸.

Ustanovení § 119 ObchZ taktéž stanoví sankci za nedodržení uvedených povinností společníka, v jehož rukou se obchodní podíly spojily. V tomto případě může soud i bez návrhu společnost zrušit a nařídit její likvidaci. Zrušení společnosti soudem je upraveno v ustanovení § 68 ObchZ, přičemž v odst. 7 tohoto ustanovení by soud měl společníkovi před vydáním rozhodnutí o zrušení společnosti poskytnout dodatečnou lhůtu ke splnění této

¹²⁵ Podobný názor lze také nalézt v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 386.

¹²⁶ Srov. ustanovení § 58 odst. 1 ObchZ.

¹²⁷ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1066.

¹²⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 386.

povinnosti¹²⁹. Věcně a místně příslušným pro toto řízení je v prvním stupni dle ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) o.s.ř. krajský soud, v jehož obvodu má obchodní společnost sídlo.

Kromě povinnosti zakotvené v předmětném ustanovení § 119 ObchZ má spojení obchodních podílů v rukou jednoho společníka také následující důsledky:

- obchodní podíl se stává neomezeně převoditelným (viz ustanovení § 115 odst. 2 ObchZ),
- společenská smlouva nemůže vyloučit dědění obchodního podílu (viz ustanovení § 116 odst. 2 ObchZ),
- účast společníka ve společnosti nemůže být zrušena soudem (viz ustanovení § 116 odst. 2, § 148 odst. 3 ObchZ),
- působnost valné hromady vykonává jediný společník (viz ustanovení § 132 odst. 1 a 2 ObchZ),
- „*smlouvy uzavřené mezi společností a jediným společníkem této společnosti, pokud tento společník jedná rovněž jménem společnosti, musejí mít formu notářského zápisu nebo písemnou formu a listina musí být podepsána před orgánem pověřeným legalizací*“ (viz ustanovení § 132 odst. 3 ObchZ),
- prohlášením úpadku na majetek společníka nedochází ke zrušení jeho účasti v obchodní společnosti (viz ustanovení § 148 odst. 3 ObchZ v návaznosti na ustanovení § 148 odst. 2 ObchZ).

Při spojení obchodních podílů dochází ke změně společenské smlouvy na zakladatelskou listinu (srov. ustanovení § 57 odst. 3 ObchZ). Jednatel společnosti s ručením omezeným má povinnost vyhotovit úplné znění zakladatelské listiny a uložit ji do sbírky listin u rejstříkového soudu (viz ustanovení § 141 odst. 4 ObchZ).

3. ZÁSTAVNÍ PRÁVO

Zástavní právo, jakožto významná část občanského práva upravená v části druhé, hlavně třetí občanského zákoníku, je zajišťovacím prostředkem sloužícím k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v takovém případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy (viz ustanovení § 152 OZ). Zástavní právo tedy plní funkci jak zajišťovací, tak i uhrazovací. Dá se říci, že zajišťovací funkce slouží k poskytnutí vyšší jistoty věřiteli, že jeho pohledávka bude uhrazena. Co se týče

¹²⁹Ust. § 68 odst. 7 ObchZ: „*V případech, kdy tento zákon umožňuje zrušení společnosti rozhodnutím soudu, stanoví soud před rozhodnutím o zrušení společnosti lhůtu k odstranění důvodu, pro který bylo zrušení navrženo, jestliže je jeho odstranění možné.*“

dlužníka, pro něj je zástavní právo jakýmsi mementem, že svůj závazek vůči věřiteli nemá spouštět ze zřetele.¹³⁰ Uhrazovací funkce již slouží pro případ prodlení dlužníka s úhradou a spočívá v možném uspokojení věřitele ze zastavené věci. Zástavní právo má také akcesorickou¹³¹ a subsidiární¹³² povahu a je řazeno mezi tzv. věcná práva, konkrétně do kategorie věcných práv k věci cizí¹³³. Kromě uvedených zásad se u zástavního práva uplatňuje také zásada individualizace zástavy a zásada nedělitelnosti, jež stanoví, že zástavou se zajišťuje celá pohledávka.¹³⁴

Pro uvedená zástavní práva je příznačný princip publicity úzce související s absolutní povahou těchto práv působících proti všem.¹³⁵ Publicita zástavních práv se projevuje jejich zápisem ve veřejně přístupných rejstřících, například v rejstříku zástav vedeném Notářskou komorou v ČR u movitých věcí, katastru nemovitostí u věcí nemovitých či obchodním rejstříku u obchodního podílu. Princip publicity je velmi důležitý zejména vzhledem ke skutečnosti, že „zástavní právo působí vůči každému pozdějšímu vlastníku zastavené věci, souboru věcí, bytu nebo nebytovému prostoru ve vlastnictví, či oprávněnému ze zastaveného jiného majetkového práva nebo předmětu průmyslového vlastnictví a také pozdějšímu majiteli zastaveného obchodního podílu nebo cenného papíru, nestanoví-li zákon jinak“ (viz ustanovení § 164 OZ). Z uvedeného vyplývá, že nabyvatel musí být z důvodu jeho ochrany informován o existenci zástavního práva, což umožňuje právě povinná publicita zástavního práva ve veřejně přístupných rejstřících.

Zástavou, tedy věcí či právem zatíženým zástavním právem, může být „věc movitá nebo nemovitá, podnik nebo jiná věc hromadná, soubor věcí, pohledávka nebo jiné majetkové právo, pokud to jeho povaha připouští, byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona, obchodní podíl, cenný papír nebo předmět průmyslového vlastnictví“ (viz

¹³⁰Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. I. Komentář. II. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1070.

¹³¹Může existovat pouze tehdy, pokud zajišťuje jinou platnou pohledávku. Srov. ustanovení § 524 odst. 2 OZ, dle kterého při postoupení pohledávky s ní přechází také příslušenství a veškerá práva s ní spojená, tedy i právo zástavní.

¹³²K plnění prostřednictvím zástavního práva může dojít jen tehdy, pokud není možné uspokojení z hlavního závazkového vztahu.

¹³³Hendrych, D. a kol. Právní slovník, Praha 2009: Věcná práva k věci cizí jsou skupinou subjektivních věcných práv, která umožňují užívání cizích věcí stanoveným způsobem. Jejich charakteristickým znakem je „věcněprávní“ povaha vyjadřující spojení jejich obsahu (práv a povinností) s určitým subjektivním právem k věci (tradičně s vlastnickým právem). Jsou souborem několika právních institutů, které plní samostatné funkce: věcná břemena, umožňující využívání užité hodnoty věci patřící vlastnický jinému subjektu, zástavní právo, podzástavní právo a zadržovací právo slouží především jako zajišťovací prostředky.

¹³⁴Eliáš, K. a kolektiv autorů. Občanský zákoník. 1. svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. s. 720.

¹³⁵Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. I. Komentář. II. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1077.

ustanovení § 153 odst. 1 OZ). „Zástavní právo se vztahuje i na příslušenství, přírůstky a neoddělené plody zástavy“ (viz ustanovení § 153 odst. 2 OZ).

Jak již bylo řečeno, akcesorická povaha zástavního práva způsobuje vázanost zástavního práva na pohledávku, kterou zajišťuje. Předpokladem zajištění zástavním právem je platnost zajišťované pohledávky, její určitost, zejména co do subjektů a právního důvodu závazkového vztahu.¹³⁶ Ustanovení § 155 OZ stanoví, jaké pohledávky mohou být zajištěny zástavním právem. Jedná se o pohledávky peněžité i nepeněžité, přičemž pohledávky nepeněžité jsou zajištěny do výše jejich obvyklé ceny v době vzniku zástavního práva.

Zde vzniká otázka, zda mohou být zajištěny nepeněžité pohledávky, jejichž výše nemůže být oceněna peněžitou částkou. Domnívám se, že nikoli, neboť by nebylo možno stanovit hodnotu zajištění, jak vyžaduje ustanovení § 155 odst. 2 OZ.

Smluvním zástavním právem lze zajistit i pohledávku promlčenou, na jejíž existenci se uplynutím promlčecí doby nic nezměnilo.¹³⁷ Z uvedeného dle mého názoru vyplývá, že pakliže by byla uplatněna námitka promlčení, pak by logicky ani nevzniklo zástavní právo. Tomuto nasvědčuje také ustanovení § 100 odst. 2 OZ, které stanoví, že zástavní práva se nepromlčují dříve jak zajištěná pohledávka (více k problematice promlčení viz kapitola 5.8.). Zástavní právo se vztahuje i na příslušenství¹³⁸ těchto pohledávek.

Zástavním právem může být však zajištěna i pohledávka, která má v budoucnu teprve vzniknout či pohledávka, jejíž vznik je vázaný na splnění podmínky (srov. ustanovení § 155 odst. 3 OZ). Dá se říci, že uvedené může odporovat akcesoritě zástavního práva. Vzniká zde tedy otázka, zda zástavní právo může vůbec vzniknout, pokud pohledávka, kterou zajišťuje, dosud nevznikla. Účelem tohoto ustanovení však bylo zřejmě upravit možnost zajištění pohledávek z účelového úvěru či pohledávek vzniklých z odpovědnosti za škodu. Občanský zákoník také umožňuje, aby zástavním právem mohly být do sjednané výše zajištěny i pohledávky určitého druhu, které zástavnímu věřiteli vůči dlužníkovi budou vznikat v určité době, například již zmíněné pohledávky z úvěrových smluv.

Lze shrnout, že zástavním právem mohou být zajištěny pohledávky peněžité i nepeněžité, přičemž pohledávky nepeněžité jsou zajištěny do výše jejich obvyklé ceny v době vzniku zástavního práva. Dále mohou být zajištěny pohledávky promlčené za předpokladu neuplatnění námitky promlčení, pohledávky, které mají v budoucnu teprve vzniknout,

¹³⁶Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. I. Komentář. II. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1094.

¹³⁷Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. I. Komentář. II. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1094.

¹³⁸ Příslušenstvím pohledávky jsou dle § 121 odst. 3 OZ úroky, úroky z prodlení, poplatky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

pohledávky, jejichž vznik je vázaný na splnění podmínky, a pohledávky určitého druhu, které zástavnímu věřiteli vůči dlužníkovi budou vznikat v určité době.

Občanský zákoník obsahuje dispozitivní ustanovení § 155 odst. 5, které stanoví, že zástavní právo se vztahuje i na nároky zástavního věřitele z odstoupení od smlouvy, podle které vznikla zajištěná pohledávka, nebylo-li v zástavní smlouvě dohodnuto něco jiného. Uvedené ustanovení bylo do občanského zákoníku začleněno zákonem č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, za účelem odstranění pochybností, při nichž se nároku na vrácení přijatého plnění dlužníkem, když jeho zaviněním věřitel od smlouvy odstoupil, upíralo zajištění zástavním právem.¹³⁹

I obchodní zákoník se věnuje této problematice, a to konkrétně u smlouvy o úvěru upravené v části třetí, hlavě druhé, dílu pátém. Ustanovení § 505 – 507 ObchZ upravují možnost odstoupení od smlouvy o úvěru z důvodu, že za trvání této smlouvy zanikne nebo se zhorší zajištění závazku vrátit poskytnuté peněžní prostředky a dlužník v přiměřené lhůtě nedoplní zajištění na původní rozsah, dále z důvodu že, je dlužník v prodlení s vrácením více než dvou splátek nebo jedné splátky po dobu delší než tři měsíce, a také z důvodu, že dlužník použil poskytnuté peněžní prostředky k jinému než ve smlouvě určeném účelu, případně že je použití k smluvenému účelu nemožné. Kromě možnosti odstoupení mohou věřitelé také požadovat vrácení dlužné částky spolu s úroky. Ve všech těchto případech odstoupení věřitele od smlouvy nemá vliv na zajištění závazků z této smlouvy.¹⁴⁰ I v tomto případě se jedná o dispozitivní ustanovení, která mohou být dohodou stran vyloučena.¹⁴¹

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 15. 3. 2000, sp. zn. 31 Cdo 2851/99, dovodil, že v případě, že věřitel odstoupí od smlouvy o úvěru podle ustanovení § 506 ObchZ a je-li proto oprávněn požadovat, aby mu dlužník vrátil dlužnou částku s úroky, je zástavním právem, zřízeným k zajištění závazků ze smlouvy o úvěru, zajištěn též závazek dlužníka vrátit věřiteli požadovanou dlužnou částku s úroky. Z uvedeného vyplývá, že zástavním právem je v tomto případě zajištěna nejen pohledávka věřitele vůči dlužníku, ale také v případě zániku smlouvy následná povinnost vrátit dlužnou částku spolu s úroky, která je, jak uvedl Nejvyšší soud ČR, závazkem „původním“, který se odstoupením od smlouvy „modifikoval“ ve své splatnosti. Uvedený postup je logický, neboť zástavní právo je právním institutem, který je

¹³⁹Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. I. Komentář. II. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1097.

¹⁴⁰K uvedenému srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2606/2000.

¹⁴¹Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1054.

určen na ochranu práv věřitele, jeho využitím by se tedy věřitel neměl ocitnout v horším právním postavení, než v jakém byl před odstoupením od smlouvy.

3.1. Subjekty zástavního práva

Zástavní právo zná tři druhy subjektů. Tím prvním je zástavní věřitel - osoba, jejíž pohledávka je zástavním právem zajišťována. Dalším subjektem je zástavní dlužník, tedy povinný z pohledávky, který ji zajišťuje. Zástavní dlužník nemusí být totožný s osobou zástavce, která poskytuje zástavu k zajištění nesplněného závazku z hlavního obligačního vztahu.

V právní terminologii k odlišení osoby zástavce a zástavního dlužníka bývá zástavce někdy označován jako zástavní dlužník, a to na rozdíl od osobního dlužníka, který nese odpovědnost za splnění zajištěného dluhu.¹⁴² Jak jsem již uvedla výše, občanský zákoník v ustanovení § 164 umožňuje přechod zástavního práva s vlastnictvím zástavy. Z uvedeného vyplývá, že zástavcem může být i tento nabyvatel. Pro tento případ ustanovení § 164 odst. 2 OZ stanoví, že zástavce (například nabyvatel zastavené věci) má postavení zástavního dlužníka. Obecně platí, že se o osobě nového zástavce nemusí zástavní věřitel dozvědět, pokud nedojde také k převzetí dluhu převodce, ke kterému je naopak souhlas věřitele zapotřebí (srov. ustanovení § 531 odst. 1 ObchZ).

Někteří autoři uvádějí, že existují čtyři subjekty zástavního práva – zástavní věřitel, zástavní dlužník, zástavce a obligační dlužník¹⁴³. Důvodem je skutečnost, že může dojít k situaci, kdy je zástavní věřitel věřitelem obligačního dlužníka, za něhož poskytne zástavu zástavní dlužník, přičemž majitelem zástavy je však čtvrtý subjekt, tedy zástavce.

V této souvislosti je také nutné zmínit, že cizí movitou věc lze dát do zástavy bez souhlasu vlastníka nebo osoby, která má k věci jiné věcné právo neslučitelné se zástavním právem, jen je-li movitá věc odevzdána zástavnímu věřiteli a ten ji přijme v dobré víře, že zástavce je oprávněn věc zastavit. Cizí nemovitá věc, věc hromadná, soubor věcí a byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona mohou být dány do zástavy jen se souhlasem vlastníka a osoby, která k nim má jiné věcné právo neslučitelné se zástavním

¹⁴²Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. I. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 649.

¹⁴³Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2005. s. 136., nebo Brejšková, L., Maglia, M. K vybraným otázkám zástavního práva po novele. Právní rozhledy č. 2, 2003. s. 81.

právem. Totéž platí, jde-li o cizí pohledávku, jiné majetkové právo, obchodní podíl, cenný papír a předmět průmyslového vlastnictví (srov. ustanovení § 161 OZ).

Dalším subjektem zástavního práva může být i oprávněný držitel podle ustanovení § 130 OZ¹⁴⁴. Při srovnání pozice zástavce a oprávněného držitele lze dojít k závěru, že práva oprávněného držitele jsou širší než oprávnění zástavce. Oprávněný držitel sice nemůže převést vlastnické právo na třetí osobu, avšak jinak je mu dovoleno s věcí nakládat. Oprávněný držitel by tedy mohl bez souhlasu vlastníka zastavit majetkové hodnoty i podle § 161 odst. 2 OZ a v daném vztahu by vystupoval jako zástavní dlužník (vlastník zástavy) a nikoli jako zástavce.¹⁴⁵ Problematika týkající se zastavení cizího obchodního podílu bude detailněji rozebrána níže.

¹⁴⁴ Je-li držitel se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře o tom, že mu věc nebo právo patří, je držitelem oprávněným. V pochybnostech se má za to, že držba je oprávněná.

¹⁴⁵ Brejšková, L., Maglia, M. K vybraným otázkám zástavního práva po novele. Právní rozhledy č. 2, 2003. s. 81.

4. ZASTAVENÍ OBCHODNÍHO PODÍLU

Zastavení obchodního podílu umožňoval zákon o společnostech s ručením omezeným v ustanovení § 76, které stanovilo, že „*oprávnění k převodu obsahuje v sobě oprávnění ke smluvnímu zastavení. K tomuto netřeba notářského aktu.*“ Jak již bylo uvedeno výše, tento zákon byl bez náhrady zrušen ke dni 1. 1. 1951 zákonem č. 141/1950 ř. z., občanský zákoník. Vzhledem k politickému vývoji po roce 1945 tak společnosti s ručením omezeným zmizely z právního řádu České republiky.

Návrat společnosti s ručením omezeným do českého právního řádu přinesl hospodářský zákoník, který však zastavení obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným neupravoval.

Institut zastavení obchodního podílu v současnosti upravuje ustanovení § 117a ObchZ, které bylo do obchodního zákoníku včleněn zákonem č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, účinným od 1. 1. 2001.

Nutno ovšem podotknout, že do přijetí této novely se teorie i praxe shodovaly na tom, že zastavení obchodního podílu není možné, že by však bylo vhodné zastavení obchodního podílu umožnit¹⁴⁶. Bylo však možno nalézt také názor, že zastavení obchodního podílu možné je¹⁴⁷, a to s ohledem na jeho povahu, přičemž k jeho vzniku by se užila ustanovení občanského zákoníku upravující zastavení pohledávky.

Důvodová zpráva ke sněmovnímu tisku, který byl ve Sbírce zákonů zveřejněn právě pod č. 370/2000 Sb., zdůvodňuje začlenění zástavního práva k obchodnímu podílu následovně. Zákonodárci se dle jejich slov přidrželi obecného řešení zástavního práva známého i ze zahraničních úprav v tom směru, že zachovali oprávnění společníka vykonávat i nadále svá práva ve společnosti s ručením omezeným, neumožnili propadnutí zástavy, avšak povolili převod podílu na úhradu dluhu za zákonem stanovených podmínek. Zájmy dlužníka má ochránit požadavek znaleckého ocenění a povinnost věřitele vyplatit část hodnoty

¹⁴⁶ Například Eliáš K.: K otázce zastavení obchodního podílu, Právo a podnikání č. 2/1994, Pokorná J.: Několik poznámek k zástavnímu právu k obchodnímu podílu, Právo a podnikání č. 2/1994

¹⁴⁷ Švestka, J., Kopáč, L. Obchodní podíl - bezpodílové spoluvlastnictví manželů a zástavní právo. Právní rozhledy č. 9, 1996. s. 393.

přesahující pohledávku s příslušenstvím. Zájmy společnosti mají být chráněny požadavkem jejího předběžného souhlasu tam, kde je omezena převoditelnost podílu, zatímco zájmy třetích osob má chránit povinná publicita, zejména prostřednictvím obchodního rejstříku a konstitutivní povahou zápisu zástavního práva do zmíněného rejstříku.

Ustanovení § 117a odst. 8 ObchZ určuje, že není-li stanoveno jinak, použijí se pro zástavní právo k obchodnímu podílu obecná ustanovení občanského a obchodního zákoníku o zástavním právu k movitým věcem. Podobné ustanovení můžeme také najít v občanském zákoníku, a to v ustanovení § 154, které stanoví, že ustanovení občanského zákoníku se použijí mimo jiné i na zástavní právo k obchodnímu podílu, pokud zvláštní zákon, které toto zástavní právo upravuje, v tomto případě tedy obchodní zákoník, nestanoví něco jiného.

Odchytky stanovené v obchodním zákoníku od obecné úpravy zástavního práva v občanském zákoníku se týkají formy zástavní smlouvy, vzniku zástavního práva, způsobu náhradního uspokojení věřitele ze zástavy, práv věřitele k zástavě a zániku zástavního práva.¹⁴⁸ Rovněž také není přípustné dát obchodní podíl do podzástavy, neboť podzástavní právo může vzniknout jen tehdy, je-li zástavou věc v právním smyslu¹⁴⁹ (srov. ustanovení § 173 odst. 1 OZ a k povaze obchodního podílu kapitolu 1.). Se zřetelem na toto ustanovení je nutné celý výklad k zastavení obchodního podílu brát komplexně s ohledem jak na obchodní, tak i na občanský zákoník. Nutno také podotknout, že zajištění závazků upravené obchodním zákoníkem neobsahuje v aktuálním znění úpravu zástavního práva¹⁵⁰. Z uvedeného vyplývá, že úprava zastavení obchodního podílu se řídí primárně ustanovením § 117a ObchZ a poté ustanoveními občanského práva o zástavním právu, pokud nekolidují právě s ustanovením § 117a ObchZ. Jedná se především o ustanovení občanského zákoníku § 153 odst. 3, § 154, § 155, § 156 odst. 2, § 162 odst. 1, 3 (vykonává-li zástavní věřitel práva společníka), § 163, § 164, § 165a odst. 2, § 166, § 169, § 170, § 172.

4.1. Zastavení cizího obchodního podílu

Jak již bylo výše řečeno, z ustanovení § 161 OZ vyplývá, že do zástavy může být dán cizí obchodní podíl, a to jen se souhlasem vlastníka a osoby, která k nim má jiné věcné právo neslučitelné se zástavním právem.

¹⁴⁸ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1019.

¹⁴⁹ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2005. s. 143.

¹⁵⁰ Obchodní zákoník ve znění účinném do 31. 12. 2000 zástavní právo upravoval v ustanoveních § 297-299.

Co se týče osoby, která má k obchodnímu podílu jiné věcné právo neslučitelné se zástavním právem, nelze za daného právního stavu dát přesvědčivou odpověď na otázku, o jaké jiné věcné právo by v uvedené souvislosti mohlo jít.¹⁵¹ Dle Bičovský, J., Holub, M. Občanský zákoník, poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou (včetně věcného rejstříku), 5. doplněné vydání. Praha: Linde Praha a.s. s. 204. je tímto právem například věcné břemeno užívání. Zákon nestanoví formu souhlasu vlastníka nebo uvedené osoby. Uvedený souhlas by mohl být součástí zástavní smlouvy, přičemž vzhledem k požadavku písemné formy a úředně ověřených podpisů na zástavní smlouvě, lze i analogií dovodit stejné požadavky na souhlas. Domnívám se, že uvedený souhlas by byl vyžadován také rejstříkovým soudem při zápisu zástavního práva do obchodního rejstříku (viz kapitola 4.5.). Z důvodu právní jistoty lze tedy doporučit písemnou formu souhlasu nejlépe s úředně ověřenými podpisy.

4.2. Zastavení vlastního obchodního podílu obchodní společností

V některých ustanoveních obchodního zákoníku upravujících společnost s ručením omezeným můžeme také nalézt odkazy na úpravu akciové společnosti, která se má v daných případech užít. Uvedené můžeme v souvislosti se zastavením nalézt v ustanovení § 120b ObchZ. V kapitole 2.3.4 uvolněný obchodní podíl byla vysvětlena situace, kdy může dojít k nabytí vlastního obchodního podílu obchodní společností, konkrétně společností s ručením omezeným. Pokud k této situaci dojde a společnost s ručením omezeným vlastní svůj obchodní podíl, může dojít také k jeho zastavení, avšak dle zmiňovaného ustanovení § 120b ObchZ pouze za podmínek stanovených v ustanovení § 120a (upravující tzv. finanční asistenci¹⁵²), § 161a odst. 1 a 4, § 161b a 161d ObchZ. Jmenovitě tedy musí být splněny následující podmínky:

1. o zastavení obchodního podílu se usnesla valná hromada, přičemž usnesení valné hromady musí obsahovat:
 - a) identifikaci obchodního podílu, který má být vzat do zástavy;

¹⁵¹Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. I. Komentář. II. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 995.

¹⁵² Ustanovení upravuje možnost společnosti poskytnout zálohu, půjčku, úvěr nebo jiné peněžité plnění anebo poskytnout zajištění pro účely získání podílů v ní, neurčí-li společenská smlouva další podmínky, jestliže je finanční asistence poskytnuta za podmínek obvyklých v obchodním styku, poskytnutí finanční asistence nepřivodí společnosti bezprostředně úpadek; § 123 odst. 2 se použije obdobně, společnost nevykazuje neuhrazené ztráty, jednatel vypracuje písemnou zprávu.

- b) v případě, že jich má být více, maximální počet obchodních podílů, které lze vzít do zástavy;
- c) dobu platnosti usnesení nepřesahující 18 měsíců;
2. výše vkladů zastavovaných obchodních podílů nepřevyšší 10% základního kapitálu společnosti¹⁵³;
 3. společnost má zdroje k vytvoření zvláštního rezervního fondu¹⁵⁴, přičemž po vytvoření základního kapitálu musí být splněny podmínky nepřevýšení součtu základního kapitálu a částek uvedených v § 178 odst. 2 písm. a) ObchZ¹⁵⁵, b) vlastní kapitál;¹⁵⁶
 4. společnost může zastavit vlastní obchodní podíl i bez splnění podmínek shora uvedených pod body 1-3, nabývá-li jej za účelem provedení rozhodnutí valné hromady o snížení základního kapitálu, nebo jako právní nástupce vstupující do všech práv osoby, která byla jejich vlastníkem, nebo z důvodu plnění povinnosti uložené jí zákonem nebo na základě soudního rozhodnutí k ochraně menšinových společníků, zvláště při fúzi nebo rozdělení, změně právní formy, nebo v soudní dražbě při výkonu rozhodnutí na vymožení pohledávky společnosti proti vlastníku splacených obchodních podílů (více viz ustanovení § 161b ObchZ).

S názorem, že ustanovení § 120 odst. 2 ObchZ dovoluje společnosti s ručením omezeným vzít do zástavy vlastní obchodní podíl za podmínek stanovených v § 161e ObchZ, se ztotožňuje také J. Dědič.¹⁵⁷

Zastavení vlastního obchodního podílu má za následek nemožnost vykonávat hlasovací práva s ním spojená. Rozhodne-li v takovém případě valná hromada o rozdělení zisku mezi společníky, společnosti nevznikne právo na výplatu zisku a valná hromada současně určí, zda zisk, připadající na zastavený obchodní podíl, bude poměrně rozdělen mezi ostatní obchodní podíly, nebo zda zůstane na účtu nerozděleného zisku minulých let (srov. ustanovení § 161d ObchZ).

Závěrem této kapitoly je ovšem nutno podotknout, že otázka zřízení zástavního práva společnosti k vlastnímu obchodnímu podílu je spíše hypotetická, a to zejména ve vazbě na

¹⁵³ Za splnění této odpovědnosti odpovídá statutární orgán (viz ustanovení § 161a odst. 4 ObchZ).

¹⁵⁴ Vykáže-li společnost vlastní obchodní podíl v rozvaze v aktivech, musí vytvořit zvláštní rezervní fond ve stejné výši. Tento zvláštní rezervní fond zruší nebo sníží, pokud vlastní obchodní podíl zcela nebo zčásti zcizí nebo použije na snížení základního kapitálu. Jiným způsobem tento rezervní fond využít nelze. Na vytvoření nebo doplnění tohoto rezervního fondu může společnost použít nerozdělený zisk nebo jiné fondy, které může společnost použít podle svého uvážení (srov. ustanovení § 161 písm. d ObchZ).

¹⁵⁵ Upsané jmenovité hodnoty akcií, pokud byly upsány akcie společnosti na zvýšení základního kapitálu a zvýšený základní kapitál nebyl ke dni sestavení řádné nebo mimořádné účetní závěrky zapsán v obchodním rejstříku.

¹⁵⁶ Za splnění této odpovědnosti zodpovídá statutární orgán (viz ustanovení § 161a odst. 4 ObchZ).

¹⁵⁷ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1054.

ustanovení § 117a odst. 7 ObchZ, podle něhož platí, že nepodaří-li se zastavený obchodní podíl prodat, je zástavní věřitel oprávněn vykonávat práva s ním spojená, což u společnosti s ručením omezeným nepřichází v úvahu, neboť jí v tom brání právě ustanovení § 120 ObchZ.¹⁵⁸

4.3. Vespolečné zástavní právo

Občanský zákoník v ustanovení § 153 odst. 3 OZ upravuje možnost tzv. vespolečného zástavního práva, na jehož základě může být jedna pohledávka zastavena několika obchodními podíly a je na věřiteli, který z nich si vybere k uspokojení (srov. ustanovení § 165a odst. 2 OZ).

4.4. Vznik zástavního práva

Zástavní právo obecně vzniká dle ustanovení § 156 OZ na základě písemné smlouvy, rozhodnutí soudu o schválení dohody o vypořádání dědictví, na základě rozhodnutí soudu nebo správního úřadu nebo také ze zákona na základě zástavní smlouvy. Z uvedeného vyplývá, že lze rozlišovat dobrovolné zástavní právo a nucené zástavní právo.¹⁵⁹ Co se týče zastavení obchodního podílu, k jeho vzniku je dále zapotřebí zápis zastavení v obchodním rejstříku.

4.4.1. Zástavní smlouva

Prvním způsobem vzniku zástavního práva je písemná smlouva, kterou uzavírá zástavní věřitel se zástavcem, tedy osobou, jež je majitelem obchodního podílu (k problematice netotožnosti zástavce a zástavního dlužníka viz kapitola 3.1.). Ustanovení § 117a ObchZ stanoví, že smlouva musí mít písemnou formu a podpisy na ní musí být úředně ověřeny. Právě úředně ověřené podpisy jsou rozdílným prvkem u zastavení obchodního

¹⁵⁸ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2005. s. 137.

¹⁵⁹ Eliáš, K. a kolektiv autorů. Občanský zákoník. 1. svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. s.727.

podílu a zastavení dle občanského zákoníku. Jak již bylo uvedeno výše v kapitole 2.3.1.2.2., úředně ověřený podpis lze zajistit u notářů, obecních (městských/újezdských) a krajských úřadů, konzulárních úřadů a diplomatických misí České republiky, u velitele lodi. Co se týče ověření podpisu v cizině, i zde platí uznání podpisu v případě existence smlouvy o právní pomoci s Českou republikou se státem, ve kterém k podpisu dojde. V případě neexistence smlouvy o právní pomoci je nutné ověření podpisu s tzv. apostilační doložkou či superlegalizace. Bližší informace k uvedenému lze nalézt v kapitole 2.3.1.2.2.

Co se týče písemné formy smlouvy, zde odkazují na kapitolu 2.3.1.2.1. pojednávající o podmínkách, jež musí být naplněny, aby byl písemný právní úkon platný, a které lze užít i v případě požadavku písemné formy smlouvy o zřízení zástavního práva k obchodnímu podílu.

Smlouvou o zastavení obchodního podílu dochází k poskytnutí obchodního podílu do zástavy za účelem zajištění pohledávky. Z povahy smlouvy a také z ustanovení § 156 odst. 2 OZ vyplývají další náležitosti smlouvy o zastavení obchodního podílu. Jedná se o označení zástavy a pohledávky, kterou zajišťuje. Z uvedeného vyplývá, že v zástavní smlouvě musí být přesně specifikován obchodní podíl, který se zastavuje, a to nejlépe identifikací společníka, výší jeho obchodního podílu a společností s ručením omezeným, o jejíž obchodní podíl se jedná.¹⁶⁰ Co se týče specifikace pohledávky, měla by být dle mého názoru specifikována subjekty závazkového vztahu, jejím obsahem, právním důvodem jejího vzniku, výší pohledávky, její splatností a dalšími podrobnostmi. Vzhledem ke skutečnosti, že zástavním právem může být zajištěna i pohledávka, která má v budoucnu teprve vzniknout či pohledávka, jejíž vznik je vázaný na splnění podmínky, bude v tomto případě nutné například specifikovat dobu, v níž může zajištěná pohledávka vzniknout nebo podmínky vzniku pohledávky.

Z ustanovení § 170 odst. 1 písm. d) OZ¹⁶¹ vyplývá, že zástavní smlouva může obsahovat také omezení existence zástavního práva na dobu určitou. Například u zastavení vlastního obchodního podílu (viz kapitola 4.2.) bude omezení doby trvání zástavního práva obligatorní náležitostí zástavní smlouvy.

Zástavní smlouva nemůže dle ustanovení § 169 OZ pod sankcí neplatnosti obsahovat některá ujednání. Pokud se omezíme na zástavní smlouvu, jejímž předmětem je obchodní podíl, jedná se o následující:

- a) zástavní dlužník nebo zástavce nesmí zástavu vyplatit,

¹⁶⁰ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1053.

¹⁶¹ Zástavní právo zaniká uplynutím doby, na niž bylo zřízeno.

- b) zástavní věřitel může uplatnit uspokojení z prodeje zástavy jinak, než je stanoveno zákonem,
- c) zástavní věřitel se nesmí po splatnosti pohledávky domáhat jejího uspokojení prodejem zástavy,
- d) při prodlení s plněním zajištěné pohledávky zástava propadne zástavnímu věřiteli, nebo ujednání, že si zástavní věřitel může zástavu ponechat za určenou cenu, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

Uvedené ustanovení však tudíž také dává vodítko k tomu, jakou úpravu může zástavní smlouva obsahovat. Například dle uvedeného bodu a) má zástavní dlužník možnost zástavu vyplatit peněžní částkou odpovídající obvyklé ceně zástavy, což vede k zániku zástavního práva (viz ustanovení § 170 odst. 1 písm e) OZ, více viz kapitola 4.8.).

4.4.2. Rozhodnutí soudu o schválení dohody dědiců

Zástavní právo může také vzniknout na základě dohody o vypořádání dědictví podle ustanovení § 482 OZ. Vzhledem ke skutečnosti, že obchodní podíl může být dle ustanovení § 116 odst. 2 ObchZ předmětem dědictví, může dojít ke vzniku zástavního práva k obchodnímu podílu například tehdy, pokud obchodní podíl zdědí dva dědicové, kteří se však dohodnou, že obchodní podíl nabude pouze jeden z nich a druhému bude vyplacena dohodnutá částka. Zástavní právo tedy může být zřízeno právě pro tento závazek uhradit dohodnutou částku.

Co se náležitostí této dohody týče, platí zde obecná úprava náležitostí zástavní smlouvy, avšak vzhledem ke skutečnosti, že tuto dohodu schvaluje soud, není zapotřebí ji opatřit úředně ověřenými podpisy.¹⁶²

4.4.3. Rozhodnutí soudu nebo správního úřadu

Zástavní právo může vzniknout také rozhodnutím soudu nebo správním úřadem. Dle ustanovení § 160 odst. 1 OZ vzniká uvedené zástavní právo dnem nabytí právní moci tohoto rozhodnutí. I zde však platí, že ke vzniku zástavního práva k obchodnímu podílu je zapotřebí jeho zápis do obchodního rejstříku (srov. ustanovení § 117a odst. 3 ObchZ). Domnívám se, že

¹⁶² Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2005. s. 149.

zástavní právo zde vznikne ke dni právní moci rozhodnutí avšak s odkládací podmínkou spočívající v zápisu zástavního práva do obchodního rejstříku. V případě, že by zástavní právo nebylo do obchodního rejstříku zapsáno, pak by ke dni právní moci rozhodnutí nevzniklo.

Příkladem vzniku zástavního práva rozhodnutím správního úřadu je například rozhodnutí finančního úřadu o zřízení zástavního práva za účelem zajištění daňové pohledávky a jejího příslušenství dle ustanovení § 72 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků. Je důležité uvést, že správce daně se v tomto případě neuspokojí ze zástavy dle ustanovení §117a ObchZ, ale cestou soudního výkonu rozhodnutí nebo exekucí. Dnem právní moci usnesení soudu, kterým se výkon rozhodnutí nebo exekuce nařizuje, zaniká zástavní právo i účast společníka ve společnosti s ručením omezeným.¹⁶³

4.4.4. Vznik zástavního práva k obchodnímu podílu ze zákona

Příkladem vzniku zástavního práva k obchodnímu podílu ze zákona je například zákon o přeměnách, účinný od 1. července 2008, upravující v části první, hlavně osmé institut přechodu zástavního práva k obchodnímu podílu nebo k akcií při fúzi, rozdělení a změně právní formy. Zástavní věřitel nemá při vnitrostátní fúzi, rozdělení nebo změně právní formy postavení věřitele společnosti s ručením omezeným, a není tudíž oprávněn domáhat se poskytnutí dostatečné jistoty; neboť toto právo náleží pouze věřitelům, dále nemá žádné z práv, která náleží pouze společníkům, a proto je jeho ochrana koncipována cestou přechodu zástavního práva.¹⁶⁴

Z důvodové zprávy k zákonu o přeměnách vyplývá, že problematika přechodu zástavního práva k zastaveným obchodním podílům a akciím na obchodní podíly a akcie získané výměnou za podíly a akcie původní se věcně přebírá z dosavadního ustanovení § 69a odst. 4 ObchZ s tím, že se důsledně respektuje pravidlo o subsidiaritě právní úpravy zástavního práva podle zákona o cenných papírech a podle občanského zákoníku. Nově se však doplňuje výjimka ze zákazu dvojího zastavení cenného papíru v akciové společnosti podle ustanovení § 39 odst. 2 zákona o cenných papírech, a obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným podle ustanovení § 117a odst. 2 ObchZ, ze kterého vyplývá, že

¹⁶³ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2005. s. 139.

¹⁶⁴ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2005. s. 53.

obchodní podíl může být znovu zastaven, jakmile původní zástavní právo zaniklo. Existence této výjimky z obecného zákazu byla odůvodněna potřebami praxe, kdy nemohlo dojít k přechodu zástavního práva na již zastavený cenný papír nebo obchodní podíl, což zbytečně poškozovalo zástavní věřitele. Tato výjimka je zakotvena v ustanovení § 44 zákona o přeměnách, které přímo stanoví, že jestliže dochází k přechodu zástavního práva při fúzi, rozdělení nebo změně právní formy postupem podle tohoto zákona, nepoužijí se ustanovení zvláštního zákona o zákazu zastavení již zastaveného cenného papíru nebo obchodního podílu, kterými se zcela jasně míní právě, mimo jiné, ustanovení § 117a odst. 2 ObchZ.

V případě, že byly zastaveny obchodní podíly zúčastněné společnosti s ručením omezeným, přičemž toto zástavní právo trvalo ke dni zápisu fúze, rozdělení nebo změny právní formy do obchodního rejstříku, přechází zástavní právo na obchodní podíly, jež zástavní dlužník nabyt výměnou za zastavené obchodní podíly, nebo které nabude společník zanikající společnosti výměnou za zastavené obchodní podíly (srov. ustanovení § 40 zákona o přeměnách). Právní účinky přeměny¹⁶⁵ nastávají dnem zápisu přeměny do obchodního rejstříku (viz ustanovení § 59 zákona o přeměnách).

Náležitosti zápisu fúze do obchodního rejstříku stanoví ustanovení § 38 ObchZ a vyhláška č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku, stanoví povinné přílohy návrhu na zápis přeměny do obchodního rejstříku. Další náležitost lze nalézt v ustanovení § 42 zákona o přeměnách a to návrh na zápis zástavního práva k jednomu nebo více obchodním podílům do obchodního rejstříku, jestliže zástavní právo přešlo na jeden nebo více nově vydaných obchodních podílů.

V případě změny právní formy společnosti s ručením omezeným na veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost nebo družstvo, zástavní právo k obchodnímu podílu zaniká dnem zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku (srov. ustanovení § 43 zákona o přeměnách).

4.4.5. Další podmínky vzniku zástavního práva k obchodnímu podílu

¹⁶⁵Přeměnu lze uskutečnit fúzí, rozdělením, převodem jmění na společníka, nebo změnou právní formy (viz ustanovení § 2 zákona o přeměnách).

4.4.5.1. Souhlas valné hromady

Zastavení obchodního podílu může být podmíněno souhlasem valné hromady, pokud lze obchodní podíl převádět pouze se souhlasem valné hromady (srov. ustanovení § 117 a odst. 2 ObchZ a kapitolu 2.4.1.).

Vzhledem ke skutečnosti, že společenská smlouva může stanovit (s výjimkou jednočlenné obchodní společnosti), že převod mezi společníky i převod na třetí osobu není možný, pak v souvislosti s tímto ustanovením vzniká otázka, zda je při této úpravě možné zastavit obchodní podíl.

Souhlasím s Tomášem Dvořákem¹⁶⁶, že v případě, že společenská smlouva stanoví například nutnost souhlasu valné hromady s převodem obchodního podílu na třetí osobu a nikoli na společníka, pak je nutný také souhlas valné hromady se zastavením obchodního podílu.

Nesouhlasím však již s názorem, že pokud společenská smlouva vylučuje převod obchodního podílu, pak není možné ani jeho zastavení. Domnívám se, že uvedené není možno tímto způsobem uzavřít. Jak již bylo řečeno, z ustanovení § 153 odst. 1 OZ a § 117a ObchZ vyplývá, že zástavou může být obchodní podíl. Dle mého názoru je možné vyloučit zastavení obchodního podílu ve společenské smlouvě, a to výslovnou úpravou znějící například: „Zastavení obchodního podílu se vylučuje.“ Skutečností, že společenská smlouva nepřipouští převod obchodního, nelze vyvodit nemožnost zastavení obchodního podílu, neboť se shora uvedené ustanovení § 117a odst. 2 ObchZ týká výlučně souhlasu valné hromady. Dle mého názoru zde jednoznačně nelze užít analogii, protože pokud by měl zákonodárce úmysl vázat podmínky zastavení zcela na podmínky převodu obchodního podílu, mělo dle mého názoru zákonné ustanovení znít následovně: „Zastavení obchodního podílu je možné za stejných podmínek jako převod obchodního podílu, nestanoví-li společenská smlouva jinak.“ Je však zřejmé, že tato problematika může vyvolat interpretační potíže. Z uvedeného důvodu by tedy za účelem zpřesnění současné právní úpravy mělo dojít k novele předmětného ustanovení, neboť v případě, že by dle společenské smlouvy nebyl možný převod obchodního podílu ani za souhlasu valné hromady a zastavení by naopak bylo přípustné i bez souhlasu valné hromady, by došlo k zřejmému nepoměru podmínek pro tyto dva instituty obchodního práva.

Pokud by valná hromada souhlas k zastavení obchodního podílu neposkytla, potom zástavní právo k obchodnímu podílu nemůže vzniknout (srov. ustanovení § 117a odst. 2

¹⁶⁶ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2005. s. 140.

ObchZ). Valná hromada tedy uděluje souhlas nikoli k uzavření zástavní smlouvy, ale ke vzniku zástavního práva. I v tomto případě tedy může dojít k následnému schválení zřízení zástavního práva až po uzavření zástavní smlouvy stejně tak, jak je tomu i u převodu obchodního podílu. K podobě souhlasu valné hromady a dalším podrobnostem lze odkázat na kapitolu 2.4.1. zabývající se souhlasem valné hromady k převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Rozdíl mezi souhlasem valné hromady s převodem a zastavením obchodního podílu je však možné najít v jeho formě. Zatímco k rozhodnutí valné hromady o souhlasu s převodem obchodního podílu obchodní zákoník vyžaduje notářský zápis, pro zastavení obchodního podílu není požadován.¹⁶⁷

Lze shrnout, že pro zastavení obchodního podílu může být učiněn jak předběžný, tak i následný souhlas valné hromady, přičemž k souhlasu je zapotřebí prostá většina přítomných společníků (§ 127 odst. 3 ObchZ). Dále platí, že na této valné hromadě je oprávněn hlasovat také společník, jenž žádá o souhlas se zastavením jeho obchodního podílu, neboť ustanovení § 127 odst. 5 ObchZ¹⁶⁸ týkající se omezení hlasovacích práv společníka tuto situaci neupravuje.

4.4.5.2. Omezení zastavení obchodního podílu

Z ustanovení § 117a odst. 2 poslední věty ObchZ vyplývá, že obchodní podíl může být znovu zastaven, jakmile původní zástavní právo zaniklo. Toto ustanovení má zabránit kumulaci zástavních věřitelů na jednom obchodním podílu, která by způsobila problémy a zhoršila jejich případné uspokojení. Lze předpokládat, že v případě uzavření zástavní smlouvy v době, kdy původní zástavní právo nezaniklo, by byla zástavní smlouva absolutně neplatná z důvodu rozporu se zákonem dle § 39 OZ, ledaže by byla uzavřena s odkládací podmínkou zániku původního zástavního práva.¹⁶⁹ Jak již bylo uvedeno v kapitole 4.4.4., výjimka z tohoto ustanovení je upravena v ustanovení § 44 zákona o přeměnách.

¹⁶⁷Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 382.

¹⁶⁸Společník nemůže vykonávat hlasovací právo, jestliže valná hromada rozhoduje o jeho nepeněžitém vkladu, valná hromada rozhoduje o jeho vyloučení nebo o podání návrhu na jeho vyloučení, valná hromada rozhoduje o tom, zda mu nebo osobě, s níž jedná ve shodě, má být prominuto splnění povinností, anebo zda má být odvolán z funkce orgánu nebo člena orgánu společnosti pro porušení povinností při výkonu funkce, je v prodlení se splacením vkladu, a také v dalších případech stanovených zákonem.

¹⁶⁹Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1056.

4.5. Zápis v obchodním rejstříku

Zástavní právo jako takové vzniká okamžikem jeho zápisu do obchodního rejstříku vedeném krajským soudem místně příslušným dle sídla společnosti s ručením omezeným, o jejíž obchodní podíl se jedná (viz ustanovení § 117a odst. 3 ObchZ).

K podání návrhu na zápis je oprávněn zástavní věřitel či zástavce (srov. ustanovení § 117a odst. 3 ObchZ). Zde je vhodné s odkazem na kapitolu 3.1. subjekty zástavního práva uvést, že toto ustanovení nepočítá s podáním návrhu zástavním dlužníkem či obligačním dlužníkem. Dle mého názoru tyto osoby mohou podat návrh na zápis zástavního práva k obchodnímu podílu do obchodního rejstříku, a to s odkazem na užití analogie. Je však nesporné, že uvedené osoby budou moci podat návrh jakožto osoby, které doloží právní zájem a přiloží předepsané listiny, pokud tak neučinil zástavní věřitel či zástavce ve lhůtě patnácti dní ode dne, kdy jim vznikla povinnost návrh podat (srov. ustanovení § 31 odst. 2 ObchZ).

Návrh může být opět podán, jak již bylo uvedeno u postupu rejstříkového soudu při převodu obchodního podílu, pouze na příslušném formuláři (viz ustanovení § 32 odst. 1 ObchZ), jehož podobu spolu se seznamem povinných příloh uveřejní Ministerstvo spravedlnosti způsobem umožňujícím dálkový přístup. Ministerstvo jej uveřejňuje na svých internetových stránkách <http://www.justice.cz>. Návrh může být podán v listinné, ale i elektronické podobě. Návrh v elektronické podobě může podat pouze osoba podepsaná uznávaným elektronickým podpisem. Co se týče jazyku, návrh se podává v českém jazyce (srov. ustanovení § 33 odst. 5 ObchZ).

Návrh musí navrhovatel podepsat úředně ověřeným podpisem a doložit jej zástavní smlouvou a dokladem o souhlasu valné hromady, je-li potřebný (viz příloha 9 vyhlášky č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku). Dle mého názoru, bude v případě, že je zástavou cizí obchodní podíl, vyžadován také souhlas majitele obchodního podílu (více viz kapitola 4.1.). Co se týče podpisu návrhu, lze dále odkázat na kapitolu 4.11.

Co se týče účastníků tohoto řízení, je nutno aplikovat ustanovení § 200c OSŘ¹⁷⁰, na jehož základě lze dovodit, že „účastníkem řízení při výmazu zástavního práva je společnost s ručením omezeným, společník, který je zástavním dlužníkem (zástavcem) a zástavní věřitel, popř. bývalý zástavní dlužník“¹⁷¹.

¹⁷⁰ Účastníky řízení jsou osoba, která podala návrh, k němuž je oprávněna podle zvláštního právního předpisu, a podnikatel; ustanovení § 94 odst. 1 a 2 se nepoužijí.

¹⁷¹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1059.

K řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je obecný soud právnické osoby, jíž se zápis týká (srov. ustanovení § 200a odst. 1 OSŘ). Věcná příslušnost rejstříkového soudu je dána ustanovením § 9 odst. 3 písm. a) OSŘ, který určuje, že ve věcech obchodního rejstříku rozhoduje v obchodních věcech krajský soud. Domnívám se, že v řízení o zápis zástavního práva k obchodnímu podílu do obchodního rejstříku soud v případě, že návrh neodmítne, rozhodne usnesením. A to z důvodu, že souhlas valné hromady nemusí být ve formě notářského zápisu (srov. ustanovení § 200da odst. 4 OSŘ) a že se jedná o konstitutivní zápis (srov. ustanovení § 200da odst. 5 OSŘ). Zápis zástavního práva tedy bude proveden po dni právní moci usnesení (srov. ustanovení § 200da odst. 7 OSŘ). Výjimka však může vzniknout v tom případě, kdy zástavní právo vzniká rozhodnutím (viz kapitola 4.4.3.), neboť v tomto případě zástavní právo vzniklo dnem právní moci rozhodnutí, a tudíž soud o zápisu nerozhoduje, ale pouze jej provede¹⁷².

Co se týče obsahu zápisu do obchodního rejstříku, zde se ztotožňuji s názorem J. Dědiče, že se do obchodního rejstříku zapíše pouze skutečnost, že obchodní podíl je zastaven, nikoli například osoba zástavního věřitele nebo zajišťovaná pohledávka. Také Nejvyšší soud ČR se ve svém rozhodnutí ze dne 12.10.2006, sp. zn. 29 Odo 824/2006, vyjádřil k údajům, které se zapisují do obchodního rejstříku. Uvedl, že se jedná o „*taxativně vymezené údaje, mezi které nepatří údaj o tom, že zástavní věřitel je oprávněn nakládat s obchodním podílem*“.

Nutno dodat, že kdyby došlo k zápisu zástavního práva k obchodnímu podílu do obchodního rejstříku, aniž s jeho vznikem valná hromada vyslovila souhlas v případech, kdy lze obchodní podíl převádět jen se souhlasem valné hromady, zástavní právo nevznikne.¹⁷³

Zástavní smlouva či usnesení valné hromady k návrhu na povolení zápisu zástavního práva do obchodního rejstříku není potřebné, jestliže zástavní právo přechází na obchodní podíl ze zákona, například při fúzi.¹⁷⁴

Vzhledem ke skutečnosti, že k rejstříkovému soudu lze podat také návrh na zápis změny do obchodního rejstříku, vzniká otázka, kdo bude oprávněn tento návrh podat, neboť ustanovení § 117 odst. 3 ObchZ stanoví, že zástavní věřitel nebo zástavce mohou podat návrh na zápis či výmaz zástavního práva do obchodního rejstříku, nikoli však na změnu. Dle názoru prof. Dědiče¹⁷⁵ však „zápis změny údajů týkající se zástavního práva nepřichází

¹⁷² Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2008. s. 139.

¹⁷³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 410.

¹⁷⁴ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 382.

¹⁷⁵ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1057.

v úvahu vzhledem k tomu, že se do obchodního rejstříku zapisuje pouze existence zástavního práva“. S uvedeným názorem nelze než souhlasit.

Dle ustanovení § 38i odst. 1 písm. l) ObchZ sbírka listin obsahuje smlouvu o zastavení obchodního podílu. Smlouvu o zastavení obchodního podílu jsou jednatele společnosti s ručením omezeným povinni v souladu s ustanovením § 38k ObchZ předložit rejstříkovému soudu do sbírky listin bez zbytečného odkladu od vzniku rozhodné skutečnosti, tj. od nabytí účinnosti smlouvy o zastavení obchodního podílu.

4.6. Práva a povinnosti zástavního věřitele a dlužníka

Obsahem zástavního práva je právo věřitele uspokojit ze zástavy svou splatnou, avšak neuhrazenou pohledávku, a tomu odpovídající povinnost zástavce toto strpět bez ohledu na to, zda je sám obligačním dlužníkem či nikoliv.¹⁷⁶

Po dobu trvání zástavního práva vykonává společník i nadále práva spojená s účastí v obchodní společnosti. Mezi práva související s obchodním podílem patří právo na podíl na zisku (srov. ustanovení § 123 ObchZ), právo na vypořádací podíl (srov. ustanovení § 61 odst. 2, 3, § 113 odst. 6, § 150 ObchZ), právo na podíl na likvidačním zůstatku (srov. ustanovení § 61 odst. 4, § 153 ObchZ), právo na přednostní převzetí vkladů při zvýšení základního kapitálu (srov. ustanovení § 143 odst. 1 ObchZ), právo podílet se na řízení společnosti (srov. ustanovení § 122 odst. 1 ObchZ), právo na informace o záležitostech společnosti (srov. ustanovení § 122 odst. 2 ObchZ), právo vyjádřit souhlas s navrhovaným rozhodnutím valné hromady (srov. ustanovení § 127 odst. 7 ObchZ), právo nahlížet do dokladů společnosti a kontrolovat tam obsažené údaje (srov. ustanovení § 122 odst. 2 ObchZ), právo podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady (srov. ustanovení § 131 ObchZ), právo na přiměřené zadostiučinění za porušení základních práv společníka (srov. ustanovení § 131 odst. 4 ObchZ), právo žalovat jménem společnosti u soudu (srov. ustanovení § 131a ObchZ), právo žalovat na zrušení společnosti (srov. ustanovení § 152 odst. 2 ObchZ), právo žalovat, aby soud odvolal likvidátora a nahradil ho jinou osobou (srov. ustanovení § 71 odst. 4 ObchZ). Může se též jednat o práva a povinnosti, které nestanoví výslovně zákon, ale byly sjednány ve společenské smlouvě/zakladatelské listině.

Jinak tomu však je u plnění, na která vznikne nárok po splatnosti zajištěné pohledávky. Tato náleží do výše zajištěné pohledávky a jejího příslušenství zástavnímu

¹⁷⁶ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2008. s. 143.

věřiteli a započítávají se na zajištěnou pohledávku.¹⁷⁷ Dle mého názoru se bude jednat především o podíly na zisku. Právo na podíl na zisku upravuje ustanovení § 123 odst. 1 ObchZ následovně: „*Společníci se podílejí na zisku určeném valnou hromadou k rozdělení mezi společníky v poměru svých obchodních podílů, nestanoví-li společenská smlouva jinak.*“ Pokud by tímto způsobem započtení došlo k uspokojení pohledávky, zástavní právo by zaniklo. Jak již však bylo řečeno, pokud by právo na podíl na zisk vzniklo před splatností pohledávky, náležel by zisk zástavnímu dlužníku/zástavci. Co se týče možnosti zastavení tohoto podílu na zisku, bylo by jej možno zastavit jako pohledávku, pokud o něm bylo rozhodnuto valnou hromadou, avšak opět do splatnosti zajištěné pohledávky.¹⁷⁸ Může se však jednat také o pohledávku z vypořádacího podílu, z podílu na likvidačním zůstatku či ze snížení základního kapitálu.

Úpravu práv a povinností obou stran zástavního vztahu lze najít v občanském zákoníku v ustanovení § 162 an. Například ustanovení § 163 OZ se zabývá povinností majitele zastaveného obchodního podílu zdržet se všeho, čím se zástava zhoršuje na újmu zástavního věřitele. V případě, že zastavený obchodní podíl ztratí na ceně tak, že se stane nedostatečným k zajištění pohledávky, zástavní věřitel může žádat, aby zajištění bylo bez zbytečného odkladu doplněno. Nebude-li tak učiněno, část pohledávky, která není zajištěna, se stane splatnou.

4.7. Realizace zástavního práva

„*Pokud zástavní dlužník pohledávku včas a řádně¹⁷⁹ nesplní, je zástavní věřitel oprávněn svým jménem obchodní podíl zástavce i bez souhlasu valné hromady na náklady dlužníka prodat v obchodní veřejné soutěži nebo, umožňuje-li to zvláštní právní předpis¹⁸⁰, ve veřejné dražbě*“ (srov. ustanovení § 117a odst. 4 ObchZ). Vzhledem k již deklarované přednosti obchodního zákoníku před zákoníkem občanským má uvedené ustanovení § 117a odst. 4 ObchZ přednost před ustanovením § 165a OZ, dle kterého lze zástavu zpeněžit na

¹⁷⁷ Viz ustanovení § 117a odst. 6 ObchZ.

¹⁷⁸ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2008. s. 143.

¹⁷⁹ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 930: Pojem řádně zahrnuje požadavek na plnění řádně po stránce časové, místní a věcné. To znamená, že řádným plněním není například částečné plnění, plnění bez příslušenství závazku, pokud takové plnění nebylo smluvními stranami dohodnuto.

¹⁸⁰ Zákon č.26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů ve svém ustanovení § 36 odst. 4 uvádí, že předmětem nedobrovolné dražby může být vše, co může být zástavou podle občanského zákoníku.

návrh zástavního věřitele ve veřejné dražbě nebo soudním prodejem zástavy. Zpeněžení obchodního podílu soudním prodejem zástavy je tedy vyloučeno a obchodní podíl lze zpeněžit pouze ve veřejné dražbě či v obchodní veřejné soutěži. Zástavní věřitel prodává obchodní podíl vlastním jménem na účet zástavce¹⁸¹ a je jeho volbou, který druh prodeje upřednostní.

Pokud by věřitel zvolil prodej zastaveného obchodního podílu ve veřejné dražbě, bude se prodej řídit zákonem č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách (dále také jen „ZVD“). Vzhledem k tomu, že se z povahy věci jedná o nedobrovolnou dražbu, musí být pohledávka přiznána buď vykonatelným soudním rozhodnutím, vykonatelným rozhodčím nálezem nebo notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti¹⁸² (viz ustanovení § 36 ZVD).

U způsobu prodeje veřejnou dražbou je nutno vzít na zřetel ustanovení § 166 OZ, které upravuje možnost ochrany neoprávněného prodeje. Dle uvedeného ustanovení platí, že ten, kdo tvrdí, že prodej zástavy ve veřejné dražbě není přípustný, musí své právo uplatnit žalobou u soudu podanou proti zástavnímu věřiteli a dražebníkovvi do jednoho měsíce ode dne doručení oznámení o veřejné dražbě zákonem určeným osobám, nejpozději však sedm dnů přede dnem zahájení veřejné dražby. Dražba potom může být vykonána až po uplynutí této lhůty. V případě podání této žaloby ve stanovené lhůtě, může k dražbě dojít až po rozhodnutí o žalobě. Ten, kdo by však podal tuto žalobu bezdůvodně, je povinen nahradit zástavnímu věřiteli škodu, která mu vznikla oddálením prodeje zástavy za dobu od podání žaloby do dne rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci. Jestliže zástavní věřitel uplatnil právo na náhradu této škody v průběhu řízení o žalobě před soudem prvního stupně, může soud rozhodnout, že je žalobce povinen složit do úschovy zálohu až do výše možné náhrady škody.

Po úspěšném provedení dražby, v němž tedy došlo ke zpeněžení obchodního podílu, má zástavní věřitel, zástavní dlužník, zástavce, obligační dlužník, dražební věřitel a každý účastník dražby právo podat ve lhůtě 3 měsíců ode dne konání dražby návrh, aby soud prohlásil dražbu neplatnou ze zákonných taxativně uvedených důvodů (více viz ustanovení § 48 ZVD).

Druhým možným způsobem je prodej v obchodní veřejné soutěži dle ustanovení § 281 an. ObchZ, při níž se vyhlásí neurčitým osobám soutěž o nejvhodnější návrh na uzavření smlouvy o převodu obchodního podílu. K vyhlášení veřejné obchodní soutěže se vyžaduje, aby byly písemně obecným způsobem vymezeny její podmínky, které nemohou být měněny, ledaže si vyhlášovatel veřejné soutěže, v tomto případě zřejmě zástavní věřitel, tuto možnost

¹⁸¹Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 382.

¹⁸² Více viz ustanovení § 71a NotŘ.

v podmínkách vyhradí a bude o ní informovat stejným způsobem, jakým byla soutěž vyhlášena. Jedná se o následující podmínky: předmět požadovaného závazku (bude se jednat o smlouvu o převodu obchodního podílu), zásady ostatního obsahu zamýšlené smlouvy, způsob podávání návrhů, lhůta, do které lze návrhy podávat, a lhůta pro oznámení vybraného návrhu. V návrhu by dle mého názoru dobré také upravit možnost odvolání či změny návrhu, neboť v opačném případě obchodní zákoník v ustanovení § 285 stanoví, že předložené návrhy nelze odvolat po uplynutí lhůty stanovené v podmínkách soutěže pro předkládání návrhů a měnit je lze také pouze do uvedené lhůty s výjimkou opravy chyb vzniklých při vyhotovování návrhu a podmínky soutěže tuto opravu nevylučují.

Po uplynutí lhůty k podání návrhů vyhlášovatel vybere nejvhodnější návrh a oznámí jeho přijetí způsobem a ve lhůtě, jež stanoví podmínky soutěže (srov. ustanovení § 286 odst. 1 ObchZ). Zákon ponechává vyhlášovateli volnou ruku pro volbu způsobu výběru nejvhodnějšího návrhu. Ustanovení § 286 odst. 2 ObchZ stanoví, že není-li v podmínkách soutěže stanoven způsob výběru nejvhodnějšího návrhu, je vyhlášovatel oprávněn vybrat si návrh, který mu nejlépe vyhovuje. Domnívám se, že nejdůležitějšími hledisky bude při výběru především navrhnutá cena za obchodní podíl a důvěryhodnost navrhovatele. Městským soudem v Praze¹⁸³ bylo judikováno, že zástavní věřitel nemá dbát pouze svých zájmů, ale také zájmů zástavního dlužníka, a to především v souvislosti s navrhovanou cenou za obchodní podíl.

Navrhovatel však má právo odmítnout uzavření smlouvy o převodu obchodního podílu pouze tehdy, jestliže vyhlášovatel přijal návrh po lhůtě uvedené v podmínkách soutěže (srov. ustanovení § 287 odst. 1 ObchZ). Vyhlášovatel je oprávněn odmítnout všechny předložené návrhy, jestliže si toto právo vyhradil v podmínkách soutěže (srov. ustanovení § 287 odst. 2 ObchZ).

Důležité je, že k tomuto způsobu prodeje se již nevyžaduje souhlas valné hromady, a to i tehdy pokud by společenská smlouva vyžadovala k převodu obchodního podílu souhlas valné hromady. Důvodem je již udělený souhlas k zastavení obchodního podílu, s nímž souvisí možnost následného převodu obchodního podílu, který mohla valná hromada předpokládat.¹⁸⁴

¹⁸³ Rozsudek ze dne 29. 11. 1993, sp. zn. 33 Ca 193/93.

¹⁸⁴ Shodně také Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2008. s. 151.; Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 382.

Dle J. Dědiče¹⁸⁵ dojde k zániku zástavního práva započtením, neboť zástavní věřitel obchodní podíl prodá svým jménem na účet zástavního dlužníka. Započítá si zajištěnou pohledávku s příslušenstvím a účelně vynaložené náklady, které mu vznikly v souvislosti s prodejem. Pokud by částka, kterou získá prodejem, byla vyšší než souhrn těchto dvou položek, pak přebytek vrátí zástavnímu dlužníkovi.

Na rozdíl od prodeje v dražbě není k prodeji obchodního podílu v obchodní veřejné soutěži potřebný exekuční nebo vykonávací titul. To samozřejmě svědčí spíše zástavnímu věřiteli, kterému odpadá povinnost podat žalobu nebo případně přesvědčit dlužníka k podpisu notářského zápisu s přímou vykonatelností. Problémy však mohou vzniknout například tehdy, kdy zástavní dlužník bude tvrdit, že zástavní právo již zaniklo, a věřitel jej přesto prodá. V tomto případě se zástavní dlužník může bránit pouze žalobou na určení, že je majitelem obchodního podílu podle ustanovení § 80c OSŘ. Vzhledem k tomu, že obchodní podíl nelze nabýt od nevlastníka (více viz kapitola 2.10.), stala by se dle mého názoru uvedená smlouva neplatnou a nepřipadá zde ani v úvahu vydržení obchodního podílu, a to zejména vzhledem ke zřejmé absenci dobré víry.

V případě, že by výtěžek prodeje převýšil zajištěnou pohledávku po odečtení účelně vynaložených nákladů, je zástavní věřitel povinen vydat dlužníkovi bez zbytečného odkladu přebytek (§ 117a odst. 4 posl. věta ObchZ). Účelně vynaloženými náklady budou v případě zpeněžení dražbou odměna dražebníka a náklady účelně vynaložené dražebníkem na materiální a organizační zabezpečení přípravy a průběhu dražby, přiměřené náklady na zabezpečení informovanosti o dražbě, včetně informací v tisku, a náklady na uveřejnění dražební vyhlášky způsobem v místě obvyklým, jakož i náklady vynaložené dražebníkem na zvýšení jeho pojistného za pojištění odpovědnosti za škodu, pokud s ohledem na hodnotu dražené věci bylo nutno sjednat zvýšení pojistného dražebníka o více než 10 % původního pojistného (srov. ustanovení § 2 písm. m) ZVD). V případě prodeje v obchodní veřejné soutěži se bude jednat zejména o náklady spojené s uveřejněním oznámení o konání veřejné obchodní soutěže.

Ustanovení § 117a odst. 5 ObchZ stanoví, že zástavní právo k obchodnímu podílu při prodeji obchodního podílu jedním ze shora uvedených důvodů zaniká převodem obchodního podílu. K zániku tedy nedojde okamžikem udělení příklepu po uhrazení ceny (§ 53 ZVD) ani výběrem nejvhodnějšího návrhu, ale uzavřením smlouvy o převodu obchodního podílu (k této více viz kapitola 4.3.1.).

¹⁸⁵ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1060.

Ustanovení § 117a odst. 7 ObchZ upravuje postup pro případ, že se nepodaří zastavený obchodní podíl prodat jedním z výše uvedených způsobů. V tomto případě se ztotožňují s názorem Jana Dědiče¹⁸⁶, že nemusí dojít k pokusu o prodej oběma zmiňovaným způsoby.

Zástavní věřitel je potom oprávněn vykonávat práva spojená se zastaveným obchodním podílem od okamžiku neúspěšného pokusu o prodej, a to dle ustanovení § 162 OZ s péčí řádného hospodáře. Je povinen jej opatrovat, chránit před poškozením, ztrátou a zničením. Je zřejmé, že zástavní věřitel bude povinen informovat o výkonu práv společníka také příslušnou obchodní společnost a zástavního dlužníka.¹⁸⁷ V případě, že mu v souvislosti s výkonem těchto práv vzniknou náklady, má právo na jejich náhradu po zástavním dlužníkovi. Pokud by došlo ke škodě v souvislosti s vykonáváním práv s obchodním podílem spojených, pak je za ni zástavní věřitel odpovědný dle obecných ustanovení o náhradě škody. Z tohoto také vyplývá, že není povinen vykonávat povinnosti spojené s obchodním podílem, je to tedy pouze jeho právem nikoli povinností. Nutno dodat, že zástavní dlužník nepřestává být majitelem obchodního podílu a stále je povinen vykonávat povinnosti¹⁸⁸ spojené se zastaveným obchodním podílem.

Pokud by byla zástavním věřitelem společnost s ručením omezeným, pak dle ustanovení § 120 odst. 2 ObchZ není oprávněna vykonávat práva společníka, jak již bylo výše v kapitole 4.2. vysvětleno.

V souvislosti s tímto ustanovením vznikají otázky počátku a ukončení výkonu práv zástavním věřitelem. Počátek je zákonem stanoven okamžikem neúspěšného pokusu o prodej. Pokud prodej měl být realizován dražbou, pak tímto okamžikem bude ukončení dražby, v případě, že při dražbě nebylo učiněno ani nejnižší podání¹⁸⁹, nebo neuhrazením ceny dosažené vydražením¹⁹⁰. Pro případ výběru obchodní veřejné soutěže bude oním okamžikem zřejmě konec lhůty pro podání návrhů, pokud vyhlášovatel nebyl doručen ani

¹⁸⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1062.

¹⁸⁷ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2008. s. 155.

¹⁸⁸ Povinnost splatit vklad (§ 59, 111, 113 ObchZ), ručit za závazky společnosti (§ 56 odst. 5 a 6, § 106 ObchZ), povinnost připlatit do rezervního fondu (§ 67 odst. 2 ObchZ), příplatková povinnost nad výši vkladu (§ 121 ObchZ), povinnost poskytnout plnění na emisní ážio, pokud tak stanoví společenská smlouva, zakladatelská listina nebo usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu, a prohlášení o převzetí či zvýšení základního kapitálu (§ 109 odst. 3 ve vazbě na § 163a ObchZ), povinnost převzít část vkladu a obchodního podílu na základě rozhodnutí valné hromady (viz ustanovení § 113 odst. 6 ObchZ). Ve společenské smlouvě také může být zakotven zákaz konkurence i pro společníky (viz ustanovení § 136 odst. 3 ObchZ) či další povinnosti.

¹⁸⁹ Srov. ustanovení § 47 odst. 4 zákona o veřejných dražbách.

¹⁹⁰ Srov. ustanovení § 52 zákona o veřejných dražbách.

jeden způsobilý návrh, nebo moment odmítnutí všech návrhů, pokud podmínky soutěže toto odmítnutí umožňují.

Je zřejmé, že na základě tohoto ustanovení může dojít k uspokojení věřitele částkou získanou z majetkových práv společníka, především ze zisku společnosti. V případě, že však obchodní společnost nevykazuje zisk, případně se jedná o obchodní společnost nevyvíjející činnost, pak vzniká otázka, zda má vůbec pro zástavního věřitele význam práva společníka v takovéto společnosti vykonávat a také kdy by tato situace skončila. Existují následující možnosti¹⁹¹:

- a) zástavní věřitel se rozhodne práva dále nevykonávat;
- b) dojde-li k zániku společnosti bez právního nástupce, případně s právním zástupcem, avšak obchodní podíl na právním nástupci nebude způsobilým předmětem zástavy;
- c) zástavní věřitel vykoná další pokus o zpeněžení obchodního podílu.

Druhou možností dle ustanovení § 117a odst. 7 ObchZ je dohoda zástavního věřitele¹⁹² se zástavcem spočívající v přijmutí obchodního podílu zástavce zástavním věřitelem smlouvou o převodu obchodního podílu podle ustanovení § 115 ObchZ na úhradu dluhu. Smlouva o převodu obchodního podílu musí v tomto případě obsahovat kromě náležitostí vymezených v ustanovení § 115 ObchZ také ujednání, že se obchodní podíl převádí na úhradu dluhu, včetně jeho důvodu a výše. K tomuto druhu převodu se nevyžaduje souhlas valné hromady¹⁹³ a zástavní právo k obchodnímu podílu tímto převodem zanikne. Dále platí, že pro účely převodu na úhradu dluhu musí být hodnota podílu stanovena znalcem jmenovaným soudem na návrh zástavního věřitele v souladu s ustanovením § 59 odst. 3 ObchZ (k ustanovení znalce více viz kapitola 2.5.2.). Pakliže by částka stanovená znalcem převyšovala dlužnou pohledávku s příslušenstvím včetně nákladů znaleckého posudku, byl by zástavní věřitel povinen vyplatit bez zbytečného odkladu po převodu rozdíl zástavci. Účinností smlouvy o převodu se stává společníkem a je povinen vykonávat i povinnosti plynoucí z obchodního podílu.¹⁹⁴

¹⁹¹ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 3. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Aspi, a.s., 2008. s. 155.

¹⁹² Nelze, pokud je věřitelem společnost s ručením omezeným (viz ustanovení § 120 odst. 1 ObchZ).

¹⁹³ Valná hromada již udělila souhlas se zastavením obchodního podílu, čímž musela počítat s veškerými eventualitami, tedy i s převodem na zástavního věřitele.

¹⁹⁴ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1063.

4.8. Zánik zástavního práva

V obchodním zákoníku jsou upraveny pouze některé způsoby zániku zástavního práva, tudíž se dle ustanovení § 117a odst. 8 ObchZ použijí pro zánik zástavního práva také obecná ustanovení. V ustanovení § 170 OZ tak lze nalézt následující typy zániku:

- a) zánikem zajištěné pohledávky,¹⁹⁵
- b) zánikem zástavy – obchodního podílu (zánik obchodního podílu však nezpůsobuje zánik zástavního práva při zániku společnosti s ručením omezeným v důsledku fúze, rozdělení nebo přeměně na akciovou společnost; zde zástavní právo přechází na obchodní podíl, který zástavní dlužník nabude po zaniklém)¹⁹⁶,
- c) vzdá-li se zástavní věřitel zástavního práva jednostranným písemným úkonem,
- d) uplynutím doby, na níž bylo zástavní právo zřízeno,
- e) složí-li zástavní dlužník nebo zástavce zástavnímu věřiteli obvyklou cenu zástavy – obchodního podílu,
- f) písemnou smlouvou uzavřenou mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem nebo zástavcem,
- g) v případech stanovených zvláštními právními předpisy.

Jak již bylo výše předestřeno, obchodní zákoník, jakožto zvláštní právní předpis, stanoví další způsob zániku, kterým je převod obchodního podílu (srov. ustanovení § 117a odst. 5 ObchZ) dle ustanovení § 117a odst. 4 ObchZ. Zástavní právo v tomto případě zaniká ex lege převodem obchodního podílu zástavnímu věřiteli, tedy nabytím účinnosti smlouvy o převodu obchodního podílu (více viz kapitola 2.3.1.4.). Pokud by však zastavený obchodní podíl převedl smlouvou o převodu obchodního podílu zástavní dlužník, zástavní právo by nezaniklo, pouze by se změnila osoba zástavního dlužníka (srov. ustanovení § 164 OZ).

Zvláštním způsobem zániku zástavního práva může být uplatnění námitky promlčení. Ustanovení § 100 odst. 2 OZ stanoví, že „zástavní práva se nepromlčují dříve jak zajištěná pohledávka“. Z tohoto je tedy zřejmé, že zástavní právo se promlčuje, což může zapříčinit jeho zánik. Objevují se však také názory, že zástavní právo nemůže být promlčeno¹⁹⁷.

Vzhledem k možnosti zániku zástavního práva k obchodnímu podílu promlčením je nutné určit, zda se promlčení zástavního práva bude řídit občanským nebo obchodním zákoníkem. Dle ustanovení § 261 odst. 4 ObchZ se částí třetí obchodního zákoníku řídí i

¹⁹⁵ Promlčením zajištěné pohledávky zástavní právo nezaniká. Zástavní právo také nezanikne v důsledku odstoupení od smlouvy. K zániku pohledávky více viz ustanovení § 559-587 OZ a § 324 – 364 ObchZ.

¹⁹⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1058.

¹⁹⁷ Vymazal, L. Několik úvah k promlčení zástavního práva. Právní rozhledy, č. 3, 2009. s. 94.

vztahy vzniklé při zajištění plnění závazků v závazkových vztazích určených v ustanovení § 261 odst. 1-3 ObchZ a zástavní právo k cenným papírům v rozsahu stanoveném zvláštním zákonem. Vodítkem, které nám dává řešení v určení aplikace částí třetí obchodního zákoníku, je ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) ObchZ, které stanoví, že částí třetí obchodního zákoníku se řídí bez ohledu na povahu účastníků závazkové vztahy související se zastavením obchodního podílu. Shodně můžeme tuto informaci nalézt také v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. ledna 2006, sp. zn. 21 Cdo 2048/2004, který dovodil, že částí třetí obchodního zákoníku se ve smyslu ustanovení § 261 odst. 4 ObchZ řídí jen takové vztahy vzniklé při zajištění závazků, které mají obligační povahu, ledaže by zákon (v jiném ustanovení než § 261 odst.4 ObchZ) výslovně stanovil, že se obchodním zákoníkem mají řídit i další právní prostředky zajištění závazků. Takováto právní úprava byla přijata jen ve vztahu k zástavnímu právu k obchodnímu podílu [srov. § 261 odst. 3 písm. d) ObchZ)]; znamená to mimo jiné, že právní vztahy ze zástavních práv vzniklých vůči jiným zástavám se řídí občanským zákoníkem a dalšími předpisy občanského práva, a to samozřejmě i ve vztahu k promlčení zástavního práva.

Promlčecí doba dle obchodního zákoníku činí 4 roky (srov. ustanovení § 397 ObchZ) a počíná dle mého názoru běžet ode dne kdy právní úkon, tedy úkon směřující k uplatnění zástavního práva, mohl být učiněn (srov. ustanovení § 391 odst. 2 ObchZ). Na běh promlčecí doby nemá vliv změna věřitele nebo dlužníka (srov. ustanovení § 400 ObchZ).

Dalším zvláštním zánikem zástavního práva k obchodnímu podílu je v případě změny právní formy společnosti s ručením omezeným na veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost nebo družstvo, přičemž k zániku dochází dnem zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku (srov. ustanovení § 43 zákona o přeměnách).

V případě výmazu zástavního práva zřízeného k obchodnímu podílu z obchodního rejstříku se jedná o deklaratorní zápis, neboť se k návrhu na výmaz, který podává již bývalý zástavní věřitel či dlužník, musí doložit listiny prokazující zánik zástavního práva.¹⁹⁸

¹⁹⁸ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II. Praha: Polygon, 2002. s. 1057.

ZÁVĚR

Ve své rigorózní práci jsem se snažila co nejlépe obsáhnout téma převod a zastavení obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným. Cílem mojí rigorózní práce bylo výstižně popsat českou právní úpravu převodu a zastavení obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným, zaměřit se také na rozhodnutí českých soudů zabývajících se touto problematikou a stručně obsáhnout také historickou úpravu obou institutů.

V rámci tvorby této rigorózní práce vyvstaly najevo některé nedostatky v právní úpravě, které byly vesměs řešeny soudní judikaturou. I přestože jsem se v každé kapitole této práce k jednotlivým sporným bodům vyjadřovala a uvedla svůj právní názor, chtěla bych některé z nich zmínit také v závěru této práce.

Co se týče převodu obchodního podílu, zde považuji za důležité znovu zmínit zásadu loajality společníka vůči společnosti s ručením omezeným, spočívající v povinnosti společníka neúměrně a neodůvodněně neohrozit převodem obchodního podílu činnost a existenci společnosti. Tato zásada je dle mého názoru v rámci převodu obchodního podílu významná a může být opomíjena.

Právní úprava týkající se převodu obchodního podílu je velmi kusá, z uvedeného důvodu k této problematice existuje bohatá soudní judikatura. Příkladem je skutečnost, že v obchodním zákoníku je upravena výslovně pouze jediná obligatorní náležitost smlouvy o převodu obchodního podílu, a to prohlášení o přistoupení ke společenské smlouvě. Zbývající náležitosti byly vytvořeny soudní praxí, a to ačkoli jejich absence způsobuje absolutní neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu. S touto souvislostí stojí za úvahu, zda by tyto neměly být pojaty do právní úpravy, neboť zde bezesporu soud nahrazuje legislativní pravomoc příslušných subjektů. Uvedené pak přispívá k množství soudních sporů v souvislosti s převodem obchodního podílu, neboť smluvní strany, byť dostojí právní úpravě v obchodním zákoníku, nemusí naplnit veřejnosti méně známé požadavky judikatury.

Dále v souvislosti s převodem obchodního podílu považuji za důležité upozornit na v praxi mnohdy opomíjené ustanovení § 196a ObchZ, dle kterého je v případě naplnění předpokladů tam uvedených k převodu obchodního podílu potřebné vyhotovení znaleckého posudku, který stanoví hodnotu obchodního podílu (v opačném případě se jedná o absolutně neplatný převod).

I přes bohatou judikaturu však existuje v rámci této problematiky dosud ne zcela jasné otázky, na něž jsem se v rámci této práce snažila zodpovědět. Jedná se například o vymezení

okamžiku, od kterého lze převádět obchodní podíl, dále například podoba a potřeba souhlasu druhého manžela s převodem obchodního podílu atd.

Také právní úprava zastavení obchodního podílu je velmi stručná. Vzhledem k této skutečnosti je nutno ji posuzovat komplexně s úpravou zástavního práva v občanském i obchodním zákoníku. Možnost zastavit obchodní podíl je v našem právním řádu zakotvena s účinností od 1. 1. 2001; soudní judikatura se tedy tímto institutem zabývala zatím pouze omezeně. S ohledem na tuto skutečnost existují v rámci této problematiky sporné otázky sloužící jako podnět k zajímavé diskuzi. Jedná se například o problematiku související s vázaností možnosti zastavit obchodní podíl na možnost převést obchodní podíl. A to například tehdy, kdy společenská smlouva vylučuje převod obchodního podílu na třetí osobu, vzniká otázka, za tuto skutečnost také vylučuje zastavení obchodního podílu. Otázkou také je, zda je zástavní věřitel oprávněn vykonávat práva spojená se zastaveným obchodním podílem od okamžiku jediného neúspěšného pokusu o prodej obchodního podílu ve veřejné soutěži nebo ve veřejné dražbě, nebo zda je oprávněn vykonávat tato práva až po neúspěšném pokusu o oba typy prodeje. I na uvedené otázky jsem se v rámci této práce pokusila zodpovědět.

V souvislosti se zastavením obchodního podílu si znovu dovoluji upozornit na velmi významný princip publicity, který chrání každého pozdějšího majitele obchodního podílu, který je díky publicitě zástavního práva v obchodním rejstříku informován o jeho existenci.

Závěrem mohu uvést, že i přes stručnou zákonnou úpravu obou institutů, jsou povětšinou sporné otázky zde se vyskytující vyřešeny soudní judikaturou. Na tomto místě však není možno nepodotknout, že by soudy neměly dle mého názoru nahrazovat zákonnou právní úpravu, což je právě případ převodu obchodního podílu. V souhrnu tak lze dle mého názoru právní rámec obou institutů označit za správný, avšak vyžadující znalost relevantní judikatury.

Doufám, že jsem splnila svůj předem vytyčený cíl a vytvořila přehlednou práci, která dostatečným způsobem vysvětlila převod a zastavení obchodního podílu v návaznosti nejen na zákonnou právní úpravu, ale také soudní judikaturu.

SEZNAM ZKRATEK

Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky	„Listina“
Zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným	„zákon o společnostech s ručením obmezeným“
Zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním	„ZMPS“
Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník	„OZ“ nebo „občanský zákoník“
Zákon č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník	„hospodářský zákoník“
Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník	„ObchZ“ nebo „obchodní zákoník“
Zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích	„zákon o soudních poplatcích“
Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)	„NotŘ“
Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech	„zákon o cenných papírech“
Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách	„ZVD“
Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže	„ZOHS“
Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)	„InsZ“
Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev	„zákon o přeměnách“

POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

Literatura

1. Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006. s. 660. ISBN 8071794414.
2. Bičovský, J., Holub, M. Občanský zákoník, poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou (včetně věcného rejstříku), 5. doplněné vydání. Praha: Linde Praha a.s., 1997. s. 937. ISBN 8072010670.
3. Bohuslav Petr. Ještě jednou k vydržení obchodního podílu. Obchodněprávní revue, 2009, č. 6.
4. Brejšková, L., Maglia, M. K vybraným otázkám zástavního práva po novele, Právní rozhledy, 2003, č. 2.
5. Bureš, J. - Drápal, L. - Mazanec, M. Občanský soudní řád. Komentář. 3. Vydání. C. H. Beck, Praha, 1997. s. 1317. ISBN 8071791466.
6. Buryan, J. Vydržení obchodního podílu. Právní rádce, XVI, 2008, č. 6.
7. Čech, P. K některým úskalím převodu obchodního podílu II. Právní rádce, 2007, č. 6.
8. Čech, P. K převodu obchodního podílu. Právní rádce, 2007, č. 11.
9. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník: komentář, díl II., §93-175. Praha: Polygon, 2002. s. 851-1743. ISBN 8072730711.
10. Dědič, J., Lasák, J. Právo kapitálových obchodních společností. Přehled judikatury s komentářem. 2 díl. Praha: Linde Praha, akciová společnost, 2010. s. 979. ISBN 9788072017812.
11. Dědič, J., Kunešová-Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu. Praha: Polygon, 1999. s. 751. ISBN 8072730002.
12. Doležil, T. Oko za oko, podíl za úplatu aneb zastřený převod obchodního podílu. Právní rozhledy, 2007, č. 7.
13. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, a.s., 2005. s. 516. ISBN 8073570904.
14. Eliáš K. K otázce zastavení obchodního podílu, Právo a podnikání, 1994, č. 2.
15. Eliáš, K. Kurs obchodního práva; obchodní závazky; cenné papíry. Praha: C. H. Beck, 1996. s. 520. ISBN 8071790591.

16. Eliáš, K. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Bulletin advokacie, 1996, č. 8.
17. Eliáš, K. a kolektiv autorů. Občanský zákoník, 1. svazek. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. s. 1391. ISBN 978-80-7201-687-7.
18. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, spol. s r.o., 1997. s. 254. ISBN 8071750476.
19. Eliáš, K. Vydržení obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným – nevyslovené argumenty. Obchodněprávní revue, 2009, č. 1.
20. Hendrych, D. a kol. Právní slovník, Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1459. ISBN 9788074000591.
21. Kuhn, P., Štenglová, I., Bílá, I., Havel, B. a kol. Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 1202. ISBN 9788074000560.
22. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. (S přihlédnutím k evropskému právu) : § 56-26 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: Linde, 1998. s. 1307. ISBN 8072011308.
23. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha: Linde, 1996. s. 959. ISBN 80-7201-047-6.
24. Pokorná, J. K některým otázkám společného obchodního podílu na společnosti s ručením omezeným. Časopis pro právní vědu a praxi, 1995, č. 2.
25. Pokorná, J. K vymezení pojmu obchodní podíl. Právník, 1995, č. 9.
26. Pokorná, J. Několik poznámek k zástavnímu právu k obchodnímu podílu, Právo a podnikání, 1994, č. 2.
27. Randa, A. Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém. Praha: ASPI a.s., 2008. s. 581. ISBN 9788073573898.
28. Stuna, S. a kol. Obchodní zákoník s podrobným komentářem pro právní a podnikatelskou praxi. Praha: Trizonia, 1992. s. 300.
29. Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, 12. vydání. Praha: C. H. Beck 2009. s. 235. ISBN 9788074003547.
30. Štenglová, I. Smlouva o převodu obchodního podílu. Právo a podnikání, 1995, č. 8.
31. Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I, II, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1495. ISBN 9788074001086.
32. Švestka, J., Kopáč, L. Obchodní podíl - bezpodílové spoluvlastnictví manželů a zástavní právo. Právní rozhledy, 1996, č. 9.

33. Veselá-Samková, K. Krausová, A. Obchodní podíl ve společném jmění manželů.
<http://www.epravo.cz>.
34. Vymazal, L. Několik úvah k promlčení zástavního práva. Právní rozhledy, 2009, č. 3.

Právní předpisy

1. Zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením omezeným
2. Zákon č. 141/1950 ř. z., občanský zákoník
3. Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník
8. Zákon č. 21/1991 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
9. Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky
10. Zákon č. 486/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů
11. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákon č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
13. Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
14. Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů
15. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
16. Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů
17. Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, ve znění pozdějších předpisů
18. Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), ve znění pozdějších předpisů
19. Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů
20. Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů

21. Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů
22. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 250/2005, o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku, ve znění pozdějších předpisů
23. Zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů (zákon o ověřování), ve znění pozdějších předpisů
24. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
25. Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
26. Vídeňská úmluva o konzulárních stycích
27. Haagská úmluva o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin

Judikatura

1. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 8. 2006, sp. zn. II. ÚS 349/2003
2. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 75/04
3. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 8. 2003, sp. zn. I. ÚS 437/02
4. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 2001, sp. zn. IV. ÚS 182/01
5. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 112/2001
6. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. 10. 1999, sp. zn. I ÚS 265/98
7. Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 6. 2002, sp. zn. 10 Co 354/2002
8. Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 29. 11. 1993, sp. zn. 33 Ca 193/93
9. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 2. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3290/2009
10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1460/2008
11. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2009 sp. zn. 29 Cdo 2769/2007
12. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2009, sp. zn. 20 Cdo 2733/2007
13. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2020/2007
14. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 686/2007
15. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 29 Odo 4234/2007
16. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2845/2007

17. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008
18. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 1. 2009, sp. zn. 31 Cdo 855/2008
19. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2408/2007
20. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Cdo 495/2006
21. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2287/2008
22. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3300/2008
23. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 346/2006
24. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 2007, sp. zn. 29 Odo 794/2006
25. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 1216/2005
26. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 1028/2006
27. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 2007, sp. zn. 29 Odo 1017/2005
28. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006
29. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2005
30. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 894/2006
31. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 266/2005
32. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 641/2005
33. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 29 Odo 1178/2005
34. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 850/2006
35. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 824/2006
36. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 331/2006
37. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 29 Odo 251/2006
38. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 2006, sp. zn. 29 Odo 1017/2005
39. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 387/2006
40. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 870/2005
41. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 221/2005
42. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 3/2005
43. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 1571/2005
44. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004
45. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 970/2005
46. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 103/2005
47. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 440/2004
48. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 1339/2004
49. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 29 Odo 28/2005
50. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004

51. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004
52. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2004, sp. zn. 29 Odo 413/2003
53. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1724/2003
54. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 185/2003
55. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 5. 2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002
56. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 12. 2002, sp. zn. 29 Odo 696/2002
57. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2002, sp. zn. 29 Odo 314/2001
58. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2002, sp. zn. 29 Odo 791/2001
59. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2002, sp. zn. 29 Odo 264/2001
60. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1422/99
61. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2427/98
62. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2000, sp. zn. 32 Cdo 97/2000
63. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2811/99
64. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 3. 2000, sp. zn. 31 Cdo 2851/99
65. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 22 Cdo 910/98
66. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. 1 Odon 110/97
67. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 1998, sp. zn. 1 Odon 150/97
68. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 3. 1998, sp. zn. 2 Odon 46/97
69. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 1997, sp. zn. 1 Odon 36/97
70. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 1 Odon 61/96
71. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 1963, sp. zn. 3 Cz 55/63
72. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 1940, sp. zn. Rv I 976/40
73. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1927, sp. zn. R I 857/27
74. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 12. 2007, sp. zn. Cmo 783/2000
75. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. 7 Cmo 519/2005
76. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 8. 2003, sp. zn. 14 Cmo 41/2003
77. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 2001, sp. zn. 7 Cmo 591/2000
78. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 3. 1995, sp. zn. 7 Cmo 120/94
79. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 1995, sp. zn. 5 Cmo 308/94
80. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. II. ÚS 624/2002

SEZNAM PŘÍLOH

1. Smlouva o převodu obchodního podílu
2. Smlouva o zřízení zástavního práva k obchodnímu podílu

PŘÍLOHA č. 1

Smlouva o převodu obchodního podílu

Jan Novák

r.č. 650812/5683

bytem Vodičkova 517, 110 00 Praha 1

dále jen „*Převodce*“
na straně jedné

a

Jaroslav Svoboda

r.č. 720316/8890

bytem Ječná 33, 120 00 Praha 2

dále jen „*Nabyvatel*“
na straně druhé

uzavírají dnešního dne
ve smyslu ust. § 115 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, v platném znění
následující smlouvu:

I. **Úvodní ustanovení**

1.1 Převodce je společníkem společnosti START spol. s r.o., IČ: 231 48 006, se sídlem Praha 2, Karlovo nám. 2, PSČ 120 00, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl C, vložka 65801 (dále jen „*Společnost*“). Kopie výpisu Společnosti z obchodního rejstříku tvoří Přílohu č. 1 této smlouvy.

1.2 Základní kapitál Společnosti zapsaný v obchodním rejstříku činí ke dni podpisu této smlouvy 200.000,-Kč (slovy: dvě stě tisíc korun českých). Základní kapitál Společnosti je zcela splacen.

1.3 Převodce je ke dni podpisu této smlouvy majitelem obchodního podílu ve Společnosti o velikosti 50 %, představovaného plně splaceným peněžitým vkladem ve výši 100.000,- Kč (slovy: jedno sto tisíc korun českých).

1.4 Převodce zamýšlí touto smlouvou převést svůj obchodní podíl na Nabyvatele. Nabyvatel hodlá od Převodce jeho obchodní podíl nabýt a stát se společníkem Společnosti. Za tímto účelem uzavírají Převodce a Nabyvatel touto smlouvou.

1.5 Převodce tímto prohlašuje, že pro platnost, případně účinnost, této smlouvy není ze strany Společnosti požadováno naplnění dalších podmínek, zejména další povolení nebo schválení.

II. **Převod obchodního podílu**

2.1 Převodce touto smlouvou převádí svůj obchodní podíl o velikosti 50 % specifikovaný v ustanovení č. 1.3 této smlouvy za cenu 100.000,- Kč (slovy: jedno sto tisíc korun českých) na Nabyvatele a Nabyvatel od Převodce jeho obchodní podíl přijímá.

2.2 Cena za převod obchodního podílu, specifikovaná v čl. 2.1. této smlouvy, byla Převodci zaplacena před podpisem této smlouvy, což obě smluvní strany stvrzují svým podpisem.

III. **Prohlášení Smluvních stran**

3.1 Nabyvatel tímto prohlašuje, že

3.1.1 přistupuje ke společenské smlouvě Společnosti a dále že souhlasí se svým zápisem jako společníka Společnosti do obchodního rejstříku.

3.1.2 se podrobně seznámil se stavem Společnosti po stránce obchodní, majetkové a to zejména:

a) s účetní závěrkou za rok 2009 a za několik dalších předchozích účetních období,

b) se stavem a hodnotou prodávaného majetku.

3.2 Převodce tímto prohlašuje, že je výlučným a neomezeným majitelem převáděného obchodního podílu a jeho dispoziční oprávnění nejsou žádným způsobem omezena.

3.3 Převodce i Nabyvatel se zavazují poskytnout Společnosti maximální možnou součinnost v souvislosti se zápisem převodu obchodního podílu na Nabyvatele a dalších skutečností do obchodního rejstříku. Zároveň se zavazují poskytnout veškerou další součinnost v řízení před rejstříkovým soudem.

IV.

Závěrečná ustanovení

4.1 Jakákoliv změna nebo doplnění této smlouvy je možná pouze v písemné formě.

4.2 Tato smlouva je vyhotovena v pěti vyhotoveních, z nichž po jednom obdrží Převodce, Nabyvatel a Společnost a zbylé dva exempláře budou použity pro řízení o zápis změny v osobách společníků do obchodního rejstříku.

4.3 Tato smlouva a právní vztah jí založený se řídí právním řádem České republiky, zejména obchodním zákoníkem.

4.4 Smluvní strany prohlašují, že souhlasí s jejím obsahem a tato byla sepsána dle jejich pravé a svobodné vůle prosté jakéhokoliv omylu nebo nátlaku a na důkaz toho připojují své ověřené podpisy.

V _____, dne _____

V _____, dne _____

Jan Novák
ÚŘEDNĚ OVĚŘENÝ PODPIS

Jaroslav Svoboda
ÚŘEDNĚ OVĚŘENÝ PODPIS

Příloha č. 1 - Výpis Společnosti z obchodního rejstříku

Společnost START spol. s r.o. tímto potvrzuje, že jí byla dnešního dne doručena tato smlouva o převodu obchodních podílů

V Praze dne _____

START spol. s r.o.

PŘÍLOHA č. 2

SMLOUVA O ZŘÍZENÍ ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K OBCHODNÍMU PODÍLU

Jan Novák

r.č. 650812/5683

bytem Vodičkova 517, 110 00 Praha 1

(dále jen „*Zástavní věřitel*“)

a

Jaroslav Svoboda

r.č. 720316/8890

bytem Ječná 33, 120 00 Praha 2

(dále jen „*Zástavce*“)

uzavírají dnešního dne
ve smyslu ust. § 117a zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, v platném znění,
následující smlouvu:

I. **Úvodní ustanovení**

1.1. Zástavce je ke dni podpisu této smlouvy společníkem obchodní společnosti START spol. s r.o., IČ: 231 48 006, se sídlem Praha 2, Karlovo nám. 2, PSČ 120 00, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl C, vložka 65801 (dále jen „*Společnost*“). Základní kapitál Společnosti ke dni podpisu této smlouvy činí 200.000,- Kč a je v plné výši splacen.

1.2. Zástavce je majitelem obchodního podílu na Společnosti o velikosti 50 %, který představuje peněžitý vklad ve výši 100.000,- Kč, který je plně splacen (dále jen „*obchodní podíl*“).

1.3. Zástavce tímto prohlašuje, že je jediným a výlučným majitelem obchodního podílu uvedeného v bodě 1.2., a že absolutní a výlučné zástavní právo bude zřízeno ve prospěch Zástavního věřitele zápisem zástavního práva do obchodního rejstříku.

1.4. Zástavce tímto prohlašuje, že pro platnost, případně účinnost, této smlouvy není ze strany Společnosti požadováno naplnění dalších podmínek, zejména další povolení nebo schválení.

II. **Důvod vzniku zástavního práva**

2.1. Zástavce uzavřel se Zástavním věřitelem dne 1. 2. 2010 smlouvu o úvěru, která tvoří přílohu č. 1 této smlouvy. Na základě smlouvy o úvěru poskytl Zástavní věřitel Zástavci úvěr ve výši 2.000.000,- Kč za účelem koupě nemovitosti specifikované v příloze č. 1 této smlouvy. Zástavce se zavázal, že úvěr i s úrokem, popř. i s úrokem z prodlení a smluvní pokutou (dále také jen „*zajištěná pohledávka*“) vrátí Zástavnímu věřiteli v souladu se smlouvou o úvěru.

2.2. Zástavní právo zřízené touto smlouvou zajišťuje pohledávku Zástavního věřitele z titulu uvedeného v čl. 2 odst. 1 této smlouvy.

III. **Zřízení zástavního práva**

K zajištění pohledávky uvedené v čl. 2 odst. 1 této smlouvy Zástavce touto smlouvou zřizuje ve prospěch Zástavního věřitele zástavní právo ke svému obchodnímu podílu uvedenému v čl. 1 odst. 2 této smlouvy. Zástavní věřitel tímto zástavní právo zřízené ve svůj prospěch přijímá.

IV.

Práva a povinnosti stran

- 4.1.** Po podpisu této smlouvy Zástavní věřitel podá návrh na zápis zástavního práva do obchodního rejstříku, k čemuž mu Zástavce poskytne potřebnou součinnost.
- 4.2.** Obchodní podíl nemůže být po dobu trvání zástavního práva opětovně zastaven. Zástavce smí obchodní podíl převést pouze po předchozím písemném souhlasu Zástavního věřitele.
- 4.3.** Po dobu trvání zástavního práva vykonává Zástavce práva spojená s jeho účastí ve Společnosti.
- 4.4.** Plnění, na které vznikne nárok Zástavci na základě jeho účasti ve Společnosti po splatnosti zajištěné pohledávky uvedené v čl. 2 odst. 1 této smlouvy, náleží do výše zajištěné pohledávky Zástavnímu věřiteli a započítávají se na zajištěnou pohledávku.

V.

Uspokojení pohledávky

- 5.1.** Pokud zajištěná pohledávka nebude zaplacená způsobem dohodnutým ve smlouvě o úvěru, Zástavní věřitel je oprávněn prodat obchodní podíl svým jménem a na náklady Zástavce způsobem, který stanoví obchodní zákoník.
- 5.2.** Pokud Zástavní věřitel uplatní svého právo podle čl. 5 odst. 1 této smlouvy, převede neprodleně částku, která převyšuje částku použitou k uspokojení zajištěné pohledávky a prokázaných nákladů prodeje obchodního podílu na účet Zástavce č. 52333331/0100 vedený u Komerční banky, a.s.
- 5.3.** Pokud se obchodní podíl nepodaří úspěšně prodat způsobem, který stanoví obchodní zákon, je Zástavní věřitel oprávněn vykonávat veškerá práva spojená se zastaveným obchodním podílem od okamžiku neúspěšného pokusu o jeho prodej.
- 5.4.** Zástavní věřitel ve shodě se Zástavcem přijme jeho obchodní podíl na úhradu zajištěné pohledávky smlouvou o převodu obchodního podílu, uzavřenou podle § 115 a § 117a odst. 7 obchodního zákoníku.

VI.

Trvání zástavního práva

- 6.1.** Zástavní právo zřízené touto smlouvou nabude účinnosti dnem zápisu do obchodního rejstříku.
- 6.2.** Neprodleně po dni, v němž bude plně splacena zajištěná pohledávka, je Zástavce oprávněn sepsat návrh na vymazání zástavního z obchodního rejstříku a Zástavní věřitel toto

vymazání z obchodního rejstříku zajistí v součinnosti se Zástavcem za předpokladu, že obchodní podíl nebyl převeden na nového společníka podle části 5. této smlouvy.

6.3. Pokud je obchodní podíl převeden na nového společníka podle čl. 5 této smlouvy, zástavní právo zanikne ke dni účinnosti smlouvy o převodu obchodního podílu na nového společníka.

VII. **Závěrečná ustanovení**

7.1. Tato smlouva nabývá platnosti a účinnosti dnem jejího podpisu smluvními stranami.

7.2. Smluvní vztahy v této smlouvě výslovně neupravené se řídí obchodním zákoníkem a občanským zákoníkem.

7.3. Veškerá práva a povinnosti smluvních stran vyplývající z této smlouvy přecházejí na jejich právní zástupce.

7.4. Náklady související se zápisem zástavního práva k obchodnímu podílu Zástavce do obchodního rejstříku nebo jeho výmazem hradí Zástavce.

7.5. Měnit nebo doplňovat obsah této smlouvy mohou smluvní strany pouze písemně, formou dodatků vzájemně odsouhlasených a podepsaných.

7.6. Tato smlouva je vyhotovena v šesti stejnopisech, přičemž každá smluvní strana obdrží po dvou vyhotoveních. Každé vyhotovení této smlouvy bude považováno za originál a všechna vyhotovení představují jeden a tentýž právní úkon. Dvě vyhotovení budou sloužit jako podklad pro zápis zástavního práva k obchodnímu podílu Zástavce do obchodního rejstříku.

7.7. Smluvní strany tímto výslovně prohlašují, že se s obsahem této smlouvy seznámily, že všechna její ujednání odpovídají jejich svobodné a pravé vůli a že tato smlouva nebyla uzavřena v tísní nebo za pro ně nevýhodných podmínek.

V Praze dne

Jan Novák
ÚŘEDNĚ OVĚŘENÝ PODPIS

Jaroslav Svoboda
ÚŘEDNĚ OVĚŘENÝ PODPIS

Příloha č. 1 - Smlouva o úvěru

RESUMÉ

My thesis named transfer and pawn of the share deals with the transfer and pawn of share in a company with limited liability.

The thesis contains a brief description of a share, deals with the transfer and pawn of share, owing to briefness of a current legislation, mainly focusing on the relevant decisions of the Czech courts. In addition, I also incorporated historical development of the institutes regarding to the theme of my thesis, and also the Annexes, contract on the transfer of share, contract on the pawn of share.

As stated above, the legislation relating to the transfer of share is very brief, however there is abundant topic-concerned case law. For instance, the Commercial Code regulates only single one obligatory element of the contract on transfer of share - the declaration of accession to partnership contract. The remaining elements were created by judicial practice, although their absence causes of absolute invalidity of the contract on transfer of share. Despite the extensive case law, there are still issues that remained unanswered – and for those I have sought an answer in this work. These include defining the moment at which the share may be transferred, or a necessary form of other spouses consent to the transfer of share etc.

Also, legislation relating to the pawn of the share is a very brief one. Possibility to pawn the share was embedded in our legal system with effect from 1st of January, 2001. Also in this matter, there are controversial issues. These include problems associated with tying a possibility of pawning the share to the possibility of transferring the share, the question of authority of the pawnee to exercise the rights associated with the business share after single unsuccessful attempt to sell the shares in a public tender or public auction, or after an unsuccessful attempt on the both types of sales.

Despite a brief legislation on these two juridical institutes, the issues raised here have mostly been resolved by related case law. All in all, that the legal framework of the two institutes can be, in my opinion, marked as correct, although requiring the knowledge of a relevant case law.

KLÍČOVÁ SLOVA

Obchodní podíl, převod obchodního podílu, zastavení obchodního podílu.

Share, tranfer of the share, pawn of the share.